

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

МАТЕРІАЛИ РЕГІОНАЛЬНОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра педагогіки, психології та менеджменту**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Матеріали

регіонального науково-практичного семінару

(15 червня 2023 року)

Біла Церква 2023

УДК 159.92:377.3(082)"364"

П-86

Рецензенти:

Костусєва Наталія Петрівна, директорка Дунайського центру професійної освіти (Одеська обл.), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, відмінник освіти України

Маслова Оксана, Володимирівна, в.о. завідувача кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО "УМО" НАПН України, кандидатка фізико-математичних наук, доцентка

Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану: електронний зб. Матеріалів регіонального науково-практичного семінару, м. Біла Церква, 15 червня 2023 р. / упорядники: В. С. Кулішов, І.В Кучерак, Ю.С. Герасименко. БілаЦерква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. 177 с.

У збірнику представлено тези доповідей учасників регіонального науково-практичного семінару «**Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану**» (15 червня 2023 р. року, м. Біла Церква). У ході роботи семінару було розглянуто ряд актуальних питань стосовно: забезпечення якості освіти за різними моделями і формами навчання на курсах підвищення кваліфікації; формування індивідуальної освітньої траєкторії педагога професійної освіти на курсах підвищення кваліфікації; розвитку професійної компетентності педагогічних працівників закладу професійної освіти у системі неперервної освіти; удосконалення сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогів професійної освіти; системи мотивації педагогічних працівників до інноваційної професійної діяльності впродовж життя; механізмів мотивації інноваційної діяльності педагога ЗПО, тощо.

Матеріали збірника стануть у нагоді керівникам, методистам, старшим майстрам, викладачам професійно-теоретичної підготовки та майстрам виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

За зміст і достовірність матеріалів несуть відповідальність автори тез.

*Рекомендовано Вченою радою Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України
(протокол №8 від 12.09.2023 року)*

© БІНПО УМО НАПН України, 2023

ЗМІСТ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ.....	9
СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЗАНЯТЬ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ АРАБІДЗЕ В.В.....	12
ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ЗПТО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ БАБАСВА Л.М	17
УПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА В ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ БАДИРА О.А	22
ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ БЕСКРОВНА Н.В	28
ПІДТРИМКА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА БИЧИК Л.М.....	35
РИНОК ПРАЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ ГЕРАСИМЕНКО Ю.С.....	40
ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДИКА ЇХ УПРОВАДЖЕННЯ В ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ ГЕРАСИМЕНКОВА В.Д	45
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ГЕРАСИМИК-ЧЕРНОВА Т.....	49
СІМБІОЗ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗП(ПТ)О ГЕРЕВЕНКО А.М.	53
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПОДОЛАННЯ АНТИІННОВАЦІЙНИХ БАР'ЄРІВ У ПЕДАГОГІВ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ГЛАДКИХ Ж.Г.....	58
ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДНЗ “ОДЕСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ СФЕРИ ПОСЛУГ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО	

ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО” <i>ГОРБАЧОВА Т.В.</i>	62
СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ТА СТИМУЛЮЮЧОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ <i>ДЕНИСЕНКО О.Г.</i>	66
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ <i>ДОВГОШЕЙ О.О.</i>	71
ПОЗААУДИТОРНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАХОДИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У ДЕРЖАВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ОДЕСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛЦЕЙ СФЕРИ ПОСЛУГ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. К.Д. УШИНСЬКОГО» <i>ДОЛЯ Ю.В.</i>	77
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ – ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗП(ІТ)О <i>КНЯЗЄВА М.О.</i>	80
ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА СТОРІНКАХ ПОЛЬСЬКО- УКРАЇНСЬКИХ / УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ФОРУМІВ (2005– 2022 РОКІВ) <i>КРОПОЧЕВА Н. М.</i>	85
МОТИВАЦІЯ ВЛАСНОГО САМОРОЗВИТКУ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ, НАБУТТЯ НОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СЛУХАЧІВ НА ВСІХ ЕТАПАХ МІЖКУРСОВОГО ПЕРІОДУ <i>ЛЕБІДЬ О.М.</i>	93
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ <i>НАДТОЧІЙ О.В.</i>	98
ДЕЯКІ РЕЗУЛЬТАТИ ТРЕНДВОТЧИНГУ РИНКУ ПРАЦІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ <i>НЕЧИПОРЕНКО Ю.Л.</i>	103
ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ <i>ОРЛОВСЬКИЙ М.В.</i>	109

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ПАХОМОВ І.В.....	111
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПУСЬ Л.В.....	116
ПРАКТИЧНІ І ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ РЕШЕТЮК М.С.....	122
СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ЗМІСТОВНОГО МОДУЛЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ У ВЗАЄМОДІЇ ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ САМОЙЛЕНКО О.М.....	124
СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОГО ОСВІТИ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СМІЛИК Л.Л.....	130
ІДЕЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ СУХОБОК А.Д.....	134
КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ДІАГНОСТУВАННЯ РОЗВИНЕНОСТІ ЗДАТНОСТІ ДО ПСИХІЧНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ФУРС О.Й.....	138
СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА БАЗІ ОФІЦІЙНОГО САЙТУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЦИГАНЮК О.О.....	142
ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ – ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЧИЖ О.М.....	148
ТРЕНІНГ З НАЦІОНАЛЬНО – ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ ШЕВЧЕНКО Б.Г.....	152

РОЛЬ КОМПЛЕКСНОГО МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ <i>ШЕВЧУК С.С.</i>	156
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В КРОПИВНИЦЬКОМУ ВПУ <i>ШИПУЛІНА А.В.</i>	162
КОНТЕКСТНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА ОВОЛОДІННЯ ПРОФЕСІЙНИМИ КОМПЕТЕНТНОСТЯМИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ <i>ЮДЕНКОВА О.П.</i>	165
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ЗМІШАНИХ ГРУПАХ ЗАКЛАДІВ П(ПТ)О (З ДОСВІДУ РОБОТИ) <i>ЮРКО М.І.</i>	171

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

15 червня 2023 року на базі Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України спільно з НПЦ ПТО у Одеській області відбувся регіональний науково-практичний семінар «**Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану**».

Мета проведення заходу: обговорення сучасних технологій психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки кваліфікованих робітників; прогнозування шляхів створення безпечного освітнього середовища у сучасному закладі професійної освіти в умовах воєнного стану.

Організатори заходу: кафедра педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Одеській області.

Тематичні напрями роботи семінару:

- Психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості майбутнього кваліфікованого робітника в умовах воєнного стану;
- Психолого-педагогічний супровід здобувачів професійної освіти з особливими освітніми потребами;
- Розвиток психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти в умовах дистанційного навчання;
- Мотивація власного саморозвитку впродовж життя, набуття нових компетентностей слухачів на всіх етапах міжкурсового періоду;
- Методичне забезпечення психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану;
- Психолого-педагогічний супровід формування професійної свідомості як важливого аспекту становлення фахівця у системі професійної освіти;

- Створення інноваційного освітнього середовища в закладах професійної освіти як умова забезпечення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників.

На семінар був зареєстрований 251 учасник, серед яких: керівники закладів професійної освіти, методисти, педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти, роботодавці і ключові стейкхолдери. У роботі семінару взяли участь педагоги закладів професійної освіти Київської, Миколаївської, Одеської, Донецької, Житомирської, Черкаської, Дніпропетровської, Полтавської, Чернігівської, Кіровоградської, Волинської, Івано-Франківської та Луганської областей, м.Київ. Під час роботи регіонального семінару зафіксовано 216 точок підключення.

Модератором регіонального семінару виступив **ВОЛОДИМИР КУЛШОВ**, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту, кандидат педагогічних наук, доцент.

Роботу регіонального семінару відкрила **ВІКТОРІЯ СИДОРЕНКО**, директорка БНПО, докторка педагогічних наук, професорка, яка привітала учасників семінару. У науковій доповіді «Кваліфікаційний розрив на ринку праці України: стан і механізми його подолання» Вікторія Вікторівна звернула увагу на проблему невідповідності кваліфікаційних навичок сучасних фахівців запитам ринку праці та фундаментальні причини так званої «кваліфікаційної ями». Розкрила поняття психолого-педагогічного супроводу, деталізувала його функції. Вікторія Вікторівна презентувала практичний кейс, пов'язаний із роботою з психічним станом фахівців в умовах воєнного стану.

З вітальним словом до учасників семінару звернувся **БОГДАН ШЕВЧЕНКО**, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Одеській області. Богдан Григорович провів тренінг з національно-патріотичного виховання на тему: «Україна починається з мене» як один із способів психолого-педагогічного супроводу підростаючого покоління в період воєнного стану.

Під час регіонального семінару з науковими доповідями виступили:

ТЕТЯНА ГОРБАЧОВА, директорка ДНЗ «Одеський професійний ліцей сфери послуг Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського», із науковою доповіддю: «Педагогічний супровід здобувачів П(ПТ)О з особливими освітніми потребами»);

ЮЛІЯ ГЕРАСИМЕНКО, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, докторка економічних наук, доцентка, із науковою доповіддю: «Ринок праці кваліфікованих робітників в умовах війни»;

ОЛЬГА ЛЕБЕДИНСЬКА, методистка Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Луганській області, із науковою доповіддю: «Створення інноваційного освітнього середовища в закладах професійної (професійно-технічної) освіти як умова забезпечення якості підготовки кваліфікованих робітників»;

ОКСАНА БОЧАРОВА, майстер виробничого навчання, викладачка вищої категорії ДНЗ «Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей», із науковою доповіддю: «Розвиток професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників під час використання освітніх технологій з професії «Майстер готельного обслуговування»;

ГАЛИНА БЕСЕДІНА, методистка Кропивницького вищого професійного училища, із науковою доповіддю: «Психолого-педагогічна трансформація педагогічних працівників до змін при підготовці кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану»; Алла Лукіячук, доцентка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидатка психологічних наук, доцентка, із науковою доповіддю: «Психологічний супровід в освітньому середовищі закладу професійної освіти»;

СВІТЛАНА ЖАБОТИНСЬКА, викладачка вищої категорії, голова методичної комісії загальноосвітніх дисциплін, старша викладачка ДНЗ «Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей», із науковою доповіддю: «Розробка та використання тестових завдань для перевірки засвоєння знань майбутніх кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану»;

СТАНІСЛАВ ГОРОШКОВ, здобувач I курсу освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 101 «Екологія» НУ «Києво-Могилянська академія», із науковою доповіддю: «Ринок праці в умовах війни та повоєнного відновлення України»;

АННА ШИПУЛІНА, соціальний педагог Кропивницького вищого професійного училища, із науковою доповіддю: «Психолого-педагогічний супровід здобувачів професійної освіти з особливими освітніми потребами в Кропивницькому вищому професійному училищі».

Науковий дискурс підтримали присутні у віртуальному середовищі педагоги-практики ЗП(ПТ)О та науково-педагогічні працівники.

Запис регіонального науково-практичного семінару «Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану» можна переглянути на офіційному ютуб-каналі БІНПО за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=theEBbAvEAA>

СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЗАНЯТЬ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

АРАБІДЗЕ В.В.,

старший майстер,

викладач в ДПТНЗ «Дніпровському професійному залізничному ліцеї»

Основною формою організації навчання є урок. Урок - організаційна форма навчання в межах класно-урочної системи, що характеризується відносною завершеністю обмеженого в часі педагогічного процесу, який проводить учитель за певним розкладом із групою учнів постійного складу, однакового віку і рівня підготовки.

Вимоги до сучасного уроку Згідно з новою парадигмою професійної освіти основою освітнього процесу стає потреба учня в саморозвитку, педагога – у створенні навчального середовища.

До основних завдань інноваційного розвитку освітнього процесу ПТНЗ слід віднести :

- моделювання та проектування інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців;
- створення єдиної інноваційної системи професійного навчання учнів, адаптованої до динаміки розвитку сучасного виробництва;
- розробку інноваційних технологій навчання та їх впровадження в освітній процес ПТНЗ.

Сьогодні змінюється мета та зміст освіти, з'являються нові технології, методи, форми та засоби навчання, але основною формою професійнотеоретичної та професійно-практичної підготовки в ПТНЗ залишається урок.

Урок виробничого навчання - це логічно завершена цілісна частина навчально-виховного процесу, яка забезпечує розв'язання єдиного дидактичного завдання всією групою учнів протягом певного часу. Концепція сучасного уроку базується на особистісно-орієнтованих цінностях освіти, коли учень є центральною фігурою навчального процесу. При цьому педагог у більшій мірі виступає в ролі організатора самостійної, активної, пізнавальної діяльності здобувачів освіти, компетентного консультанта і помічника. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не лише на контроль знань і умінь, але на проектування, діагностику і корегування дій учнів, щоб вчасно допомогти своїми кваліфікованими діями усунути утруднення в одержанні й застосуванні учнями необхідної інформації.

Існує дві основні моделі, за якими проводиться навчання в системі ПТНЗ: традиційна і сучасна.

Традиційна включає в себе:

- триєдину мету уроку;
- план-конспект;
- форми, методи, прийоми навчання;
- типи і види уроків тощо.

Нетрадиційна (сучасна) пов'язана з використанням сучасних технологій і методів навчання, які передбачають диференційований підхід до навчання з урахуванням інтелектуального розвитку учня, його підготовленості до навчання і навченості, індивідуальних здібностей.

За етапами навчальної діяльності – вступні уроки, уроки первинного ознайомлення з матеріалом, уроки формування понять, виведення законів і правил, уроки застосування знань на практиці, уроки повторення й узагальнення матеріалу, контрольні уроки, комбіновані уроки.

Найбільш вдалого в сучасній теорії на практиці навчання є класифікація, в основу якої покладено дидактичну мету і місце уроку в загальній системі уроків.

За класифікацією В. Онищука розрізняють такі типи:

- урок засвоєння нових знань;
- урок формування вмінь і навичок;
- урок застосування знань, умінь і навичок;
- урок узагальнення і систематизації знань;
- урок перевірки, оцінювання та корекції знань;
- комбінований урок.

В. Онищук увів поняття мікро – і макроструктури уроку. Мікроелементи визначаються завданнями уроку певного типу. Такими, на його думку, є етапи засвоєння знань: сприймання, осмислення, узагальнення, систематизація.

Науково-технічний прогрес, широке впровадження новітніх технологій у галузях виробництва, докорінна перебудова нашого суспільства на основі принципово нових економічних, соціальних і політичних факторів ставить підвищені вимоги до якості професійної підготовки робітників, які були б конкурентно-спроможними на ринку праці в соціально-економічних умовах сьогодення відповідно до Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні.

Перебудова професійної освіти вимагає значного підвищення особистісної відповідальності викладачів і майстрів ПТНЗ у виборі форм і методів навчання і виховання, організації суспільно корисної і продуктивної праці здобувачів освіти. Суттєвого значення набуває формування типу робітника, здатного до самовдосконалення, саморозвитку та творчого вирішення проблем в професійній діяльності.

Тому актуальним стає питання впровадження в навчально-виробничий процес ПТНЗ сучасних методів навчання, які дозволяють не просто передавати

учням знання, професійні навички та уміння, але й сприяють всебічному розвитку особистості майбутнього фахівця. Інноваційне навчання – процес і результат такої навчальної та освітньої діяльності, яка заохочує введення інноваційних змін в існуючу культуру, соціальне середовище.

Такий тип навчання підтримує існуючі традиції, а також стимулює активну участь в рішенні проблемних ситуацій, які виникають як перед окремою людиною, так і перед суспільством в цілому. Важливою ланкою професійно - практичної підготовки кваліфікованого робітника є організація та проведення ефективного уроку виробничого навчання, що включає раціональне сполучення методів і прийомів навчання, які спрямовані не тільки на формування системи професійних знань, умінь і навичок, але і на розвиток практичного та системного мислення, здібностей до самостійної творчої діяльності.

Вибір доцільних методів навчання для професійно-практичної підготовки майбутніх робітників значною мірою залежить від методичної підготовки та педагогічного досвіду майстра виробничого навчання, володіння ним знаннями про сучасну систему методів і прийомів їх застосування для підвищення ефективності навчально-виробничого процесу.

Реалізація цього завдання здійснюється при застосуванні багатьох методів навчання у тому числі і інтерактивних, які передбачають навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного вирішення навчальних завдань, проблемних ситуацій, розвитку професійних і особистісних якостей здобувачів .

Всі інноваційні методи, які приводять до позитивних результатів і спрямовані на формування професійних умінь і навичок мають право на їх використання на уроках виробничого навчання.

Формат сучасного уроку – це урок з використанням ідеї креативної освіти, а інтерактивні технології, методи і форми навчання є оптимальними для

вирішення суспільних завдань з формування майбутнього робітника з розкутим, критичним та креативним мисленням

Отже, основною цільовою установкою використання інноваційних методів навчання є підготовка молодої людини до майбутньої виробничої діяльності, формування її громадянської позиції на уроках із будь-якої теми навчальної програми.

Уроки виробничого навчання з використанням інноваційних методів надають учням можливості для формування основних пізнавальних і громадянських умінь, а також навичок і зразків поведінки в суспільстві.

Використання ділових ігор, проектів, модульних технологій, вирішення проблемних та конкретних виробничих ситуацій сприяють розвитку ініціативи, незалежності, уяви, самодисципліни, залучають до активної участі у процесі навчання, заохочують учнів працювати разом, висловлювати свої думки, виражати почуття та використовувати свій досвід, розвивати вміння вчитися, брати на себе відповідальність за результати праці.

Цікавими для теорії та практики є власне нестандартні уроки, для яких характерне таке структурування змісту й форми, яке викликає передусім Інтерес в здобувачів і сприяє їх оптимальному розвитку і вихованню.

Під час будь-якого типу уроку викладач застосовує різні види навчальної роботи: фронтальну, групову, парну та Індивідуальну. Кожна форма цієї роботи має власну методичку її організації.

Список використаних джерел:

1. Взаємодіюче навчання. Рекомендації викладачам, методистам, керівникам професійних навчальних закладів щодо використання інтерактивних форм навчання. Полтава : НМЦ, 2001. 13 с.
2. Нікуліна А.С. Інноваційні педагогічні технології навчання професії: монографія за ред. Нікуліної А.С. Донецьк : ДПО ІПП, 2005. 385 с.

3. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні на 2022-2027 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2021 р. № 1619-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2021-%D1%80#Text>.

4. Сілаєва І.Є., С.С. Шевчук, Заславська С.О. Методика професійного навчання: методичний посібник. Донецьк : ІПО ІПП УМО, 2013. 292 с.

5. Нікуліна А.С., Сілаєва І.Є., Шевчук С.С. Сучасний урок в професійній школі: проектування, організація, аналіз: методичний посібник. Донецьк : ДПО ІПП. 2008. 160 с.

6. Заславська С.О. Підготовка майстра виробничого навчання до занять: метод.реком. Донецьк: ДПО ІПП, 2007. 64 с.

7. Шевчук С.С. Урок теоретичного навчання у професійно-технічному навчальному закладі: методичні рекомендації. Донецьк: 2004. 44 с.

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ЗПТО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

БАБАЄВА Л.М.,

практичний психолог

ДНЗ «Богуславський центр професійно-технічної освіти»

Яку дорогу в житті обрати, аби прямувати нею легко і впевнено? Як звіряти свою ходу з тими, хто постійно поруч? Що робити, коли раптом доля підставила підніжку? До чийої допомоги, яких засобів удатися, аби швидше подолати смугу невдач і знову віднайти свою надійну стежину, зважаючи на сьогоднішні події – воєнний стан.

Поведінка людини формується з дитинства під впливом оточення (батьків, піклувальників, родини, однолітків, освітнього закладу) як свідомо, так і несвідомо – на основі емоційного, опосередкованого сприйняття.

В охороні психічного здоров'я наших вихованців важлива роль належить адаптації до нових умов, а саме – допомога дітям пристосуватися до нового режиму роботи, спілкування з однолітками, зосередження на навчанні і т. д. Зважаючи на це соціально-психологічна служба із педагогічним колективом обов'язково встановлюють довірливі стосунки, формуємо стиль поведінки впевненої у собі людини, розвиваємо навички групової взаємодії, тобто налагоджуємо мікроклімат у певній групі (у школі – це клас).

Труднощі у навчанні ми допомагаємо долати шляхом підвищення мотивації кожного учня до опанування предметами:

- потрібно продовжувати розвивати пам'ять, мислення, увагу, уяву: перешкод у цьому немає викладачі-предметники завжди знаходять індивідуальний підхід до вихованця;
- розвиток у учнів навичок активного слухання.

Хочу наголосити, що додатковим навантаженням для першокурсника є адаптаційний період (Адаптація від лат. *adapto* – пристосовую) – динамічний процес пристосування людини до змінних умов довколишнього середовища), який припадає на I семестр: нові умови навчання, зміна соціального статусу, наприклад, у школі дитина була непримітною, у учнівському колективі Центру професійно-технічної освіти обов'язково допоможемо: спланувати день, цікаво провести дозвілля, одним словом оточуємо турботою.

Крім знань Центр професійно-технічної освіти приділяє увагу питанням життєдіяльності особистості: розвиває у вихованців уміння розуміти себе та інших, орієнтує на здоровий спосіб життя – свідоме негативне ставлення до наркотиків, спиртних напоїв, тютюнопаління, на розбірливі сексуальні стосунки, розуміння важливості репродуктивного здоров'я. Вивчаємо ціннісні орієнтації здобувачів освіти, оскільки це впливає на подальший розвиток особи. Проблемою є те, що колектив вихованців складає вікову, соціальну і загальноосвітню неоднорідність. Вік 15-19 років – це період значних психологічних і фізичних

змін, юнацького максималізму, прагнення до самовизначення, утвердження власної індивідуальності. Важливе місце займає питання супроводу здобувачів освіти з функціонально-неспроможних сімей. У процесі роботи з такою категорією вихованців необхідна особлива методика, зважити потрібно і на те, що вони в більшості з малозабезпечених сімей. Найскладніше, коли родина не надає перші уроки любові, розуміння, довіри; у внутрішньо-сімейних стосунках батьки розв'язують конфліктні ситуації за допомогою фізичних методів, в результаті прояви емоційно-неврівноваженого стану, занижена самооцінка, прояви агресії у дітей. Залучити батьків на свою сторону буває нелегко. Іноді їм не вистачає відповідальності, іноді – психологічної культури, іноді – бажання щось змінювати. Завдання психолога - надавати психологічний супровід таким категоріям здобувачів освіти, знайти можливості для подолання непорозуміння їх з батьками (підклувальниками).

Часто запитують батьки як підвищити самооцінку дитини. Так, це важливо для кожного і у вирі нашого життя має бути впевненість. Дорослим потрібно почати із себе: полюбити себе, навчатися приймати увагу, допомогу, підтримку. Поясню: внаслідок неприймання себе – неприймання інших, а це агресія, конфлікти, складнощі у кар'єрі, зовнішні руйнівні емоції (почуття), які руйнують і саму людину і її взаємини з іншими людьми.

Навчитися жити серед людей непросто. У своїй практиці на годинах спілкування доречна методика «Колесо життя», дієва і ефективна техніка, яка навіть запатентована в США, і застосовується багатьма тренерами з особистого зростання і ефективності. При зовнішній простоті, такий метод організації роздумів дозволяє чітко поглянути на проблему, побачити дисбаланс і зрозуміти, як досягти рівноваги. Створюємо своє колесо: зобразити коло й розділити його на 8 частин (8 сфер життя):

Здоров'я і спорт.

Особисті стосунки/ сім'я/ діти.

Особистісний ріст.

Кар'єра / бізнес / фінанси/ самореалізація.

Оточення / друзі.

Відпочинок, враження.

Творчість/хобі.

Духовність.

Поставити біля кожної сфери оцінку від 1 до 10, позначивши у такий спосіб, наскільки особистість задоволена певною сферою життя. Я інтерпретувала дану методику, тобто є вісь, яка відповідає за поінформованість (наскільки присутні себе оцінюють у міжособистісному спілкуванні, з одногрупниками та у якому напрямку рухатися далі. Потрібно навчитися дружити і приходити на допомогу, розуміти свої почуття, почуття інших людей, дізнатися про сильні і слабкі сторони свого характеру. Я як психолог стаю і сама собі садівником, вчуся працювати з собою – для цього теоретичних знань мало, необхідно професійно мислити і діяти. Загальновідомий факт, що приємно працювати у згуртованому колективі, відчувати до колег довіру, коли людина на своєму місці, зайнята улюбленою справою і працює у команді справжніх професіоналів, які поважають один одного.

Впроваджую факультативний курс «Життєва компетентність особистості» для здобувачів освіти першого курсу, зміст якого є наповненням знань молоді, сама назва на це вказує. Дана програма ставить за мету формування у юнаків та дівчат життєво необхідних знань, практичних умінь і навичок, особистісних цінностей, ідеалів, переконань, які сприятимуть особистісному становленню та розвитку. Вона є помічником у моїй роботі з вихованцями, і обов'язково є зворотній зв'язок, на заняттях розбираємося в складних життєвих ситуаціях, щоб в подальшому робити усвідомлений вибір.

Результати апробації програми факультативного курсу «Життєва компетентність особистості»:

- зацікавленість учасників психологічними вправами;
- набуття навичок злагодженої співпраці під час групових занять;
- сформовані уміння в адекватному оцінюванні своєї поведінки;
- спроможність мати особистісну позицію в запропонованих обставинах, її висловлювання;
- практичне набуття знань, що спрямовані на позитивну мотивацію стосовно здорового способу життя, культури здоров'я та поширення цих знань у родинному колі;
- підвищення рівня соціальних взаємин під час розв'язання складних життєвих завдань: фінансова грамотність; комунікація з однолітками;
- обрання правильних цілей, напрямів, завдань під час виконання вправ курсу та підвищення психологічної компетентності.

Завдання, що потребують систематичного вирішення:

- спілкування з однолітками;
- медіаграмотність;
- фінансова грамотність тощо.

Отже, актуальність впровадження програми факультативу залишається на часі.

Під час освітньої діяльності соціально-психологічна служба охоплює весь контингент здобувачів освіти. Це проведення «годин психолога», де вихованці (група), згідно графіку спілкуються з практичним психологом.

Так, збереження психічного здоров'я усіх учасників освітнього процесу – найвідповідальніша ланка, тому кожен повинен відчувати підтримку, щоб гідно крокувати в майбутнє. А майбутнє за кваліфікованими робітниками – це зростання добробуту кожного громадянина України.

УПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА В ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ

БАДИРА О.А.,

майстер виробничого навчання,

Державний навчальний заклад “Одеський професійний ліцей сфери послуг

Південно-українського національного педагогічного університету

імені К.Д. Ушинського”

Упровадження новітніх технологій виробництва в професійно-практичну підготовку в рамках виробничого навчання є надзвичайно важливим процесом. Це дозволяє здобувачам освіти отримати актуальні знання та навички, що відповідають вимогам сучасного виробництва.

Упровадження новітніх технологій включає в себе декілька ключових аспектів:

→ оновлення навчальних програм: навчальні програми повинні бути оновлені з урахуванням останніх тенденцій і розвитку технологій у виробничих сферах. Це означає включення в програму вивчення нових методів, процесів та інструментів, що використовуються в сучасному виробництві;

→ застосування сучасного обладнання: майстерні повинні бути оснащені новітнім обладнанням та інструментами, що використовуються у виробництві. Здобувачі освіти повинні мати можливість працювати з цим обладнанням під керівництвом досвідчених фахівців та вчитися ефективно використовувати його для виробничих завдань;

→ практичне навчання на реальних проєктах: важливим аспектом є забезпечення здобувачів освіти практичною роботою на реальних проєктах, які відповідають сучасним виробничим стандартам. Це дозволяє їм отримати досвід роботи з новітніми технологіями та вирішувати реальні завдання, що підвищує їх професійну конкурентоспроможність;

→ співпраця з підприємствами: важливим елементом є встановлення партнерських зв'язків з підприємствами, які впроваджують новітні технології виробництва. Це дозволяє здобувачам освіти отримати практичний досвід на реальних робочих місцях та взаємодіяти з професіоналами у своїй галузі;

→ постійне навчання педагогічних працівників: викладачі та майстри виробничого навчання повинні мати можливість постійно підвищувати свої професійні навички та знання, ознайомлюватися з останніми технологіями та їх впровадженням. Вони будуть здатні ефективно передавати здобувачам освіти новітні практики та знання.

Упровадження новітніх технологій у професійно-практичну підготовку відіграє важливу роль у формуванні конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Воно дозволяє здобувачам освіти отримати актуальні знання та навички, необхідні для успішної кар'єри у сучасному виробництві.

Упровадження новітніх технологій виробництва в професійно-практичну підготовку має велике значення для забезпечення якісної освіти та готовності майбутніх кваліфікованих робітників до сучасного ринку праці. Ось деякі аргументи, які підтверджують цю необхідність:

➤ відповідність ринковим потребам: у сучасному світі технології швидко розвиваються, і виробничі підприємства все частіше використовують новітні методи та обладнання. Впровадження цих технологій в професійно-практичну підготовку дозволяє здобувачам освіти відповідати потребам ринку праці, забезпечувати їх актуальними навичками та знаннями;

➤ підвищення конкурентоспроможності: майстерні, які впроваджують новітні технології в навчальний процес, дають здобувачам освіти можливість отримати практичний досвід роботи з сучасним обладнанням та методами виробництва. Це підвищує конкурентоспроможність випускників і допомагає їм знайти роботу в сучасному виробничому середовищі;

➤ розвиток критичного мислення та проблемного підходу: впровадження новітніх технологій вимагає від здобувачів освіти аналізувати та розв'язувати реальні проблеми виробництва. Це сприяє розвитку їх критичного мислення, творчих та проблемних навичок, що є важливими для успіху у сучасному виробничому середовищі;

➤ підтримка інноваційного розвитку: впровадження новітніх технологій в професійно-практичну підготовку сприяє створенню інноваційного середовища. Здобувачі освіти, ознайомлені з новими технологіями та ідеями, можуть працювати над новаторськими проектами та сприяти розвитку виробничих підприємств та галузей;

➤ підвищення якості навчання: використання новітніх технологій у навчальному процесі сприяє підвищенню якості навчання. Вони можуть зробити процес навчання більш практичним, зрозумілим та ефективним для здобувачів освіти, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та підготовці випускників.

Упровадження новітніх технологій виробництва в професійно-практичну підготовку є необхідним кроком для забезпечення якісної освіти та підготовки майбутніх фахівців до сучасного виробничого середовища. Це допомагає здобувачам освіти отримати актуальні навички та знання, забезпечує їх конкурентоспроможність та сприяє розвитку інноваційного мислення.

Інноваційний процес - це систематична послідовність дій і етапів, спрямованих на створення та впровадження інновацій. Він включає розробку нових ідей та концепцій, їх перетворення в практичні рішення, тестування, виробництво та впровадження нових продуктів або послуг.

Інноваційний процес може бути представлений в декількох етапах, таких як:

- генерація ідей: цей етап включає пошук нових ідей, дослідження потреб ринку праці, вивчення технологій та трендів, а також створення ідей для нових продуктів або послуг;

- оцінка і відбір ідей: на цьому етапі проводиться аналіз і оцінка потенціалу ідей, їхньої реалізованості, вигоди та можливих ризиків. Обираються найперспективніші ідеї для подальшого розвитку;
- розробка та тестування: обрані ідеї перетворюються на концепції, дизайн, прототипи або пілотні проєкти. Це дозволяє перевірити їхню ефективність, функціональність та задоволення потреб ринку.

Виробництво та впровадження. На цьому етапі інновації переходять в реалізацію. Вони виготовляються в масових масштабах, впроваджуються на ринку, проводяться маркетингові кампанії та здійснюється моніторинг їхнього успіху.

Оцінка та вдосконалення: після впровадження інновацій проводиться оцінка їхнього впливу, виправлення помилок та пошук шляхів для подальшого вдосконалення. Цей етап є важливим для забезпечення сталого розвитку та успіху інноваційного процесу.

Ці два терміни взаємопов'язані і представляють сутність створення, впровадження та розвитку новаторських ідей і рішень для покращення суспільства та бізнесу. Інноваційний процес є ключовим фактором розвитку та конкурентоспроможності у сучасному світі.

Сьогодні більшість закладів професійної (професійно-технічної) освіти в той чи іншій мірі працюють у інноваційному режимі.

Як майстер виробничого навчання, можна використовувати різні педагогічні технології для ефективної передачі знань та навичок здобувачам освіти. Ось декілька популярних педагогічних технологій, які можуть бути корисними:

- проблемне навчання: технологія заснована на постановці реальних або концептуальних проблем, які вимагають активної участі здобувачів освіти у пошуку рішень. Здобувачі освіти вчаться аналізувати ситуації, розв'язувати

проблеми та приймати рішення, сприяючи їхньому критичному мисленню та творчому потенціалу;

- кооперативне навчання: технологія передбачає роботу в групах, де здобувачі освіти спільно працюють над проєктами, завданнями або проблемами. Вона сприяє співпраці, комунікації, розвитку соціальних навичок та взаємодії між здобувачами освіти, що стимулює навчальне середовище.

- проєктне навчання: технологія базується на організації здобувачів освіти у групи для реалізації проєктів, які вимагають практичного дослідження, дослідження та творчого виконання. Здобувачі освіти самостійно вчаться планувати, виконувати та оцінювати свою роботу, що розвиває їхні навички самоорганізації, критичного мислення та презентаційних умінь;

- застосування технологій інформаційно-комунікаційного навчання (ІКТ): використання комп'ютерів, Інтернету, програмного забезпечення та інших електронних ресурсів допомагає здобувачам освіти отримати доступ до широкого кола інформації, розвивати навички пошуку, обробки та представлення даних. Це також може включати використання інтерактивних дошок, електронних підручників та інших електронних засобів навчання.

- рольова гра: технологія передбачає розподіл здобувачів освіти на ролі, які вони виконують у віртуальному або симуляційному середовищі. Вона дозволяє здобувачам освіти переживати реальні ситуації, розв'язувати проблеми та взаємодіяти один з одним у віртуальній ролі, розвиваючи їхні навички спілкування, прийняття рішень та роботи в команді.

Це лише декілька прикладів педагогічних технологій, які можуть бути застосовані у роботі як майстра виробничого навчання. Залежно від конкретних потреб навчального закладу та здобувачів освіти, можна вибрати ті, що найбільше підходять для досягнення навчальних цілей і сприяють ефективному навчанню та розвитку вашої аудиторії.

Практичне значення мають обґрунтовані для певних категорій педагогічних працівників форми інноваційної діяльності, які впливають на розвиток творчої особистості в навчально-виховному процесі, підготовка програм, розробки рекомендацій для самостійної роботи педагогів з інноваційної діяльності, методичні рекомендації.

Отже, діяльність педколективів закладів професійної (професійно-технічної) освіти повинна спрямовуватися на результат спільної діяльності педагога і здобувача освіти та підвищення рівня навченості здобувачів освіти і самоорганізації педагогів.

Список використаних джерел:

1. Хмельницька О. С. Коучинг як сучасна технологія підвищення ефективності. *Молодий учений*. 2017. № 6. С. 315–319.
2. Горук Н. М. Коучинг як ефективна технологія формування самоосвітньої компетентності студентів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 11. С. 99–104.
3. Чернова Т. Ю. Педагогічний коучинг: навч.-метод, посіб. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 166 с.
4. Бородієнко О. В. Коучинг як інноваційна технологія особистісно-розвивального навчання: особливості застосування в професійному навчанні. *Молодий учений*. 2015. № 2 (4). С. 22–25.
5. Застосування сучасних виробничих технологій у професійній підготовці як шлях підвищення якості підготовки робітничих кадрів. URL: https://proflicey020.ucoz.ua/news/zastosuvannja_suchasnikh_virobnichikh_tekhnologij_u_profesijnij_pidgotovci_jak_shljakh_pidvishhennja_jakosti_pidgotovki_robitnichikh_kadriv/2013-03-29-128

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

БЕСКРОВНА Н.В.,

майстер виробничого навчання ДНЗ «Одеський професійний ліцей сфери послуг

Південноукраїнського національного педагогічного університету

імені К.Д. Ушинського»

Важлива роль професійної освіти у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку країни загалом полягає у створенні умов для розвитку інтегральних характеристик особистості майбутніх кваліфікованих робітників: спрямованість, компетентність, гнучкість, самосвідомість, лідерські навички, навички співробітництва та вибору, професійного спілкування, самопрезентації, самостійної роботи та гнучкості, комунікабельності, компетентності у культурній сфері, прояву у своїй діяльності творчості, толерантності та інших якостей. Це в свою чергу вимагає оновлення змісту та форм професійного навчання. Активні форми навчання дозволяють активізувати творчий потенціал особистості, зробити навчання інтенсивним та результативним, що в результаті сприяє формуванню активної життєвої позиції, підвищує конкурентоспроможність особистості на ринку праці, у підприємстві та конкурентоспроможність суспільства в цілому.

У нових соціально-економічних умовах ринку праці, безробіття, припинення обов'язкового розподілу на роботу випускників професійних навчальних закладів, появи приватних підприємств, керівники яких стали пред'являти більш жорсткі вимоги не лише до рівня професійної готовності молодих фахівців, а й до їх особистісних, ділових та моральних якостей, до універсальних знань та вмінь, необхідних у будь-якій професійній діяльності, у

різних видах роботи - вимоги до наявності комплексних умінь, ключових компетенцій. До ключових компетенцій належать надпрофесійні та загальнопрофесійні компетенції:

- проблемна компетенція виявляється у вміннях: постановки проблеми, цілепокладання та планування, оцінки результату та рефлексії;
- інформаційна компетенція включає в себе вміння: пошуку та обробки інформації, використання інформації для ухвалення рішень, презентації інформації;
- комунікативна компетенція містить у структурі такі основні вміння: письмова комунікація, конструктивний діалог, вирішення конфліктних ситуацій у спілкуванні;
- кооперативна компетенція включають в себе вміння: колективного цілепокладання, рефлексії та оцінки, лідирувати, бути виконавцем;
- освітня компетенція виявляється у вмінні якісного освоєння змісту освіти.

На основі функціональних компетенцій формується, професійна компетентність фахівця – здобувача освіти та випускника, елементи якої, інтегруючись з ключовими компетенціями, стають основою надпрофесійних компетентностей: технологічної, менеджерської, підприємницької та в кінцевому рахунку - особистісної. Для формування ключових компетенцій потрібні адекватні їм методи, форми та засоби навчання.

Однією з пріоритетних освітніх технологій, що забезпечує реалізацію компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання та формування спеціальної компетенції, є метод проєктів, який дозволяє майстру виробничого навчання створювати навчальні педагогічні та практичні ситуації, завдання з різних підстав та на основі різного предметного та міждисциплінарного змісту.

В основі використання методу проєктів у навчанні лежить концепція прагматичної педагогіки «навчання за допомогою діяння», розроблена

американським ученим та педагогом Дж. Дьюї, а також його послідовниками В. Кільпатріком, Е. Коллінгсом та іншими.

Використання проєктних технологій саме на уроках виробничого навчання сприяє розвитку широкого спектру компетенцій:

- професійні компетенції: проєктна робота дозволяє здобувачам освіти розширити свої знання та навички в обраній професійній галузі, вони отримують практичний досвід роботи з матеріалами, інструментами, технологіями та процесами, що є важливими для виробничого середовища;
- комунікативні компетенції: під час проєктної роботи здобувачі освіти мають змогу спілкуватися, співпрацювати та взаємодіяти як в команді, так і з клієнтами або замовниками проєкту, вони навчаються ефективно висловлювати свої ідеї, слухати та розуміти інших, а також презентувати свої результати.
- проблемно-орієнтовані компетенції: проєктна робота вимагає від здобувачів освіти аналізувати складність завдань, шукати рішення для вирішення проблем, виявляти та розробляти альтернативні підходи, вони навчаються критичного мислення, творчого й інноваційного підходу до розв'язання задач;
- командні компетенції: проєктна робота часто здійснюється в команді, що дає здобувачам освіти змогу навчитися ефективно співпрацювати з іншими, розподіляти обов'язки, вирішувати конфлікти, досягати спільних цілей, вони також навчаються лідерству та вмінню співпрацювати з різними людьми;
- креативність та інноваційність: проєктна робота спонукає до розробки нових ідей, пошуку нестандартних рішень та створення інноваційних продуктів, здобувачі освіти навчаються творчого мислення, впровадження ідей та пошуку нових підходів;

- організаційні навички: під час проєктної роботи здобувачі освіти отримують досвід в плануванні, організації та керуванні проєктом, вони навчаються ефективно управляти часом, ресурсами та завданнями, а також робити прийняття рішень.

Загалом, проєктні технології на уроках виробничого навчання сприяють розвитку комплексу компетенцій, які є важливими для успішного фахівця у виробничому середовищі. Вони допомагають здобувачам освіти розвивати свої професійні, комунікативні, творчі та організаційні навички, що підготовляє їх до майбутніх викликів і завдань у сфері виробництва.

Інформаційні проєкти передбачають застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що відкриває широкі можливості для підвищення мотивації учнів до навчання, формування їхньої інформаційно-аналітичної компетентності.

Практико-орієнтовані проєкти мають практичну професійну спрямованість та вимагають врахування соціальних, психологічних та педагогічних вимог, що виникають на шляху формування та розвитку особистості здобувача освіти.

Соціальна проєктна технологія орієнтована на розв'язання учасниками проєктів актуальних соціальних проблем

Дослідницькі проєкти орієнтовані на вирішення наукових проблем.

Творча проєктна технологія спрямована на створення здобувачами освіти унікальних якісно нових проєктних продуктів, що надає їм можливість самостійно здобути необхідні для цього знання, виявити власні здібності, в повній мірі виразити себе та відпрацювати комплекс проєктних умінь: дослідницьких, управлінських, планувальних, комунікативних, командної роботи, презентаційних.

Результатом впровадження творчих проєктів в навчальний процес стає формування у здобувачів освіти комплексу вмінь які впливають на розвиток важливих, як професійних, так й надпредметних якостей майбутніх

кваліфікованих робітників: цілеспрямованості, працьовитості, відповідальності, здатності аналізувати, самоконтролю й організованості, комунікабельності й адаптивності, гнучкості мислення й спостережливості, винахідливості та креативності, активної життєвої позиції.

Саме таку технологію – творчий проєкт «Мальовнича Україна», який був реалізований у травні 2022 року, хочу представити на ваш розгляд.

В проєкті взяли участь здобувачі освіти, які навчалися за професією «Перукар (перукар-модельєр); візажист» та отримали кваліфікацію «візажист» на III курсі навчання. Проєкт «Мальовнича Україна» має інтегрований характер і охоплює кілька навчальних предметів: українську літературу, візажну справу, перукарське мистецтво, спеціальне малювання, інформаційні технології.

На першому, аналітичному, етапі проєкту учасникам необхідно було провести аналіз творчості українських поетів і письменників та обрати літературний твір відповідно темі «Мальовнича Україна», який би став базисною основою для створення образу на моделі враховуючи макіяж, зачіску, аксесуари за темою твору.

На другому етапі необхідним було розробити ескіз (фейс-чарт) творчої роботи, побудувати алгоритм діяльності та скласти план реалізації проєкту. Провести аналіз ресурсів та підбір відповідних засобів декоративної косметики, інструментів, пристосувань, декоративних елементів для втілення задуму й образу на моделі.

Третім, практичним етапом стало виконання запланованих технологічних операцій – виконання макіяжу, фейс-арту, зачіски, використання декоративних елементів для образу за темою та оформлення презентаційного матеріалу. Для презентації здобувачі освіти створювали технологічну карту з використанням покрокових фото виконання роботи, описом технологічних операцій, засобів і інструментів використаних в роботі та кінцевим результатом.

На четвертому етапі учасники творчого проєкту «Мальовнича Україна» презентували образи на моделях та захищали проєкти, після виступів провели аналіз творчих робіт і обговорення можливостей використання результатів.

Практичною значущістю проєкту стало визначення джерел, способи збору й а

Творчий проєкт
«Мальовнича Україна»
Творча робота «Червона калина»

Виконавець – Христина АДІРОВА

*Стоїть над водою
червона калина...
Віками про неї
складають пісні, –
Це образ твій світлий,
моя Україно,
Він чистий і ніжний,
як цвіт навесні.
На битву за волю
і честь Батьківщини
Козак воювати
далеко іде,
А вдома калина
і мила дівчина,
Що довго і вірно
коханого жде.*

Микола ВЕРЕЩАКА

«Мальовнича Україна»
Творча робота
«Блакитна Панна»

Виконавець – Олена КАРАЙ

*Мас крилами Весна
Запахна,
Лине вся в прозорих шатах,
У серпанках і блавахах...
Сяє усміхом примар
З-поза умар,
Попелястих, пелехатих.
Ось вона вже
крізь блакить
Майорить,
Довгождана,
нездоладна...
Ось вона –
Блакитна Панна!..
Гори, гай, дуги, поля –
Вся земля
Їй виспівує: "Осанна!"*

Микола ВОРОНИЙ

Творчий проєкт «Мальовнича Україна»
Творча робота «Наш прапор»

Виконавець – Ганна КУЦЕНКО

“Наш прапор”

*Небеса блакитні
Сяють з глибини,
А пшеничні й житні
Мерехтять лани.
Образ цей не
зблідне.
Хоч минуть жнива.
Це знамено рідне –
Злото й синява.
Прапор наш, як
літо,
В сонці майорить.
По долині – жито,
По горі – блакить.
Прапор наш – не
битва,
Не рушничний дріб:
По горі – молитва,
По долині – хліб.*

Дмитро Павличко

аналізу інформації, практичне застосування теоретичних знань, можливість для учнів відкрити нові перспективи обраної професії, розкрити креативність мислення, творчий потенціал, інноваційний підхід, прагнення бути найкращими.

Соціальною: популяризація можливостей професії, виховання в учнівській молоді патріотичних почуттів, поваги до свого народу і його мелодійної мови, любові до Батьківщини й, що надзвичайно важливо, розуміння сучасного етапу історії нашої країни. В часи війни, попри складні умови, в яких знаходиться наша країна сьогодні, навчальний заклад продовжує роботу, яка характеризується пошуком нових підходів до навчання та інноваційних форм організації освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Проектна діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів: тренінг-курс: навчальний посібник / В. М. Аніщенко та ін.; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир : «Полісся», 2018. 180 с.
2. Проектні технології навчання учнів професійних (професійно-технічних) навчальних закладів : довідник / Глуценко О. В. та ін. Житомир : «Полісся», 2019. 126 с.
3. Романовська М. Б. Метод проектів у навчальному процесі: методичний посібник. Харків : Веста: Видавництво «Ранок», 2007. 60 с.
4. Радкевич В. Наукові засади підвищення престижності вітчизняної професійної освіти. *Науковий вісник ІПТО. Професійна освіта*. 2017. № 13. С. 5–15.
5. Теорія і практика проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / Аніщенко В. М. та ін.; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир : Полісся, 2019. 208 с.
6. Юрчик О.В. Впровадження проектної технології в навчальний процес: навчальний посібник. Хмельницький: НВО №5 ім. С. Єфремова, 2015. 88 с.

ПІДТРИМКА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА

БИЧИК Л.М.,

практичний психолог

Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту

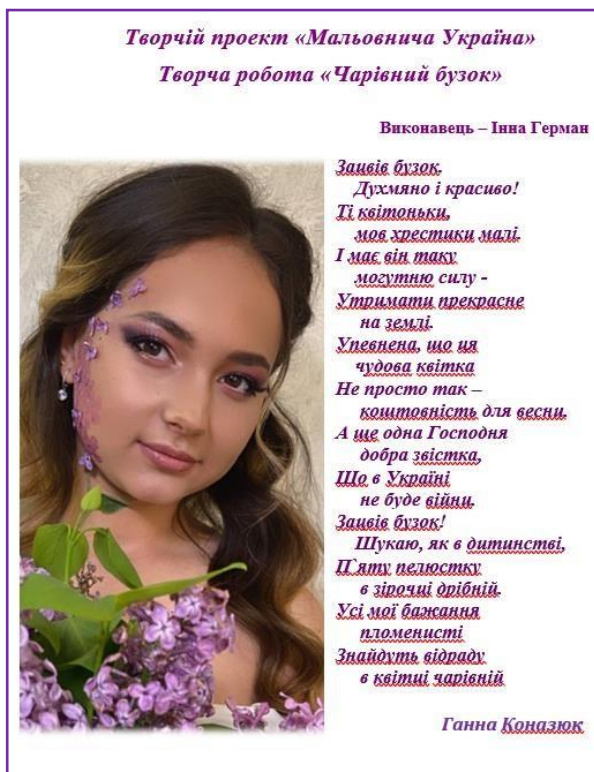
Заклади професійної (професійно-технічної) освіти сьогодні є важливою опорою для держави, адже виконують високу місію забезпечення Батьківщини висококваліфікованими й компетентними фахівцями і просто щасливими людьми, які цінують і вміло виконують свою роботу, є конкурентноспроможними на ринку праці, всебічно й гармонійно розвиненими

особистостями, адаптованими до різноманітних вимог і змін життя.

Чималу роль відіграє в цьому саме психологічне благополуччя, яке існує, насамперед, у свідомості самої людини. Воно визначається як переживання нею позитивного ставлення до власного життя. Це сприяє посиленню досвіду позитивних емоцій.

Неабиякої ваги набувають також суто професійні та загальнолюдські навички, «hard skills», «soft skills». Оскільки кожна професія покликана не

лише забезпечувати кількісну реалізацію завдань, а й піднімати на вищий рівень освіченість і культуру громадян, саме високий рівень розвитку «soft skills»

сприятиме формуванню вільної, енергійної та незалежної особистості, здатної ефективно діяти в швидкоозмінних умовах.

Непрості часи продовжують ставити перед усіма учасниками освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти все нові й нові виклики, з якими необхідно обов'язково справлятися, зберігаючи, а ще краще утворюючи при цьому помічні ресурси для повноцінного життя і професійного, і особистого, і громадського.

Саме на це, на розвиток життєстійкості, формування необхідних умінь для віднаходження власних внутрішніх і зовнішніх опор, долання складних життєвих ситуацій, грамотного надання підтримки/самопідтримки, вибудову ефективної системи ціннісних орієнтацій, формування сукупності способів планування ресурсної діяльності, – спрямовано максимум зусиль психологічної служби Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту, що є складовою частиною психологічної служби Чернігівщини і, власне, держави. На варті психологічного благополуччя психологічна служба оперативно реагує на важливі запити відповідно до суспільних змін – дистанційне навчання, спричинене карантинними заходами, навчання в умовах війни.

Усім учасникам освітнього процесу закладу освіти надано доступ для підписки на сторінку практичного психолога Google Classroom (<http://surl.li/huvff>), де щоденно публікуються корисні тематичні матеріали. Розміщуються вони у кабінеті практичного психолога на сайті ліцею (https://www.chplzt.cn.ua/?page_id=175), на інформаційному стенді закладу. Чимало звітів про проведення різноманітних заходів і на сторінці ліцею у мережі «Фейсбук» (<https://www.facebook.com/chplzt5>), а також систематично додаються просвітницько-рекомендаційних матеріалів на власній сторінці (<http://surl.li/hxvqt>).

Важливі матеріали систематизовано в «Кейс психологічної служби ЗПО Чернігівської області «Психологічна та соціально-педагогічна допомога в період кризових травматичних подій»» психологічною службою Чернігівщини (<http://surl.li/hxwpl>).

У ході постійних зборів обласної ради учнівського самоврядування проводяться онлайн-тренінги з формування лідерських якостей, з розвитку комунікативної компетенції учнівської молоді, з формування лідерських якостей, з формування м'яких навичок для учнівського самоврядування закладів профтехосвіти Чернігівщини «Я - це важливо! Ми – це визначально», «Набуття м'яких навичок здобувачами освіти».

У закладі освіти з батьками триває індивідуальна робота, проведено виступи на батьківських зборах в режимах онлайн та очному.

Здійснюється сприяння формуванню у здобувачів освіти відповідальної та безпечної поведінки в ситуаціях ризику, навичок здорового способу життя, збереження репродуктивного здоров'я, готовності до самореалізації; формуванню життєвої компетентності; попередженню та профілактиці професійного вигорання педагогічних працівників; формуванню психологічної культури учасників освітнього процесу; попередженню будь-яких видів і форм насильства та конфліктів; формуванню небайдужого ставлення здобувачів освіти до постраждалих дітей тощо.

Постійно триває діяльність з усіх напрямків роботи практичного психолога: діагностичного, корекційного, консультаційного, просвітницького, профілактичного та організаційно-методичного з учасниками освітнього процесу.

Ведеться психологічна діагностика зі здобувачами освіти з виявлення типу темпераменту, рівня адаптації до навчання, психологічної атмосфери груп, тривожності тощо.

Корекційна робота спрямована на адаптацію учнів до навчання, формування життєстійкості, мотивації до навчання, профілактику суїцидальної поведінки, розвиток комунікативних здібностей та навичок, подолання конфліктності, агресивності, формування психологічної готовності до змін, стресостійкості тощо.

Консультаційна робота направлена на вирішення труднощів учнів, їх батьків та педагогів.

Просвітницька робота спрямована на підвищення психологічної культури учасників освітнього процесу з актуальних питань з психології щодо їх віку, професійної та життєвої ситуації; надання першої психологічної допомоги, оволодіння методами стабілізації емоційного стану, способами розвитку резильєнтності.

Профілактична робота орієнтована на попередження негативних явищ в учнівському середовищі: попередження правопорушень, залежностей, булінгу, насильства, конфліктів тощо.

Проводяться як стандартні форми роботи, так і авторські, які багато в чому передбачають орієнтацію на активне долучення до суспільної, творчої, діяльнісної сфер життя у тісному взаємозв'язку і гармонізації з внутрішнім станом через самоаналіз, рефлексії, осмислення. Серед них: флешмоб за творчістю Григорія Сковороди з метою рефлексії та закріплення власних внутрішніх опор з творчості мандрівного філософа за смисловими орієнтирами "Мій Сковорода – ...", "Я наслідую Григорія Савича у його словах...", "Люблю рядки Сковороди...": #СковородаПідтримує #ХудожняРефлексія #МійСковорода #бібліотерапія.

Душевна мандрівка до всесвіту Григорія Сковороди "Щоб не нашкодила біда – Живи, як вчив Сковорода!"

Флешмоб до Дня доброти #Я_і_доброта #СковородаПроДобро #МійСковорода.

Рефлексивні осмислення «Живимо душу словом» за творчістю Ліни Костенко з нагоди її Дня народження.

Флешмоб до Дня захисту дітей #Дитинство_щасливе.

Інструктивні обговорення з надання першої психологічної допомоги.

Зустрічі груп підтримки з педагогами та здобувачами освіти є затребуваними, дієвими у закладі освіти.

Найбільш часто використовуваними й цінними для учасників освітнього процесу стали певний інструментарій, виділити з якого варто твори Григорія Сковороди та Ліни Костенко, ресурсні фрази, ресурсні цитати; з метафоричні асоціативні картки Ірини Матійків "Танець життя", «OMNIS», «Креатив», Світлани Ройз «Картки сими»; «Кубики історій», м'які іграшки на пальці, ліплення із солоного тіста, аквагрим, кінетичний пісок тощо.

Інформування з метою розвитку емоційного інтелекту, емоційної компетентності; «Піклування про себе. Пошук внутрішніх ресурсів»

Години психолога «Толерантність і сучасний світ», «Потреби задля життя», «Якщо людина, то людяність», «Мої цінності», «Секрети спокою і щастя назавжди – У творчості Сковороди».

Просвітницькі заняття «Булінг: причини та шляхи подолання», «Медіаграмотність та медіа захист», [«СНІД, наркотики, стосунки»](#), 20 цікавих фактів про емоції», «Піклування про себе. Пошук внутрішніх ресурсів».

Тренінгові заняття «Самотворення», «Зцілюємося та стабілізуємося».

Психологічне благополуччя є показником здоров'я, соціально-психологічної адаптації людини і ефективності її функціонування, є визначальним критерієм самозбереження особистості, що має неабияку вагу в умовах сьогодення. Тож невтомна і наполеглива праця працівників психологічної

служби закладів професійної (професійно-технічної) світи має на меті збереження високої цінності – щасливого, повноцінного людського життя.

Список використаних джерел

1. Верник О.Л. Сучасні підходи до проблеми благополуччя в психології: екопсихологічний аспект. Благополуччя особистості vs благополуччя середовища антиномія сучасного способу життя: матеріали науково-практичного круглого столу (21 квітня 2019 року, Київ). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2019. С. 5–8.

2. Дарія Отич, Ірина Чабан, Психологічні особливості суб'єктивного благополуччя осіб дорослого віку. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. Випуск 18(63). 2022.

3. Сердюк Л.З. Структура та функція психологічного благополуччя особистості. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія, Вип. 17. Київ, 2017. С. 124-133.

РИНОК ПРАЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

ГЕРАСИМЕНКО Ю.С.,

*професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

У соціально-орієнтованій ринковій економіці існує постійна взаємодія між ринком праці, соціальними програмами і політикою зайнятості. Ринок праці

відіграє ключову роль у соціально орієнтованій ринковій економіці. Попит і пропозиція праці визначають заробітну плату і рівень безробіття. Результати цього впливають на життя і добробут людей. Чим більше робочих місць доступно на ринку праці, тим менше безробітних і більше можливостей для громадян заробляти на життя. З іншого боку, якщо спадає попит на працю, це може призвести до зростання безробіття і зниження соціального добробуту.

Творче використання наукових досягнень у галузі ринку праці сприяє ефективному вирішенню проблем і практичних завдань, пов'язаних з розподілом кваліфікацій. Дослідження та інновації у сфері ринку праці приносять користь у трьох основних аспектах: аналізі ринку праці, розвитку кваліфікацій та політиці зайнятості. Наукові дослідження допомагають збирати і аналізувати дані про ринок праці, такі як попит і пропозиція праці, заробітна плата, безробіття та інші показники. Це дає можливість усвідомити стан ринку праці, ідентифікувати проблеми, такі як нерівномірний розподіл кваліфікацій, та запропонувати стратегії для їх вирішення. Наукові дослідження допомагають виявити потреби ринку праці у конкретних кваліфікаціях та прогнозувати їх зміни в майбутньому. Це дозволяє розробляти програми професійного навчання та перекваліфікації, спрямовані на підготовку працівників з необхідними навичками і знаннями для відповіді на потреби ринку праці. Наукові дослідження слугують основою для розробки політики зайнятості, спрямованої на забезпечення рівної можливості праці, зменшення безробіття та створення стимулів для розвитку ринку праці. Таким чином, наукові досягнення у галузі ринку праці є надзвичайно корисними для розв'язання проблем та практичних завдань, пов'язаних з розподілом кваліфікацій. Вони допомагають усвідомлювати потреби ринку праці, розробляти програми професійного навчання, підтримувати розвиток ринку праці та створювати ефективну політику зайнятості. Це обумовило актуальність ґрунтовного вивчення ринку праці кваліфікованих працівників [1,3].

Державною службою статистики України було проведене статистичне обстеження робочої сили з питань економічної активності та підготовлено файл анонімних мікроданих для публічного використання, який має назву: «Анонімні мікродані за показниками щодо робочої сили» за 2021 рік. Це дані, які склалися на підставі опитування більше ніж 150 тис. осіб у віці 15 років і старше, що входили до складу 88,1 тис. домогосподарств. По кожній особі наведено 21 змінну, з яких 17 змінних є її характеристиками, тобто окремих людей.

У файл по складу та структурі робочої сили включено наступні змінні: вік респондентів, тобто працівників; стать; витрати домогосподарств; сімейний стан; рівень освіти; спеціальність за дипломом; статус робочої сили; тип зайнятості; причини незайнятості безробітних. Державний комітет статистики надав дані, які ми можемо використовувати для опису ситуації на ринку робочої сили [2].

Респондентам було запропоновано відповісти на питання спеціальності за дипломами в наступній редакції. Ця редакція відповідає так званому класифікатору професій, який має назву «Класифікатор професій ДК 003:2010». Вони класифікуються наступним чином: Менеджери; Професіонали; Фахівці; Технічні службовці; Працівники сфери торгівлі та послуг; Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств; Кваліфіковані робітники з інструментом; Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування; Не мають спеціальності. Ось така державна офіційна класифікація всіх робітників різних напрямів в Україні (табл.1).

Таблиця 1

Розподіл робітників за типом території у 2021 році в Україні

Спеціальності за дипломом	Міська	Сільська
Менеджери (управителі) підприємств	543	95

Професіонали	38766	14064
Фахівці	28199	20067
Технічні службовці	1124	1139
Працівники сфери торгівлі та послуг	6548	7379
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	132	340
Кваліфіковані робітники з інструментом	14767	13205
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	8346	13978
Не мають спеціальності	35422	61453

Джерело: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Першим я вирішила виділити на базі статистичної звітності та дослідити розподіл робітників за типом території у 2021 році в Україні, території у нас 2 – міська та сільська. Звернемо, в першу чергу, увагу на технічних службовців – вони розподіляються майже однаково, як на міській так і на сільській території. Що стосується працівників сфери торгівлі та послуг – тут в даному випадку переважають сільські території, трохи більше було працівників, ніж на міській території. Кваліфіковані робітники с/г та лісового господарств – тут очікувана ситуація, по-перше, їх менше, по-друге, те що переважна більшість цих робітників знаходяться саме на сільській території. Кваліфіковані робітники з інструментом – тут у нас серед респондентів, які були переважна більшість мала міське територіальне розташування. Що стосується міських територій – це професіонали, менеджери і фахівці, тобто люди, які з вищою освітою – вони переважно знаходяться на міських територіях. На сільських територіях, наприклад, робітники з обслуговування, експлуатації та контролю – вони переважно мешкають на сільській території, як і ті хто не мав спеціальності – їх дуже велика кількість – 35 тис. в містах і 61 тис. в селах – це дуже багато.

Сьогодні вже до військових дій, навіть у нас мав місце суттєвий дефіцит робочої сили. Зараз коли війна і багато чоловіків було забрано на війну, коли багато жінок з дітьми виїхали за кордон і перебувають там. Умови війни мають значний вплив на ринок праці кваліфікованих робітників. Загалом маємо такі кадрові проблеми: відтік кадрів за кордон, нестача кадрів посилюється, підвищення вимог до кваліфікації кадрів, висока плинність, підвищена потреба у робітничих професіях. Умови війни створили нестабільність та загрозу для життя та безпеки людей – це призвело до великого відтоку кваліфікованих робітників за кордон, де вони сподівалися знайти більш безпечні та стабільні умови праці. Втрата таких робітників суттєво погіршило кадровий потенціал країни, зокрема у сферах, які вимагають високої кваліфікації. Війна має негативний вплив на систему освіти та навчання, а також на інфраструктуру та економіку – це призвело до нестачі кваліфікованих кадрів, оскільки люди були змушені перервати свою освіту або виїхати з місця проживання через небезпеку війни. Така нестача кадрів вплинула на функціонування сфер економіки та інфраструктури. Умови війни вимагають більш високого рівня кваліфікації для виконання певних робочих завдань – це створило проблеми у недостатньо кваліфікованих робітників, які відповідають цим підвищеним вимогам. У воєнний період з'явилася проблема високої плинності робочої сили, бо люди шукали менш ризиковані місця праці.

Список використаних джерел:

1. Ринок праці в умовах війни: тенденції і перспективи. URL: <http://surl.li/escyu>.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Ринок праці після війни: Україні бракуватиме 4,5 мільйона робочих рук. URL: <http://surl.li/hruyt>.

4. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації. URL: <http://surl.li/ddmau>.
5. Ринок праці України: сьогодні і тенденції майбутнього. URL: <http://surl.li/corwz>.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДИКА ЇХ УПРОВАДЖЕННЯ В ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ

*ГЕРАСИМЕНКОВА В.Д.,
майстер виробничого навчання,
Державний навчальний заклад “Одеський професійний ліцей сфери послуг
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К.Д.Ушинського”*

Інтерактивні технології навчання є важливим елементом в професійно-практичній підготовці здобувачів освіти. Вони сприяють створенню активного та захоплюючого навчального середовища, де здобувачі освіти можуть практично застосовувати свої знання та навички.

Інтерактивні методи навчання активно залучають здобувачів освіти до навчального процесу. Така взаємодія можлива між здобувачами освіти безпосередньо або між майстром виробничого навчання і здобувачем чи здобувачами освіти. Всі інтерактивні методи мають за мету заохотити здобувачів освіти бути активними на уроці, мислити самостійно, краще засвоювати інформацію. Організація здобувачів освіти у групи або пари в інтерактивному навчанні стимулює активну участь, співпрацю та взаємодію між здобувачами

освіти. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, критичного мислення, творчого підходу та соціальних компетенцій здобувачів освіти.

У цілому, використання інтерактивних технологій навчання та методики їх впровадження в професійно-практичну підготовку допомагають створити стимулююче та ефективне навчальне середовище, сприяють активній участі здобувачів освіти, практичному застосуванню знань та навичок, а також формуванню компетентностей, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Ці технології сприяють активній участі здобувачів освіти у навчальному процесі, розвитку їхніх практичних навичок, критичного мислення та комунікативних навичок. Вони також допомагають створити реалістичні умови, в яких здобувачі освіти можуть відчувати практичну значимість своїх знань та навичок.

Важливо приділяти увагу організації здобувачів освіти у групи або пари, проведення практичних занять з використанням інтерактивних технологій, забезпечення активної участі здобувачів освіти у процесі навчання, а також використання методів оцінювання та зворотного зв'язку здобувачів освіти, що є дуже важливим аспектом для нас - майстрів виробничого навчання.

Інтерактивні технології навчання в професійно-практичній підготовці є сучасним підходом, що сприяє активній участі здобувачів освіти у навчальному процесі та розвитку їхніх практичних навичок. Ці технології включають в себе використання мультимедіа, колаборацію, практичне застосування знань та забезпечення зворотного зв'язку.

Дослідження цієї теми допомагає встановити зв'язок між активним використанням інтерактивних технологій та ефективністю навчання здобувачів освіти у професійному контексті.

В епоху цифрових технологій всі викладачі та майстри виробничого навчання використовують інтерактивні технології для підготовки навчального матеріалу як для теоретичних занять, так і для практичних занять. В процесі

використовують медіафайли, які з часом утворюють різні презентації, відеоуроки та інше.

В наші тяжкі часи допомагають відеоконференції, які спрощують наше життя та надають змогу навчатися здобувачам освіти, які обрали дистанційну форму навчання або ті, хто за кордоном.

Хочу поділитися моїми фаворитами серед інтерактивних технологій, які мені допомагають в підборі та підготовці навчального матеріалу до проведення занять:

1. Classroom – онлайн-платформа, на якій можна створювати віртуальні класи для кожного предмету або групи здобувачів освіти. Викладачі та майстри виробничого навчання можуть публікувати матеріали (навчальні матеріали, презентації, документи, відео та зображення), створювати завдання з терміном здачі та навіть проводити конференції, використовуючи Google Meet. Самі здобувачі освіти можуть задавати питання та ділитися ідеями, тобто є зворотній зв'язок зі здобувачами освіти, що дуже важливо для навчання.
2. Всеосвіта – ще одна онлайн-платформа, яка має в собі все те ж саме, та навіть більше. На ній можна знайти багато цінних ресурсів для навчання, якими діляться викладачі з навчальних закладів, це скорочує час при підготовці до теоретичних та практичних занять. Також особливу увагу я приділила онлайн-вебінарам та відеолекціям, котрі допомагають нам у саморозвитку та підвищенні своєї кваліфікації.
3. Canva – онлайн-інструмент для створення своїх особистих графічних матеріалів. Чудовий редактор з великим функціоналом як для самостійної роботи, так і для співпраці, а також зацікавлює здобувачів освіти та розвиває креативне мислення.

4. Jamboard - це інтерактивна дошка, яка дозволяє писати, малювати, вставляти зображення та наклейки. Використовуючи її на заняттях можна долучити здобувачів освіти до спільної праці.

Отже, я вважаю, що інтерактивні технології допомагають нам, скорочують час на підготовку, тим самим спрощують наше життя.

Список використаних джерел:

1. Інтерактивні технології: теорія та методика. Колектив авторів: Пометун О.І., Побірченко Н.С., Коберник Г.І., Комар О.А., Торчинська Т.А. 2008. 94 с.
2. Глущенко, О. М. (2014). "Інтерактивні технології в системі сучасного навчання." Київ : Видавництво "Генеza".
3. Іванченко, В. О., Іванченко, І. В., Кіпарісова, Л. С. (2018). "Інтерактивні технології в навчальному процесі." Київ : Видавництво "Основи".
4. Кудрявцева, Н. Ю., Гуринович, І. М. (2016). "Інтерактивні технології навчання: методика використання." Київ : Видавництво "Літера ЛТД".
5. Розів, С. В., Піддубна, Л. Г. (2017). "Інтерактивні технології навчання: теорія, методика, практика." Київ : Видавництво "Центр учбової літератури".
6. Стадник, Г. Г., Пащук, І. В. (2018). "Інтерактивні технології навчання в професійній діяльності вчителя." Київ : Видавництво "Світанок".

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

*ГЕРАСИМИК-ЧЕРНОВА Т.,
заступник директора з НР
ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ»*

Ще за результатами комплексного наукового дослідження, проведеного у межах спільного проєкту Міністерства освіти і науки України і Програми розвитку ООН в Україні (2004 – 2006), встановлено, що є всі підстави вважати компетенцію саморозвитку не тільки основою особистісного самовдосконалення, але й однією з ключових функціональних компетентностей особистості [4, 5].

Психологічний підхід включає в себе діяльнісний, потребо-мотиваційний, конгруентний та трансферно-особистісний, який, у свою чергу, складається з якісно-особистісного та трансферного. Представники якісно-особистісного підходу описують саморозвиток як стійку характеристику – здатність особистості до змін.

Психологічну основу розвитку даного явища науковці вбачають у розвитку рефлексії. Рефлексивні механізми саморозвитку особистості дослідники пов'язують із різними проявами самовпливу: самоконтролем, самопереконанням, самоінструкцією, самонаказом, самоподоланням тощо.

Карл Роджерс визначив, що метою саморозвитку особистості є пошук шляхів та умов поєднання «реального Я» з «ідеальним Я». У зв'язку із цим виникла потреба визначення «умов і шляхів» оптимізації цього процесу.

У загальному вигляді їх можна описати як:

- наявність конкретної мети, до якої особистість постійно прагне, мета має бути реальною з огляду на об'єктивні обставини, а процес досягнення – передбачати наполегливість, навіть прояв певного ризику з боку особистості;

- сприяння створенню «ситуації успіху», пережитий особистістю успіх додає їй самоповаги та впевненості;
- стимулювання інтелектуальної ініціативи, поступове збільшення навантаження сприяє вдосконаленню умінь планувати навчальну роботу, здійснювати розумний розрахунок власних сил.

Основою трансферного підходу є розуміння саморозвитку як перебудови внутрішнього світу людини, що призводить до принципової зміни світогляду.

У науковій літературі активно обговорюється психологічна сутність професійної діяльності людини, однією з детермінант якої є феномен професійної компетентності: у процесі її розвитку відкриваються максимальні можливості найбільш продуктивного задоволення всіх основних потреб особистості, в соціальному визнанні, самоповазі, безпеці, самореалізації тощо. Увага міжнародної спільноти до визначення та стандартизації поняття «компетентність» є важливою ознакою сьогодення. Йдеться про спроможність людини кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати певне завдання або роботу; наявність відповідного набору знань, навичок, відношень, що дають змогу ефективно діяти, або виконувати функції, які сприяють досягненню певних стандартів у професійній галузі або виді діяльності (Міжнародний департамент стандартів навчання (IBSTPI)).

Однією з головних компетенцій майбутнього фахівця ми виділяємо «компетентність саморозвитку». Визначаються такі складові цього поняття [2].

Когнітивна складова виступає системоутворювальною, оскільки йдеться про саморозвиток як особливий вид діяльності, що формує свідоме пріоритетноціннісне ставлення до майбутньої професії.

Особистісна складова виконує формувальні функції. Основу її складають такі інтегральні характеристики, як самоактуалізація – вищий рівень мотивації, пов'язаний з процесами самореалізації, самоздійснення та самосприйняття;

усвідомлення на рівні переконань, важливості самостійного здобуття, розширення і поглиблення знань про саморозвиток.

Операційно-процесуальна складова пов'язана із удосконаленням умінь і навичок у сфері самопізнання, рефлексії, спрямованої на саморозвиток і власного впливу на цей процес.

Структурний аналіз поняття «компетентність саморозвитку майбутнього фахівця» показав, що – це складне індивідуально-технологічне утворення, яке інтегрує усвідомлення особистості на рівні переконань значущості діяльності, спрямованої на самовдосконалення і самовдосконалення суб'єктів майбутньої професійної діяльності, осмислення вагомості особистісно професійного впливу на цей процес, теоретичні знання, уміння і навички у сфері самопізнання, досвід самовиховання, наявність моделі власної професійної поведінки.

Розрізняють такі рівні компетентності саморозвитку здобувача освіти [2]:

високий – здобувачам освіти властива переконаність у значимості цієї особистісно професійної якості, потреба у самоактуалізації, заміна навчальної мотивації на соціально-професійну, наявність інтегрованого уміння «хочу і можу», рефлексії та саморефлексії, саморегуляції поведінки;

вищий за середній – усвідомлення вагомості компетентності саморозвитку для власного професійного становлення, позитивно-активне ставлення до самовдосконалення, сформованість конструктивних умінь самоосвіти, неоднорідність, але одночасно і вияв позитивної динаміки у прагненні до самоактуалізації, постійного самовиховання;

середній рівень характеризується визнанням взаємозалежності спроможності до самовдосконалення і готовністю професійно здійснювати вплив, вступати у взаємодію, бути ефективним учасником комунікації; обізнаністю у засобах саморозвитку, хоча і безсистемним їхнім застосуванням; наявністю суперечностей між «Я-реальним» та «Я-ідеальним», домінуванням зовнішнього локусу-контролю;

низький рівень проявляється у випадковості професійного вибору, ситуативність спонук до самопізнання, рефлексії та саморефлексії, домінування репродуктивного характеру освіти, поодинокі дії самоорганізації й самовиховання.

З огляду на викладене, робимо такі висновки: запровадження особистісно орієнтованої освіти дозволить оптимізувати професійну самореалізацію людини і підтримку її особистісного і професійного зростання; сучасна професійна освіта має здійснювати здебільшого прогностичні функції через особистісно орієнтований вплив у процесі реалізації індивідуальних навчальних траєкторій здобувачів освіти; першочерговим завданням вищої школи є формування особистості, яка прагне до самовдосконалення, безперервної освіти, постійного саморозвитку.

Багатогранність та актуальність проблеми формування компетентності саморозвитку у процесі фахової підготовки обумовлює існування різних, іноді навіть полярних, підходів до її вирішення.

Список використаної літератури:

1. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : 1989.
2. Компетентність саморозвитку фахівця: педагогічні засади формування у вищій школі / О.О. Біла, Т.Р. Гуменникова, Я.В. Кічук та ін.; Наук. ред., упорядкув. Н.В.Кічук; Півден. наук. центр АПН України. Ізмаїл. держ. гуманіт. ун-т. Ізмаїл : 2007. 235 с.
3. Міляєва В. Р. Формування фахової компетентності державних службовців у системі підвищення кваліфікації: монографія. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка, 2011. 298 с.

4. Проект національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004.) *Освіта України*. № 94. 2004. С. 7.

5. Сухоленова О.Г. Етапи саморозвитку особистості. *Психологія: Зб. наук. праць*. 2000. 3(9). С. 98-104.

СІМБІОЗ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗП(ПТ)О

ГЕРЕВЕНКО А.М.,

*старший викладач кафедри методики професійної освіти
та соціально-гуманітарних дисциплін*

*Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО “УМО” НАПН України*

Анотація. *Сьогодення вимагає від науково-педагогічних працівників досліджувати роль та значення онлайн-інструментів у створенні інтерактивного та практичного навчального середовища для закладів професійно (професійно-технічної) освіти. Застосування новітніх технологій у навчальному процесі може забезпечити активну участь здобувачів освіти, стимулювати їхню мотивацію та забезпечити більш ефективну практичну підготовку. В матеріалі пропонується ряд симбіозних підходів та прикладів при створенні інтерактивно-практичного простору за допомогою сучасних онлайн-інструментів, таких як віртуальна реальність, доповнена реальність, електронних курсів змішаного навчання, мобільних додатків та інших технологій, які сприяють активній взаємодії здобувачів освіти з навчальним матеріалом, розвитку практичних навичок та підвищенню якості освіти.*

Ключові слова: *симбіоз онлайн інструментів, сучасне освітнє середовище, інтерактивно-практичний простір, технології навчання, віртуальна реальність*

(VR), доповнена реальність (AR), електронні курси, мобільні додатки, хмарні технології, інтерактивні тренажери, відкритий доступ до навчальних ресурсів, практичні навички, дистанційне навчання.

Створення інтерактивно-практичного простору для закладів професійної освіти вимагає інтеграції різних компонентів [1], включаючи технології, навчальні програми, організацію простору та підготовку педагогічних працівників. Правильне поєднання цих елементів. допоможе здобувачам освіти отримати більш практичні знання та навички, необхідні для їх майбутньої професійної діяльності. Крім того, такий інтерактивний простір може підвищити зацікавленість здобувачі освіти та сприяти їх активному залученню до навчального процесу.

Ці технології можуть бути поєднані та інтегровані в комплексну систему, що забезпечує інтерактивний та практичний навчальний простір.

Вже сьогодні мною створенні та реалізовані інтерактивні та практичні навчальні середовища для закладів професійно (професійно-технічної) освіти, до яких входить велика кількість цифрових інструментів та гіперпосилань з метою забезпечення активної взаємодії здобувачів освіти з навчальним матеріалом та розвитку теоретичних і практичних навичок, а саме:

- методика упровадження VR&AR в освітній процес за допомогою цифрових інструментів для організації змішаного навчання [2,3,4];
- *технологія створення інтерактивно-практичного простору для здобувачів освіти з професії «Електрогазозварник [5];*
- *методика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці в закладах професійної (професійно-технічної) освіти [6];*
- *технологія створення інтерактивно-практичного простору для гуртків туристсько-спортивного профілю в період організації дистанційного навчання [7].*

Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR): Використання технологій віртуальної реальності та доповненої реальності дозволяє здобувачам освіти взаємодіяти з віртуальними об'єктами та сценаріями, що моделюють реальні ситуації. Це може бути корисно в практичних предметах, де здобувачі освіти можуть навчитись виконувати реальні завдання без реальних ризиків та витрат[3].

Інтерактивні тренажери та симулятори: Використання інтерактивних тренажерів та симуляторів дозволяє здобувачам освіти отримувати практичний досвід у контрольованих умовах [4]. Це може бути особливо корисно для навчання в професіях, де безпосередня практика може бути складно доступною або небезпечною.

Електронні курси та відеоуроки: Розробка електронних курсів та відеоуроків, доступних онлайн, дозволяє студентам навчатись у своєму власному темпі та повторювати матеріал за потребою. Такі ресурси можуть включати інтерактивні завдання, демонстрації та пояснення концепцій [5,6,7].

Хмарні технології: Використання хмарних технологій дозволяє зберігати та обмінюватись навчальними ресурсами, завданнями та матеріал.

Мобільні додатки та платформи: Розробка та використання мобільних додатків та платформ дозволяє студентам отримувати доступ до навчальних матеріалів, виконувати завдання, спілкуватись з викладачами та здобувачами освіти, а також вести електронний журнал та контролювати свій прогрес.

Важливо пам'ятати, що успішне впровадження технологій та створення інтерактивно-практичного простору для закладів професійної освіти потребує цілеспрямованого планування, налагодження співпраці між викладачами, здобувачами освіти та технічними спеціалістами, а також постійного вдосконалення та оновлення.

Окрім вищезгаданих технологій, можна також розглянути інші інноваційні підходи:

Машинне навчання та штучний інтелект: Використання алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту може допомогти створити персоналізовані навчальні програми, які враховують індивідуальні потреби та рівень знань здобувачів освіти. Такі системи можуть адаптуватися до кожного здобувача освіти та надавати рекомендації щодо подальшого навчання.

Інтерактивні дисплеї та дотичні панелі: Використання інтерактивних дисплеїв та дотичних панелей дозволяє здобувачам освіти активно взаємодіяти з навчальним матеріалом. Це може включати маніпулювання об'єктами, розв'язування завдань, редагування документів та багато іншого.

Системи відстеження прогресу: Впровадження систем відстеження прогресу дозволяє студентам та викладачам моніторити особисті досягнення, оцінювання та прогрес у навчанні. Це стимулює самооцінку, допомагає виявляти слабкі місця та зосереджуватись на покращенні результатів.

Проектна робота та колективна співпраця: Включення проектної роботи та колективної співпраці в навчальний процес сприяє розвитку комунікаційних та творчих навичок здобувачів освіти. Вони можуть працювати разом над реальними завданнями та рішеннями, використовуючи різноманітні інструменти та технології.

Висновок. Створення сучасного освітнього середовища відкриває доступ до навчальних ресурсів таких як відеолекції, електронні підручники, матеріали, курси змішаного навчання, тощо. Це дозволяє здобувачам освіти навчатися в будь-який зручний для них час та місце. Це сприяє гнучкості та доступності навчання.

Список використаних джерел:

1. Геревенко А. М. *Методика використання цифрових інструментів для створення сучасного освітнього контенту*: Міжнародна науково-практична конференція "Інформаційно-ресурсне забезпечення освітнього процесу в умовах

- діджиталізації суспільства" Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, м. Біла Церква, Україна. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732945>.
2. Геревенко А. М. Презентація методики упровадження VR&AR технологій в освітній процес ЗП(ПТО) від БІНПО. URL: https://www.youtube.com/watch?v=tIA_yONWViA&list=PL-OveNb3D-pP4zAtgHqyCYQ_4wITFiG-D&index=14 (дата звернення: 12.06.2023).
  3. Геревенко А. М. Використання тренажерів віртуальної реальної реальності як засіб підвищення кваліфікації сучасного педагогічного працівника ЗП(ПТ)О: VIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, м. Біла Церква, Україна. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733503>.
  4. Геревенко А. М. (2023) *Методика впровадження VR&AR технологій в освітній процес для ЗП(ПТ)О у змішаній формі навчання*: Міжрегіональний науково-практичний семінар «Професійна діяльність педагога в умовах цифрового освітнього середовища» Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, 2023. м. Біла Церква, Україна. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735433>.
  5. Геревенко А. М. *Технологія створення інтерактивно-практичного простору для здобувачів освіти з професії «Електрогазозварник»*: V Міжнародна конференція «Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України» Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ, Україна. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732943>.
  6. Геревенко А. М. *Методика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці в закладах професійної (професійно-технічної) освіти* : Усеукраїнська науково-практична інтернет-конференція: «Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти», 26 жовтня 2022, м. Біла Церква, Україна. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732947>.

7. Геревенко А. М. *Технологія створення інтерактивно-практичного простору для гуртків туристсько-спортивного профілю в період організації дистанційного навчання* : Priority directions of development of science and education : Materials of the IV International research and practical internet conference (December, 26, 2022) : collection of abstracts Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733583>.

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПОДОЛАННЯ
АНТИІННОВАЦІЙНИХ БАР'ЄРІВ У ПЕДАГОГІВ В ЗАКЛАДАХ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

*ГЛАДКИХ Ж.Г.,
практичний психолог,
«Одеське вище професійне училище автомобільного транспорту»*

Розвиток і розбудова освітньої сфери в сучасних умовах характеризується висуванням до неї нових вимог українського суспільства: від побудови освітнього процесу на загальнолюдських принципах демократизму, гуманізму і людиноцентризму, переходу від знанієвої парадигми освіти до компетентнісної, впровадження, використання нових форм і видів надання освітніх послуг, засобів навчання тощо.

Реалізація цих вимог відбувається через неперервне впровадження нововведень або інновацій (із пізньюлатинської innovation - оновлення, новизна, зміна). Аналіз досліджень, наукових джерел, практики в даній галузі свідчить, що впровадження інновацій в освітній процес ускладнюється, нашою хучуючись часто на опір учасників педагогічної спільноти, так званні антиінноваційні бар'єри.

Антиінноваційні бар'єри науковці визначають, погоджуючись з думкою І. Дичківської [2], таким чином: антиінноваційні бар'єри (франц. barriere -

перешкода, перепона) – зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності.

До зовнішніх бар'єрів відносять: соціальний бар'єр - несумісність нового з наявним досвідом і цінностями, прийнятими в суспільстві; стереотипи мислення педагогічного співтовариства; організаційний бар'єр - протидія керівних органів освіти втіленню нововведень; відсутність координаційних центрів з розроблення та впровадження педагогічних інновацій; методичний бар'єр - брак методичного забезпечення нововведення, недостатня поінформованість основних учасників процесу в галузі педагогічної інноватики; матеріально-технічний бар'єр - відсутність або недостатня кількість необхідного обладнання, наочних посібників, приміщень, навантаження педагогів, побутові умови, рівень заробітної платні [3]. Внутрішній бар'єр визначається як психологічний чи особистісний, який є соціально-психологічним особистісним утворенням, що приховує глибинні особистісно-професійні проблеми.

Зазвичай виокремлюють 6 підходів до розуміння психологічного бар'єру (за А. Массановим [5]):

- психологічний бар'єр – це мотив, який перешкоджає виконанню певної діяльності або дії;
- психологічний бар'єр – це ускладнення, що пов'язане з психічним станом, упередженнями;
- психологічний бар'єр – психічний стан, що виявляється в неадекватній пасивності суб'єкта й перешкоджає виконанню ним тих чи інших дій;
- психологічний бар'єр – внутрішня перешкода психологічної природи (небажання, боязнь, невпевненість тощо), яка заважає людині успішно виконувати певні дії;

- психологічний бар'єр – негативний вплив минулого досвіду, який перешкоджає розумінню й правильній оцінці ситуації, фактів, закономірностей, вибору способів дій, стратегії вирішення проблеми, інноваціям;

- психологічний бар'єр – це обмеження, що накладаються суб'єктом на власну індивідуальність і філософські, моральні, ціннісні переконання, що утримують від більш повного її виявлення.

Тобто, психологічний бар'єр розглядається як «особливий психологічний стан, який виявляється в неадекватній пасивності суб'єкта та перешкоджає йому у виконанні певних дій, а зокрема неадекватна пасивність педагога, яка заважає здійснювати інноваційну діяльність» [4].

До внутрішніх бар'єрів належать:

-бар'єр некомпетентності – невпевненість працівників у своїх силах;

-бар'єр навички, звички, традиції – прив'язаність до сформованого способу роботи;

-бар'єр ідилії – задоволеність працівників їх теперішнім становищем та статусом;

-бар'єр збільшення психофізіологічного навантаження – страх збільшення норм, завдань;

-бар'єр компенсації – невпевненість в тому, що додаткові зусилля отримають відповідну компенсацію;

-бар'єр винагородження – страх зниження винагород після практичної реалізації нововведення;

-бар'єр зміни місця роботи – страх переміщення на нову роботу; бар'єр партнера – невіра у можливості безпосереднього ділового партнера після нововведення;

-бар'єр творчості – перешкоду, яка заважає особистісному вияву творчої діяльності.

У сфері виховання вона проявляється як: низький рівень педагогічної креативності;

- ригідність мислення; схильність до конформізму – прагнення бути подібним до інших людей, не відрізнятися від них своїми судженнями і вчинками;

- боязливість видатися нерозумним і смішним у своїх судженнях;

- боязливість видатися надто екстравагантним у своєму неприйнятті і критиці чужих думок;

- невміння реалізовувати нові способи і форми здійснення освітньої діяльності;

- недостатня розвиненість індивідуального творчого потенціалу окремих педагогів;

- відсутність потреби впроваджувати нове;

- особистісна тривожність, невпевненість у собі, негативне самосприйняття, що характеризується заниженою самооцінкою особистості, небажанням висловлювати свої ідеї [2].

У педагогічному середовищі вирізняють такі типи психологічних бар'єрів як: організаційно-психологічні, соціально-психологічні, когнітивно-психологічні.

Проявляються психологічні бар'єри як: сукупність дій, суджень, понять, очікувань і емоційних переживань педагогів, у яких усвідомлено чи не усвідомлено, приховано чи неприховано виражаються негативні психічні стани; форма прояву соціально-психологічного клімату колективу в умовах інновацій у вигляді негативних психічних станів педагогів, спричинених нововведенням.

За таких умов спотворюється звичайна поведінка людини, про що можуть свідчити немотивована нерішучість, невпевненість у собі, недовіра [5].

Окреслення даної проблеми дає підстави стверджувати, що профілактика та подолання психологічних бар'єрів до інноваційної діяльності у педагогічних

працівників є необхідною умовою ефективного впровадження інновацій в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Громова Г. М. Методики дослідження зв'язків інтолерантності до невизначеності з наслідками травматичного життєвого досвіду. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2020. Вип. 45 (48). С. 88-99.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Массанов А. В. Діагностика психологічних бар'єрів у творчій діяльності особистості. *Наука і освіта*. 2011. №10. С. 41-44.
4. Массанов А. В. Основні підходи до аналізу процесу подолання психологічних бар'єрів у професійному самовизначенні особистості. *Наука і освіта*. 2009. № 1-2. С. 84-89.
5. Массанов А. Психологічні бар'єри у професійному самовизначенні особистості. *Психологія і суспільство*. 2014. № 2. С.73-89.

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДНЗ “ОДЕСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ СФЕРИ ПОСЛУГ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ К.Д.УШИНСЬКОГО”

ГОРБАЧОВА Т.В.,

викладач професійно-теоретичної підготовки Державного навчального закладу
“Одеський професійний ліцей сфери послуг Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К.Д.Ушинського”

Усі громадяни України мають однакові права, зокрема, право на освіту.

Педагогічний колектив нашого ліцею розвиває інклюзивне освітнє середовище з 2009 року, що сприяє удосконаленню освітнього процесу шляхом розбудови середовища доступності і впровадження сучасних досягнень науки та практики у галузі освітньої інклюзії.

В ліцеї на сьогоднішній день 7 інклюзивних груп за професіями:

- “Кравець; закрійник”;
- “Агент з постачання; оператор комп’ютерного набору”;
- “Перукар (перукар-модельєр); манікюрник”;

З спеціальні групи для здобувачів освіти з вадами ДЦП за професією:

- “Оператор комп’ютерного набору; офісний службовець (бухгалтерія).

У 2023/2024 навчальному році планується набір у спеціальну групу для здобувачів освіти з інтелектуальними порушеннями за професією “Кравець”.

Отримання професій здобувачам освіти з особливими освітніми потребами у нашому закладі освіти організована шляхом застосування інклюзивного підходу до навчання. Інклюзивна освіта спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх здобувачів освіти, незалежних від їхніх особливих освітніх потреб.

Усім відомо, що здобувачам освіти з особливими освітніми потребами набагато важче соціалізуватися, навчатися та адаптуватися до різноманітних змін у житті, до роботи у колективі, спілкуванні з великою кількістю людей.

Тому, педагогічний супровід здобувачів освіти з особливими освітніми потребами є важливим інструментом для їх розвитку та саморозвитку в професійному самовизначенні. Цей супровід спрямований на надання необхідної педагогічної та соціальної підтримки здобувачам освіти з особливими потребами для того, щоб вони могли максимально реалізувати свій потенціал і отримати якісну освіту.

Хочу виділити основні функції команди психолого-педагогічного супроводу для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами - це

психологічна складова, педагогічна складова та соціальна складова.

Психологічна складова психолого-педагогічного супроводу спрямована на допомогу здобувачам освіти з особливими потребами у розвитку їх психічних можливостей, формуванні самооцінки та впевненості в собі, розвитку навичок саморегуляції та адаптації до навчального середовища, а також спрямована на розуміння і підтримку психологічного розвитку та благополуччя особистості, яка знаходиться під супроводом психолога.

Особлива увага приділяється консультуванню, спостереженню, діагностиці, корекційній роботі спрямованій на покращення психічного стану та розвитку особистості.

Основні завдання психологічної складової психолого-педагогічного супроводу включають:

- діагностика: психолог надає оцінку психологічного стану особистості, виявляє її потреби та проблеми, аналізує особистісні особливості та психологічні ресурси;
- консультування: психолог надає особі достатньо психологічних порад, допомагає вирішувати конкретні проблеми, розв'язувати конфлікти;
- психологічна підтримка: психолог створює сприятливу психологічну атмосферу, встановлює довірчі відносини з особою, підтримує її в складних життєвих ситуаціях, виявляє та розвиває власні ресурси та потенціал;
- корекційна робота: психолог розробляє і використовує спеціальні методи та техніку для корекції психологічних проблем та розвитку особистості. Це можуть бути психотерапевтичні методи, тренінги, групова робота.

Педагогічна складова забезпечує розробку індивідуальних педагогічних підходів до навчання здобувачів освіти з особливими потребами, створення сприятливого навчального середовища, адаптованого до їх потреб.

Основними завданнями педагогічної складової в роботі зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами є:

→ індивідуалізація: кожен педагогічний працівник нашого закладу освіти при проведенні уроків забезпечує індивідуальні потреби кожного здобувача освіти з особливими освітніми потребами і враховує це все в індивідуальні навчальні плани, щоб забезпечити їх успішність. Також адаптовує навчальний матеріал, методи навчання, оцінювання та ресурси до потреб кожного здобувача освіти .

Перевагу мають додатки, де здобувачі освіти можуть взаємодіяти з матеріалами та завданнями через вбудовані інструменти, такі як тести, вправи з вибором правильних відповідей, ігри тощо. Це дозволяє створити захоплюючий і цікавий освітній процес.

Соціальна складова в роботі зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами включає в себе низку завдань, спрямованих на розвиток їх соціальних навичок, взаємодію з оточуючим середовищем і підтримку соціальної адаптації.

Основні завдання соціальної складової під час роботи зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами включають наступне:

створення сприятливого середовища: педагогічні працівники та залучені спеціалісти, створюють сприятливе середовище, в якому здобувачі освіти з особливими освітніми потребами почувають себе комфортно і безпечно.

Процес набуття здобувача освіти з особливими освітніми потребами професійної майстерності відкриває можливості не тільки отримати професію, а й стає інструментом плекання людини як творця та проектувальника свого життя, організації своєї індивідуальної траєкторії професійного й особистісного розвитку, що є дуже важливим у період стрімких соціально-економічних перетворень на ринку праці, де особлива роль відводиться на саморозвиток, самотворення, самопобудову, спрямованих на розкриття сутнісних сил та духовного зростання молоді людини.

Список використаних джерел:

1. Мартинчук О. В. теорія та практика підготовки фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Дис ... на здобуття наук.ступеня д-ра пед. наук, зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка. Київ : 2019, 614 с.
2. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
3. Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання : метод. лист від 26.07.2012 №1/9-529 Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Інформ. зб. та коментарі М-ва освіти і науки України. 2012. № 23–24, серп. С. 19.

**СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ТА СТИМУЛЮЮЧОГО ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНЬОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

ДЕНИСЕНКО О.Г.,

*практичний психолог ордена «Знак Пошани» вищого професійного училища
№75, с. Олександрівка, Дніпропетровської області*

Умови воєнного стану є складним періодом для суспільства, яке потребує особливої уваги до формування майбутніх кваліфікованих робітників. В таких непевних і напружених часах, психолого-педагогічний супровід грає важливу

роль у становленні соціально успішних особистостей, здатних знайти своє місце у вимогливому світі праці.

Одним із ключових завдань психолого-педагогічного супроводу є створення сприятливого середовища для розвитку та виховання здобувачів освіти під час воєнного стану. Молодь потребує особливої підтримки та розуміння свого становища, адаптації до нових умов та розвитку своїх навичок та здібностей.

Один з аспектів психолого-педагогічного супроводу - це формування соціально успішної особистості. Соціальна успішність передбачає наявність не тільки професійних знань і навичок, але й розвиненість соціальних компетенцій, емоційного інтелекту, комунікативних та лідерських якостей. В умовах воєнного стану, де напруженість і нестабільність є нормою, важливо навчити здобувачів освіти пристосовуватися до змін, виявляти витримку та розуміння, а також здатність до співпраці та толерантності.

Один зі способів психолого-педагогічного супроводу - це проведення тренінгів, семінарів та практичних занять, спрямованих на розвиток соціальних навичок та компетенцій. Ці заходи можуть включати ролеві ігри, тренування спілкування, вправи зі зміцнення емоційного стану та стресоустійчивості. Вони сприяють формуванню в молоді вмінь та навичок, необхідних для конструктивного взаємодії в колективі та успішної адаптації до змін.

Крім того, важливо забезпечити доступ до якісної освіти та професійного навчання, які відповідають потребам ринку праці та майбутнім викликам. Розвиток інноваційних освітніх програм, спрямованих на формування ключових компетенцій і навичок, є важливим елементом психолого-педагогічного супроводу у воєнний період.

Важливим аспектом психолого-педагогічного супроводу є також підтримка батьків та опікунів. Забезпечення інформаційної та психологічної підтримки, консультування з питань виховання та розвитку здобувачів освіти в

умовах воєнного стану, допоможе створити сприятливе середовище для їхнього зростання та успішного становлення.

Отже, психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості майбутнього кваліфікованого робітника в умовах воєнного стану має велике значення. Забезпечення сприятливого середовища, розвитку соціальних компетенцій та доступу до якісної освіти створює умови для нефективного розвитку та адаптації молоді до вимог сучасного світу праці.

Також, важливим аспектом психолого-педагогічного супроводу є увага до психологічного стану та емоційного благополуччя молоді в умовах воєнного стану. Постійний стрес, неспокій та небезпека можуть впливати на психологічну стабільність та самопочуття молодих людей. Тому важливо забезпечити психологічну підтримку та консультування, а також розробити програми з психологічного навчання та розвитку стресоустійкості. Це допоможе здобувачам освіти ефективно впоратися зі стресовими ситуаціями, зміцнити свою психічну стійкість та зберегти позитивне емоційне становище.

Партнерство між освітніми установами, психологами, педагогами та батьками також є важливим фактором у психолого-педагогічному супроводі. Взаємодія та спільна робота всіх сторін дозволяє забезпечити інтегрований підхід до формування соціально успішної особистості, обмінюватися досвідом та кращими практиками. Такий синергетичний підхід створює сприятливі умови для розвитку молоді в умовах воєнного стану і сприяє їхньому успіху та самореалізації.

Отже, психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості майбутнього кваліфікованого робітника в умовах воєнного стану має багатогранний характер. Він включає у себе створення сприятливого середовища, розвиток соціальних навичок, психологічну підтримку та партнерство. Цей комплексний підхід допомагає здобувачам освіти ефективно адаптуватися до умов воєнного стану, розвиватися та знаходити своє місце у

суспільстві, стаючи соціально успішними особистостями та кваліфікованими працівниками.

З метою успішного формування соціально успішної особистості майбутнього кваліфікованого робітника в умовах воєнного стану, необхідно враховувати деякі специфічні аспекти. Один із них - це вплив воєнного конфлікту на психологічний стан та розвиток молодих людей.

Психологічний супровід грає важливу роль у допомозі підліткам подолати посттравматичний стрес, страхи та негативні наслідки війни. Професійні психологи та педагоги повинні надавати підтримку, допомагати усувати психологічні труднощі, працювати над відновленням душевного стану та самооцінки здобувачів освіти. Важливо створювати безпечну та довірливу атмосферу, щоб відчувати підтримку та спілкуватися про свої емоції та досвід.

Крім того, важливим елементом психолого-педагогічного супроводу є формування соціальних навичок та комунікативної компетентності. Молоді люди повинні бути навчені встановлювати позитивні міжособистісні відносини, розвивати навички співпраці, конфліктного врегулювання та колективної роботи. Це допоможе їм стати успішними командними гравцями у майбутній професійній діяльності.

Окрім особистісного розвитку, необхідно приділяти увагу і навчанню практичних навичок та професійної компетентності. Проведення практичних занять, майстер-класів та тренінгів допоможе здобувачам освіти отримати необхідні навички та знання для успішної майбутньої професійної кар'єри. Важливо стимулювати здобувачів освіти до саморозвитку, постійного вдосконалення та відкритості до нових можливостей.

Отже, психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості майбутнього кваліфікованого робітника в умовах воєнного стану має враховувати психологічний стан здобувачів освіти, розвивати їх соціальні навички та професійну компетентність. Це вимагає спільних зусиль психологів,

педагогів, владних структур та громадськості з метою створення сприятливого середовища для розвитку та самореалізації молодих людей. Тільки таким шляхом можна досягти формування сильної та стійкої особистості, готової до майбутніх викликів та здатної досягти успіху у своїй професійній діяльності.

Одним із ключових аспектів психолого-педагогічного супроводу формування соціально успішної особистості майбутнього кваліфікованого робітника в умовах воєнного стану є розвиток реалізації особистісного потенціалу та самоствердження. Здобувачі освіти повинні бути надихнуті на досягнення своїх цілей, мати можливість розкрити свої таланти та здібності. Це можна зробити шляхом стимулювання творчого мислення, підтримки самовираження та пошуку власного життєвого шляху.

Крім того, важливим аспектом є підготовка здобувачів освіти до життя в умовах незвичайності та непередбачуваності. Воєнний стан може вимагати швидкого прийняття рішень, стресостійкості та гнучкості. Психологічний тренінг, симуляційні вправи та практичні ситуації допоможуть набути необхідних навичок та вмінь для ефективного функціонування в умовах невизначеності.

Загалом, психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості майбутнього кваліфікованого робітника в умовах воєнного стану вимагає інтегрованого підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін. Це охоплює урядові органи, освітні заклади, психологічні та педагогічні служби, а також суспільство в цілому. Створення безпечного та стимулюючого середовища, де здобувачі освіти можуть розвиватися, набувати знання та навички, а також отримувати підтримку у складних життєвих ситуаціях, є ключовим для їхнього успішного майбутнього.

В цей непростий період, коли воєнний стан може впливати на життя молодих людей, психолого-педагогічний супровід є невід'ємною складовою у формуванні міцних особистостей, які зможуть ефективно функціонувати в

суспільстві та досягти успіху у своїй професійній діяльності. Це вимагає постійної підтримки, розвитку відповідних програм та проєктів, а також уваги до потреб здобувачів освіти і їхнього самовизначення. Тільки таким чином можна створити умови для формування сильного покоління молодих фахівців, здатних досягти успіху незалежно від складностей, з якими вони зіштовхуються.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

ДОВГОШЕЙ О.О.,

*викладач професійно-теоретичної підготовки комунального закладу
«Чернігівське вище професійне училище» Чернігівської обласної ради*

Швидке зростання інформації і високий рівень інформатизації всіх сфер людської діяльності зумовлює стрімкий розвиток та використання сучасних цифрових технологій. Звичайно, глобальні зміни у суспільному житті не можуть оминати освітній простір. Підготовка сучасного покоління, що зможе навчатися впродовж життя неможлива без наявності цифрових навиків. Науковцями зазначається, що впровадження цифрових технологій є важливим для всіх сфер і галузей освіти [4, с. 29].

Трансформація сучасних суспільних відносин зумовлює оновлення систем, процесів і термінологічних понять. Так, О.О. Берназюк поняття «цифрові технології» визначає як технології, в яких застосовуються цифрові сигнали для передачі інформації [1, с. 84].

В національному законодавстві воно ототожнюється з поняттями «електронні ресурси», «цифрова інформація». У класичному розумінні тлумачимо його як електронний спосіб обробки та передачі інформації за допомогою знаків кодування, що використовуються у комп'ютерній техніці та комп'ютерних технологіях [5, с. 13].

За результатами проведеного моніторингу онлайн ресурсів виявлено цифрові інструменти, що дозволяють створити викладачу в електронному освітньому середовищі (е-середовищі) умови для активної освітньої траєкторії здобувачів освіти. Їх класифікуємо за напрямками:

- інструменти для постановки навчальної проблеми, узагальнення вивченого матеріалу, підведення підсумків (Google Диск, Google Сайт);
- інструменти для перевірки і закріплення знань, формування критичного мислення (Learningapps, Educaplay, Flippity);
- інструменти для організації групової роботи, рефлексії (MindMeister, Cadoo, Bubblus, Mindomo);
- інструменти для організації самостійної роботи (Glogster, ThingLink, Google Диск).

[Google Диск](#) – це онлайн середовище, де систематизуються, зберігаються, змінюються, видаляються та додаються файли (малюнки, записи, відео, документи, таблиці тощо). Файли доступні з будь-якого пристрою на якому є підключення до мережі Інтернет, а внесені зміни зберігаються автоматично. Зазначимо, що цей інструмент може бути використаний у навчальному процесі викладачем будь-якої дисципліни (на лекційних, лабораторних, практичних заняттях). Можливість працювати через коментарі, дозволяє синхронно чи асинхронно опрацьовувати завдання здобувачам освіти з викладачем, приймати або відхиляти запропоноване рішення тощо. Це змушує здобувачів освіти більш свідомо вивчати навчальний матеріал.

[Google Sites](#) – хостин сайтів від Google з нескладним візуальним редактором, завдяки якому створити власний сайт може кожен бажаючий. Сайти добре відображаються і працюють на мобільних пристроях. Педагоги можуть використовувати Google Sites для створення різноманітних електронних освітніх ресурсів, здобувачі освіти – для презентації власних проєктів.

[Learningapps](#) – інструмент який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Він є конструктором для розробки різноманітних завдань (вікторин, кросвордів, пазлів) різних рівнів складності та різних предметних галузей.

[Cacoo](#) – інструмент який дозволяє колективно створювати діаграми та схеми онлайн, одночасно вносити зміни і обговорювати роботу в спеціальному чаті.

[Google Форми](#) – інструмент для рефлексії, створення найпростіших опитувань з будь-якої теми. Є можливість проаналізувати результати опитування за допомогою інструментів електронної таблиці від Google.

[Answergarden](#) – лаконічний інструмент для організації миттєвого оцінювання відповідей, спрощення процесу отримання статистичних даних.

[Mindmeister](#) – інструмент створення інтелект-карт. Можна систематизувати створені карти. Нові елементи (ідеї) схеми можна виділити декількома способами: шрифтом, кольором фону, іконкою, прикріпленням до них пояснення.

Водночас, їх використання викладачем в освітньому процесі забезпечує зворотний зв'язок, зокрема, через підсумкове та формувальне оцінювання, які надають різні дані щодо рівня розуміння здобувачами освіти ключових понять навчального матеріалу та сформованості в них певних навичок.

Формувальне оцінювання – це конструктивний зворотний зв'язок викладача зі студентом. Також, це можливість відстеження студентом власного процесу розвитку, аналіз помилок, розвиток критичного мислення тощо. Іншими

словами, рефлексія навчальних досягнень з чітким уявленням про те, що необхідно робити далі [3].

Часто для організації ефективної роботи на уроці педагогу потрібні інші засоби, цифрові інструменти, які стануть корисними для реалізації окремих завдань, враховуватимуть специфіку предмету та урізноманітнять активність здобувачів освіти на занятті.

[Kahoot](#) - це безкоштовна освітня платформа, за допомогою якої можна проводити інтерактивні заняття та перевірку знань здобувачів освіти за допомогою онлайн-тестування. Ресурс Kahoot інтегрує гру у навчальний процес.

Онлайн-сервіс Kahoot! працює в браузері та доступний для всіх пристроїв, які можна підключити до мережі Internet. Система не потребує встановлення додатків на телефони – вона адаптована до мобільних пристроїв.

Онлайн-сервіс Kahoot! Дієвий інструмент для створення навчальних ігор, вікторин, обговорень та опитувань. Інтерактивні навчальні ігри складаються з низки запитань із кількома варіантами відповідей. Такі ігрові форми роботи можуть бути використані у навчальному процесі з метою перевірки знань здобувачів освіти (формувальне оцінювання), а також для підготовки аудиторії до підсумкового контролю знань чи для введення елементу командної діяльності на занятті. Kahoot! дає змогу легко та швидко перевірити знання з теми і значно скорочує час, затрачений педагогом на підготовку до заняття. Крім того, сервіс може бути корисним керівнику та педагогічному колективу навчального закладу для різних форм наукової, методичної та організаційної роботи.

Участь в іграх, створених за допомогою сервісу, сприяє організації спілкування та співпраці у колективі, підвищує рівень обізнаності в інформаційно-комунікаційних технологіях, стимулює критичне мислення цільової аудиторії [2, с. 16, 17].

Електронний освітній ресурс [Mentimeter](#) ще один ефективний цифровий інструмент, який заслуговує уваги, як сервіс із широкими освітніми можливостями. Він допомагає взаємодіяти всім учасникам освітнього процесу.

Розроблений шведською компанією, інструмент є популярний та успішно використовується працівниками різних сфер життєдіяльності з метою створення презентацій зі зворотним зв'язком у режимі реального часу.

Mentimeter є електронним освітнім ресурсом, з яким можна блискавично опитати всю групу, отримати миттєвий зворотний зв'язок і продемонструвати отримані результати цільовій аудиторії. На відміну від сервісу Kahoot, який має на меті створення тестувань та опитування аудиторії для формуального чи підсумкового оцінювання знань, Mentimeter - це інструмент, за допомогою якого спікер може дізнатись, що думає аудиторія з того чи іншого приводу за допомогою онлайн-голосування через мобільні телефони, планшети або комп'ютери.

Mentimeter – сучасний та інтерактивний спосіб взаємодії з аудиторією на заняттях, конференціях, зборах, під час роботи гуртків або психологічних тренінгів. Це анонімний додаток, тому не потребує введення імені та прізвища учасника опитування і в цьому теж є його особливість.

Ще один цікавий цифровий інструмент відео-спілкування учасників навчального процесу – FLIPGRID.

[Flipgrid](#) - це проста у використанні платформа для відео комунікації, яка дозволяє учням і педагогам записувати навчальні відео звернення. У Flipgrid можна працювати з будь якою аудиторією різних закладів освіти, де здобувачі освіти відчують себе «зірками» не лише як в Інстаграм чи Тік Ток, але й на занятті, адже вони залюбки зніматимуть відео, яке має навчальний зміст та відповідає освітнім цілям.

З Flipgrid слухачі можуть створювати відео ролики на своїх комп'ютерах або мобільних пристроях, ділитися своїми думками, набувати навичок соціальної взаємодії і висловлювати свої емоції. Цей додаток адаптований для українського

користувача, може бути корисним для навчання будь-якого предмету і буде ефективним для роботи з різновіковою аудиторією [2, с. 19, 21].

Неможливо заперечити факт, що усі життєво необхідні компетентності особистості XXI століття є взаємопов'язаними та процес їх формування є наскрізним. Використання цифрових технологій у наш час є необхідним елементом вивчення усіх навчальних дисциплін, а гаджети відіграють важливу роль у формуванні низки компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Берназюк О.О. Проблема наукового визначення поняття цифрових технологій у праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2017. Випуск 47. Том 2. С.83-86.

2. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с. ISBN 978-966-640-499-5.

3. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45-57.

4. Морзе Н.В., Вембер В.П., Гладун М.А. 3D картування цифрової компетентності в системі освіти України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Том 70. №2. С. 28-42.

5. Фамілярська Л.Л. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ. Електронне наукове фахове видання "ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ", 10-22. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s2>

6. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб.тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 12 березня 2019 р.) / за заг.ред., О.В.Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ : 2019 108 с.

7. Шевчук С.С. Сучасні освітні технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників: навчально-методичний посібник. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2022. 158 с.

**ПОЗААУДИТОРНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАХОДИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО
НАВЧАННЯ У ДЕРЖАВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ОДЕСЬКИЙ
ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ СФЕРИ ПОСЛУГ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. К.Д.
УШИНСЬКОГО»**

ДОЛЯ Ю.В.,

майстер виробничого навчання,

Державний навчальний заклад “Одеський професійний ліцей сфери послуг

Південноукраїнського національного педагогічного університету

імені К.Д. Ушинського”

Позааудиторна робота у ЗП(ПТ)О – складова навчально-виховного процесу, одна з форм організації дозвілля здобувачів освіти. Вона організовується й проводиться в позааудиторний час за активної допомоги і

тактовного керівництва з боку педагогічного колективу, особливо майстрів виробничого навчання груп.

У нашому навчальному закладі я працюю майстром виробничого навчання, навчаю групу за професією “Перукар (перукар-модельєр); візажист”. Хочу з вами поділитися досвідом формування м’яких навичок під час проведення позакласної роботи, яку я проводжу із здобувачами освіти.

Важливо перед кожним заходом, поїздкою чи виробничою практикою проводити зі здобувачами освіти тренінги, бесіди, практикуми, консультації, щодо особливостей роботи з даною категорією клієнтів, розвивати уміння комунікації з людьми, витримки та стресостійкості під час виконання складних робіт в незвичних умовах.

Разом зі своїми здобувачами освіти ми на постійній основі відвідуємо будинок інтернат для людей похилого віку, де здобувачі освіти не лише виконують гарні зачіски та стрижки, а найголовніше навчаються комунікації з людьми похилого віку. Всі наші клієнти отримують заряд позитивних емоцій. І чекають на нас знову і знову.

Нещодавно ми відвідали онкохворих діточок в Обласній дитячій лікарні. Такий досвід роботи у нас був вперше. Ми заздалегідь підготували матеріали та малюнки, які були б доречні в даній ситуації. Здобувачі освіти виконували малюнки на обличчі та руках діток, їм часто приходилось проявляти свої навички спілкування та підлаштовуватись під настрій та побажання дітей. Для роботи ми підібрали гіпоалергенні та безпечні матеріали. Спочатку було емоційно важко, але потім, коли ми почали малювати та спілкуватися з ними, емоції були максимально позитивні, їх передати важко, ми в той момент зрозуміли наскільки наша робота дарувала дітям радість, наше спілкування було цікавим, легким і ми навіть не хотіли від них іти. Але обов'язково й надалі будемо приїжджати і дарувати свою увагу, і виконувати гарні малюнки.

Є ще один наш захід, який я хочу продемонструвати вам. У зв'язку з воєнним станом в нашій країні, наші хлопці, наші захисники Збройних сил України перебувають на реабілітації в шпиталях Одеси. І ми разом зі здобувачами освіти почали відвідувати один з них. Тут і відбувається формування досвіду використання навичок Soft skills для здобувачів освіти. Через поранення різних частин тіла здобувачам освіти доводиться виконувати стрижки в складних умовах, особливо чоловікам, яким вставати не можна, через те що в спині спеціальні конструкції, а також чоловікам з контузією. Морально здобувачам освіти було важко, але вони впоралися зі своїми емоціями і навпаки подарували гарний настрій і гарні емоції нашим хоробрим захисникам. Здобувачам освіти сподобався такий досвід, вони відчували свою значущість, уміння комунікації тощо. І, незважаючи на труднощі в самому процесі роботи, вони справляються і виконують стрижки на достатньому рівні. Наші захисники отримують велику радість від нашого візиту та нашої уваги. Вони розуміють, що ми їх чекаємо та вдячні за наше сьогоднішня.

Позааудиторні навчальні заходи є важливою умовою вдосконалення професійно-практичної підготовки майстрів виробничого навчання. Вони дозволяють поглибити теоретичні знання, зміцнити hard skills та розвинути професійні компетенції soft skills у здобувачів освіти. Ефективна організація та проведення позааудиторних навчальних заходів допоможе досягти високої якості підготовки фахівців у виробничому навчанні.

Отже, позааудиторна діяльність за визначеними напрямками сприяла саморозвитку й самореалізації здобувачів освіти, поглибленню уявлення про себе як про особистість і професіонала, оскільки передбачала добровільний вибір здобувачем освіти певного виду такої діяльності, який ґрунтується на особистісно значущих мотивах, активності молодого людини, ініціативності, самостійності та творчості, відповідальності, рефлексивній діяльності, інтерактивній взаємодії майстра виробничого навчання і здобувачів освіти.

Вважаємо, що подальших досліджень потребує питання розширення форм організації позааудиторної діяльності здобувачів освіти в умовах навчання у ЗП(ПТ)О, а також удосконалення виховної роботи з ними.

Список використаних джерел:

1. Ігнатенко, Г.В. Професійна педагогіка: навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім "Слово", 2013. 352 с.
2. Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 № 419. *Інформ. зб. МОН України*. 2006. № 28. С. 16-32.
3. Петрович В.С. Організація позаурочної виховної діяльності учнів вищих професійних училищ: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Валерій Степанович Петрович. Київ : 1997. 229 с.
4. Дубасенюк О.А. Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога: дис. д - ра. пед. наук: 13.00.04 / Олександра Антонівна Дубасенюк. Київ : 1996. 527 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ – ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О

*КНЯЗЄВА М.О.,
викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-
гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (м. Біла
Церква, Київська обл.)*

На сьогодні формування професійної компетентності кваліфікованого робітника, як креативної, творчої особистості можливе тільки в умовах інноваційного освітнього середовища. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах викликана необхідністю оновлення змісту та організації освітнього процесу. У цьому контексті суттєво зростає роль педагогічного колективу закладу професійної (професійно-технічної) освіти, який забезпечує професійну підготовку кваліфікованого робітника. Саме інноваційне освітнє середовище є засобом формування якісного потенціалу кваліфікованих робітників, їх професійної компетентності, забезпечення оновлення змісту освіти, створення і вдосконалення умов для розвитку, саморозвитку, реалізації творчих здібностей кваліфікованого робітника.

Створення інноваційного освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти для професійної підготовки майбутнього кваліфікованого робітника ґрунтується на таких підходах:

– гуманістичний – відображає людино центристські засади до розвитку сучасного соціума, гармонізацію відносин, формування у майбутніх робітників духовної культури;

– системний – спрямований на вдосконалення освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, встановлення зв'язків між його компонентами та визначення освітнього середовища як цілісної системи, яка забезпечує розвиток майбутнього робітника;

– інформаційний – забезпечує достатній рівень інформаційної культури майбутнього робітника із використанням сучасних комп'ютерних технологій, сприяє ефективному формуванню професійної компетентності робітників;

– інноваційний – сприяє створенню творчої взаємодії між учасниками процесу професійної підготовки, формуванню в учнів готовності до майбутньої професійної діяльності.

Стан підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах ще не повною мірою відповідає сучасним соціально-економічним потребам суспільства. Про це свідчать результати аналізу виступів роботодавців, представників керівної ланки ПТО, моніторингу профтехосвіти громадськими організаціями тощо. І це незважаючи на те, що одним із стратегічних ресурсів будь-якої держави є її трудовий потенціал. Результати аналізу досвіду країн, що здійснили економічний прорив, зокрема Японії, Кореї, Німеччини, Ірландії, Чехії, Словенії, свідчать про те, що одним з вирішальних чинників стрімкого економічного зростання є якість підготовки кваліфікованих робітників.

Ключове завдання професійної освіти в умовах ступеневого навчання – підготовка кваліфікованих фахівців, які володіють професійною компетентністю, професійними знаннями на достатньому рівні, що є підґрунтям для їх конкурентоспроможності на ринку праці в умовах підвищених вимог до фахівців галузі. Підготовка фахівців здійснюється у вітчизняних закладах професійної (професійно-технічної) освіти за визначеною спеціальністю та характеризується упровадженням в освітній процес інноваційних форм, методів та підходів навчання, що сприяють формуванню готовності до професійної діяльності, усесторонньому розвитку професійних якостей, зокрема, й формуванню цифрової й графічної компетентності як складника професійної. Формування цифрової компетентності здійснюється за рахунок введення спеціалізованих дисциплін та модулів відповідного спрямування, використання в освітньому процесі сучасних засобів інформаційно-обчислювальної техніки та інноваційних програмних продуктів, що в сукупності забезпечує поглиблене вивчення інформаційно-комунікаційних технологій в межах єдиного освітнього середовища закладу освіти.

Сьогодні більшість закладів освіти ЗП(ПТ)О в тій чи іншій мірі працюють у інноваційному режимі.

Найважливіша риса сучасного навчання – його спрямованість на те, щоб навчити учнів не лише пристосовуватися, а й активно діяти в ситуаціях, які зазнали соціальних змін. Ці освітні орієнтири отримали міжнародне визначення як робочі орієнтири в програмах ЮНЕСКО.

Інноваційність у навчанні має також соціально-філософський аспект, який за останні роки привернув до себе пильну увагу соціологів і соціальних філософів.

Інноваційне навчання – процес і результат такої освітньої діяльності, яка заохочує введення інноваційних змін в існуючу культуру, соціальне середовище.

Інноваційне навчання стимулює активну участь у проблемних ситуаціях, які виникають як перед окремою людиною, так і перед цілим суспільством. Усвідомлення його потреби розширює обрії дидактичних пошуків. Таке навчання пов'язане з творчим пошуком на основі наявного досвіду, тобто з його збагаченням.

якісні зміни у підготовці кваліфікованих робітників зумовлюють необхідність інноваційного розвитку освітнього процесу ЗП(ПТ)О.

Основними принципами інноваційного розвитку освітнього процесу є:

- принцип системності інноваційного розвитку, що передбачає врахування розмірності всього комплексу змін освітнього процесу;
- принцип досягнутого результату, що відображає залежність наступних нововведень від рівня культурного засвоєння попередніх;
- принцип модульної побудови інноваційних структур освітнього процесу.

До основних завдань інноваційного розвитку освітнього процесу ЗП(ПТ)О слід віднести:

- а) моделювання інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців;
- б) створення єдиної інноваційної системи професійного навчання учнів, адаптованої до динаміки розвитку сучасного виробництва;

в) розробку інноваційних технологій навчання та їх впровадження в освітній процес ЗП(ПТ)О.

Групова форма навчання як засіб впровадження інноваційних технологій набуває пріоритетного значення, має значну кількість наукових досліджень та методичних розробок, та все частішого застосування викладачами-практиками цієї форми навчання на уроках як гуманітарного так і природничого циклу.

Інноваційні технології навчання – шлях до підвищення якості професійної освіти, зацікавленості учнів у навчанні. Вони дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоювання та передачі інформації. Сприяють формуванню комунікативних якостей учнів, активізують розумову діяльність. За інноваційними технологіями навчання майбутнє професійно - технічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Моніторинг стану професійно-технічної освіти та альтернативні пропозиції щодо її модернізації. За матеріалами ГО «Центр 10 освітнього моніторингу» в рамках проекту «Створення організаційної платформи громадського центру аналізу освітньої політики». URL : <http://centromonitor.com.ua>
2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.13 року № 344/2013. URL : www.ligazakon.ua.
3. Професійно-технічна освіта України у 1991-2011 роках (перелік головних подій розвитку, проблемні питання, інформаційно-аналітичні, статистичні матеріали) / Матеріали Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України. URL: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish>.

**ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ НА СТОРІНКАХ ПОЛЬСЬКО-
УКРАЇНСЬКИХ / УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ФОРУМІВ(2005–
2022 РОКІВ)**

КРОПОЧЕВА Н. М.,

*науковий співробітник Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського*

Актуалізація наукового пошуку, верифікованого результатами емпіричних досліджень, є на часі найбільш затребуваним трендом в сучасному науковому просторі, в якому можна відшукати значну кількість академічних публікацій з будь якої теми, кількість яких зростає в геометричній прогресії. Вочевидь, що зазначена проблема вирішується науковцями через опанування відповідною методологією для виявлення наявних закономірностей та парадигм, що відображаються в систематизації результатів досліджень, узагальненні інформації, що міститься в масиві структурованих за відповідними ознаками джерел. В цьому руслі бібліометричний аналіз розглядається як один із дієвих інструментів дослідників в галузі наукових дисциплін психолого-педагогічного спрямування.

Адже сукупність статистичних методів вивчення потоків наукових документів (книг, періодичних видань) уможлиблює виявлення та встановлення тенденцій розвитку предметних галузей, особливостей авторства і взаємного впливу публікацій на основі простеження динаміки досліджуваних об'єктів (публікацій, авторів, установ), встановлення зв'язків між об'єктами, розподілу за галузями науки, видами наукових публікацій (наприклад, ключовими словами публікацій, семантичного спектра назв публікацій), проведення їх класифікації, визначення кореляційних залежностей.

Зазначимо, що метод бібліометричного аналізу досить часто застосовувався і в дослідженнях науковців в галузі бібліотекознавчих дисциплін, дістав він належне застосування і в бібліотечній практиці. Так, питання, детерміновані впровадженням інформаційних технологій, пришвидшили процес використання цього методу для вивчення та оптимізації їх проведення. Досить назвати фахівців національних, галузевих, спеціалізованих книгозбірень, публікації яких мають системний характер та пов'язані з проведенням низки бібліометричних досліджень. Зокрема, це праці Л. Костенка, О. Жабіна, Д. Солов'яненка, О. Політової [3; 4; 6;]. Значний науковий та інформаційний потенціал мають публікації співробітників Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (надалі – ДНПБ України): Н. Зайченко, Л. Пономаренко, Д. Закатнова, С. Коваленко, Н. Кропачевої та ін. [1; 5; 2; 4].

Предметом бібліометричних досліджень названих вище дослідників є структуровані за видовими ознаками потоки наукових документів (реферативні видання, галузеві періодичні та продовжуванні видання, результати дисертаційних досліджень тощо).

В преамбулі нашого дослідження, визначаючи науковий доробок вчених, ми акцентували увагу на видовому діапазоні документів, що ставали предметом досліджень. Це, як правило, дисертаційні, монографічні дослідження, що відображають певні зрушення, та актуалізують виникнення та розвиток наявних відношень, залежностей, що і є певним горизонтальним зрізом, відбитком тих зонально не відформатованих, але однорідних змін за кількісними параметрами, які, за певних умов, можуть змінити якісний стан досліджуваного явища, сукупності предметів, подій.

Метою нашої розвідки є використання можливостей бібліометричного аналізу для вивчення стану відображення публікацій, присвячених стану професійної підготовки кваліфікованих робітників в Україні та Польщі.

Відповідно, інформаційною базою слугували наукові публікації, представлені в збірниках матеріалів Польсько-Українських / Українсько-Польських Форумів.

В зазначеному контексті слід окремо зацентувати увагу на науковому дослідженні «Освітнянські бібліотеки як суб'єкт проектування освітнього середовища в умовах цифровізації» (2023–2025 рр.), яке розпочали співробітники відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів ДНПБ України. Одним із пріоритетних напрямів цього дослідження є підготовка науково-допоміжних бібліографічних посібників, а саме висвітлення українсько-польської академічної співпраці упродовж 2005–2024 років, що найбільш повно представлені на сторінках вище зазначених збірників.

Окрім того, проблема професійної підготовки кваліфікованих робітників, репрезентована в публікаціях збірників Українсько-Польських / Польсько-Українських Форумів упродовж 2005–2022 років, заслуговує на особливу увагу в контексті соціальних очікувань, пов'язаних з міграцією громадян України в умовах агресії РФ проти України і можливості успішної конкурентоспроможності молодих громадян на європейському ринку праці; по-друге, враховуючи методологічну та технологічну складові проблеми професійної підготовки кваліфікованих робітників, результативність вирішення якої безпосередньо залежить від інноваційної діяльності бібліотечних установ, зокрема мережі освітянських бібліотек МОН і НАПН України. Досить потужно представлені в мережі бібліотеки закладів професійної (професійно-технічної освіти), що вирішують питання, актуальні і для бібліотек закладів середньої освіти, вищої та позашкільної освіти. Це і питання дистанційного навчання, робота в умовах пандемії та воєнного стану.

Ряд варіативних пошукових запитів з використанням різних термінологічних конструкцій, що становлять змістовий контур досліджуваної проблеми, насамперед це «ПТНЗ», «ПТУ», «підготовка виробничого персоналу», «заклади професійної освіти», «кваліфіковані робітники», «майстри виробничого

навчання», уможливив формування вибірки публікацій за матеріалами Форумів з 2005 до 2022 року.

Так, в таблиці відображено динаміку публікацій з проблеми професійної підготовки кваліфікованих робітників, опублікованих на сторінках збірників Форумів (табл. 1).

Таблиця 1

Назва українсько-польського / польсько-українського Форуму	Загальна кількість публікацій в збірнику	Ключові характеристики публікацій (автор, назва, ключові слова), в яких відображено стан дослідження проблеми
1	2	3
1. Ewolucja kwalifikacji nauczycieli w kontekście przemian Edukacyjnych : forum polsko-ukraińskie, 17–18 жовтня 2005 р.	40	Щербак Ольга Інновації в підготовці педагогів ПТНЗ України. Rybałko Walentyn Instytut Pedagogiki i Psychologii Oświaty Zawodowej w Kijowie.
2. Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: (II польсько-український форум, 15–16 травня 2007 р.).	126	Паржницький В. В., Закатнов Д. О. Прогностичні підходи до змісту підготовки педагогічних працівників ПТНЗ; Фольварочний І. В. Конкурентне середовище на ринку освітніх послуг; Піддячий М. Концептуальні засади технологічного і художньо-естетичного напрямів профільної школи; Jeruszka Urszula Problemy pedagogicznego kształcenia i pracy nauczycieli szkół zawodowych; Радкевич В. О. Виховні й розвивальні цілі професійно-художнього навчання фахівців художніх промислів і ремесел; Вдовенко І. С. Роль педагога загальноосвітніх дисциплін в забезпеченні ефективної підготовки висококваліфікованих робітників; Аніщенко В. М. Дидактичні вимоги до діяльності інструктора модульного навчання на виробництві; Глуценко О. В. Розробка і впровадження інноваційних педагогічних технологій у ПТНЗ; Камінецький Я. Г. Управління неперервним професійним розвитком виробничого персоналу в Україні.

3.Kształcenie ustawiczne do wielokulturowości. (III українсько-польський форум, 21–22 трав. 2009 р.).	61	Радкевич Валентина Культурологічні основи професійної освіти в сучасне ПТУ. – С. 234–238
4. Розвиток педагогічних наук в Україні і Польщі на початку ХХІ століття : (IV укр.-пол. форум, 23–25 трав. 2011 р.).	117	Радкевич Валентина Концептуальні основи діяльності професійних навчальних закладів художнього профілю в умовах ринкової економіки; Биков Валерій Концептуальна модель організації підготовки висококваліфікованих робітників для високотехнологічних виробництв; Скульська Віолета Сучасні підходи до професійного навчання незайнятого населення на виробництві; Руденко Лариса Поняття “міжособистісні стосунки” і “культура спілкування” у підготовці фахівців сфери обслуговування; Пальчук Марина Професійна підготовка виробничого персоналу в країнах Європейського Союзу як проблема порівняльної педагогіки; Литвин Андрій Проектно-орієнтовані методи навчання робітників-будівельників із застосуванням ІКТ.

Стан відображення проблеми підготовки кваліфікованих робітників¹

Продовження таблиці 1

1	2	3
5.Освіта для сучасності = Edukacja dla współczesności : (VI укр.-пол. форум, 15–16 верес. 2015 р.)	65	Пальчук Марина Многосторонние альянсы и развитие социального партнерства в сфере подготовки производственного персонала; Валерій Орлов Розвиток ціннісних уявлень учнів сучасної професійної школи про успіх на ринку праці.
6. Освіта для миру : зб. наук. пр.: / редкол.: Кремень В. Г. (голова); Боровий В. П., Ничкало Н. Г., Сек Ф. (заст. голови); Козуб С. О., Лук'янова Л. Б., Мельник М. П., Котун К. В. (члени комісії). – К.: Вид-во ТОВ «Юрканка», 2019. – Т. 2. VIII українсько-польський / Польсько-український науковий форум	57	Наталія Сиско Компетентність викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у наданні учням першої психологічної допомоги; Бородієнко О. Програма ООН із відновлення та розбудови миру у закладах професійної освіти Донецької і Луганської областей / Олександра Бородієнко, Валентина Смаль, Михайло Биковський; Базиль Л. Реалії інноваційного розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти в Україні / Людмила Базиль, Валерій Орлов; Євеліна Царьова. Професійний

¹ Бібліографічні описи збірників Українсько-Польських і Польсько-Українських збірників подано в додатку А.

		розвиток майстрів виробничого навчання у контексті освіти для миру.
7. Drogi i bezdroża edukacji w okresie pandemii = pathways and roadsless of education during the COVID-19 Pandemic : [monografia] – (IX польсько-український форум, 09–10 травня 2022 р.).	39	Oleksandra Borodijenko. Peculiarities of the Strategy of vocational Education institutions Development of Ukraine Under Pandemic Conditions; Wałentyna Radkewycz Professional and Professional Pre-Higher Education in Ukraine under the CoviD-19; Pandemic Conditions; Elżbieta Stokowska-Zagan Funkcjonowanie uczelni zawodowej w warunkach pandemii; Wiktoria Sydorenko Trendwatching of the Labor Market in the Field of vocational Education in the Conditions of the CoviD-19 Pandemic: Trends, Skills of the Future, Forecasts.

Розміщені в таблиці дані відображають широкий тематичний діапазон публікацій: управління професійно-технічним закладом, викладання окремих навчальних предметів, психологічні аспекти допомоги учням в умовах кризових ситуацій, аспекти підготовки виробничого персоналу в країнах Європейського Союзу, підготовка викладачів для закладів професійно-технічної освіти. Так, публікації мають незначні кількісні параметри: від однієї (III українсько-польський форум? 2009 р.) до дев'яти (IV укр.-пол. форум, 2011 р.).

Для візуалізації результатів дослідження вміщено діаграму, що відображає динаміку публікацій з проблеми професійної підготовки кваліфікованих робітників на сторінках Українсько-польських Польсько-українських Форумів (рис. 1).

Рис. 1. Проблема професійної підготовки в публікаціях збірників Польсько-українських / Українсько-польських Форумів упродовж 2005–2022 років

Зазначимо також, що кількісні показники не можуть слугувати головним аргументом для вироблення ключових узагальнень, адже звуження пошукового алгоритму (назва публікації) і досить значний публікаційний масив, орієнтований на висвітлення проблем освіти різних рівнів, дає можливість стверджувати, що зазначена проблема визначає найбільш типові та очікувані у сенсі вибору предмета дослідження результати, в той же час доповнюючи видовий склад видань дослідження новим інформаційно перспективним видом для проведення бібліометричних досліджень.

Список використаної літератури:

1. Зайченко Н. Я. Сучасний стан та перспективи розвитку системи кооперативного реферування в Україні. У кн.: Формування єдиного галузевого інформаційного простору шляхом кооперативного аналітико-синтетичного

опрацювання документів галузевої тематики : *матер. Всеукр. наук.-практ. семінару*. Київ : 2011. С. 54–65.

2. Закатнов Д. О. Вітчизняні дисертаційні дослідження з проблем використання ІКТ в освіті (аналітичний огляд). Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: *Довід. бюл.* Вип. 13 / НАПН України, ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського. Київ : 2021. С. 3–19. URL: https://dnpb.gov.ua/wpcontent/uploads/2021/05/Analitichnuy_visnuk_2021.pdf

3. Костенко Л. Й., Жабін О. І., Копанєва Є. О., Симоненко Т. В. Наукова періодика України та бібліометричні дослідження : *монограф.* (О. С. Онищенко, ред.). Київ : НАН України. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2014. 173 с. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/nauk-mon/kostenko.pdf> (дата звернення: 12.06.2023).

4. Кропачева Н. Хронологічно-тематичний аналіз динаміки захисту дисертацій з проблеми обдарованості дітей в галузі дошкільної, середньої та вищої освіти. *Обдаровані діти – скарб нації!* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. онлайн-конференції (м. Київ, Україна, 18–22 серп. 2021 р.). Київ : 2021. С. 292–297. URL: <https://tinyurl.com/3vze7jfu> (дата звернення: 10.06.2023).

5. Пономаренко Л. О. Бібліометричний аналіз дисертацій за напрямом «Теорія та методика навчання української мови». Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану : *матеріали звіт. наук.-практ. конф.* ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 20 грудня 2022 р., Київ / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Л. Д. Березівська (голов. ред.), Д. О. Закатнов, С. В. Тарнавська (відп. за вип.) та ін.]. Вінниця : ТВОРИ, 2022. С. 62–63. URI: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/abstracts_collection_2022-1.pdf (дата звернення: 14.06.2023).

6. Солов'яненко Д. Структурний аналіз українського бібліотечного веб-сегмента мережі Інтернет. *Бібл. вісн.* 2005. № 3. С. 26–37.

МОТИВАЦІЯ ВЛАСНОГО САМОРОЗВИТКУ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ, НАБУТТЯ НОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СЛУХАЧІВ НА ВСІХ ЕТАПАХ МІЖКУРСОВОГО ПЕРІОДУ

ЛЕБІДЬ О.М.,

*студентка магістратури Білоцерківського інституту неперервної професійної
освіти,*

*майстер виробничого навчання Державного навчального закладу "Буцький
політехнічний професійний ліцей"*

Нова модель розвитку суспільства знань потребує від сучасного фахівця, педагога Нової української школи широкий спектр навичок і компетенцій для успішного виконання своїх професійних функцій, для забезпечення всебічного і сталого розвитку освіти і науки України, соціальної єдності та подальшого розвитку демократичної культури. Суспільство знань вирізняється більш широкими соціальними, етичними й політичними параметрами, джерелом розвитку для якого слугує власне різноманіття й здібності, а цінності, практика творчості та інновації відіграють важливу роль, сприяючи процесам співробітництва різного типу.

Таке соціальне замовлення актуалізує необхідність підготовки фахівців, які відповідають викликам суспільства знань, здатних до безперервного інтелектуального, культурного і духовного розвитку впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, орієнтованих на збереження, примноження і передачу гуманістичних суспільних цінностей, засвоєння нових професійних ролей і функцій, адаптованих до умов стрімкозмінного суспільства. При цьому вбачаємо три глобальні педагогічні цілі безперервного професійного розвитку сучасного фахівця: гносеологічна – формування особистості через освіту як цілісну систему; праксеологічна – формування фахівця через навчання

впродовж усього життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти; аксіологічна – формування духовно-моральної патріотичної особистості. Йдеться про цілісний триєдиний розвиток педагога, зокрема:

- 1) гармонійної особистості як суб'єкта суспільно-особистісних цінностей;
- 2) громадянина і патріота;
- 3) компетентного фахівця як суб'єкта власної професійно-педагогічної діяльності.[1]

Серед сучасних українських дослідників, які активно займаються проблемами мотивації педагогічних працівників до саморозвитку та самоосвіти можна виділити праці О. Музики, Н. Сиско, В. Вакуленко, І. Сидоренко, В. Фрицюк, Р. Попелюшко, Ж. Севастьянкової, Н. Морзе, О. Борзенко, Т. Приходько, Л. Сущенко, Т. Лутаєвої, Л. Кайдалової, О. Керекеші, В. Піддячого, Г. Ентентєєва, М. Нечепоренко та багатьох інших.

Мотивація – це причини і фактори (сукупність мотивів), що ініціюють, спрямовують і підтримують поведінку в даній ситуації [2, с. 261]. Мотиви – це спонукальні причини дій і вчинків. В основі мотивів лежать потреби. Потреба – це необхідність у чомусь, що вимагає задоволення [3, с. 109]. Коротко схарактеризувати процес формування мотивації можна так: в особи виникає потреба (нестача чогось), яка переростає у спонукання (мотив або стимул), що передбачає визначення цілі (усвідомлене визначення напряму дій по задоволенню потреби) [4, с. 104].

Саморозвиток характеризується тим, що має в основі творчу суть, інтенсифікує процеси «самозвеличання», активізує самовплив і взаємодію особистості самої з собою, відрізняється мотивованістю.

Професійний саморозвиток здійснюється поетапно:

1. Здійснення самопізнання (самопостереження, самодіагностика, самоаналіз). Необхідною умовою для самопізнання є наявність певного рівня самосвідомості.

2. Формування самооцінки та прийняття рішень про необхідність професійного самовдосконалення.

3. Постановка мети професійного саморозвитку та розробка індивідуальної програми самоорганізації.

4. Практична реалізація професійного саморозвитку: самовиховання відповідних рис, саморегуляція, самоаналіз, самоконтроль та самокорекція [5, с. 41 – 42].

У компонентній формулі нової школи провідне місце відводиться педагогу нової формації, що перебуває в авангарді суспільних та освітніх перетворень, який виконує в освітньому процесі ролі наставника, коуча, фасилітатора і тьютора, має академічну свободу.

У Концепції нової української школи (2016) визначено нове соціальне замовлення: компетенізація освіти шляхом реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на результат – у формі розвинутих 10-ти ключових компетентностей учнів, структури знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, їхньої успішної самореалізації в професії і житті, формування особистості, патріота, інноватора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя.

Нова соціальна і професійна місія педагогічного працівника розглядається в контексті європейського професіоналізму із збереженням кращих ментальних українських характеристик, при європейському вимірі педагогічних якостей.

Професійний розвиток фахівця в умовах післядипломної освіти відбувається впродовж усієї активної творчої життєдіяльності педагога, його загального всебічно-гармонійного розвитку та позначає процес формування нової якості професійно-педагогічної дії, поступового ускладнення виробничих завдань, вироблення власного оригінального педагогічного стилю, набуття компетентнісного досвіду через виконання інноваційних ролей і функцій в

органічній єдності психолого-педагогічної, методичної, технологічної, науково-дослідницької, інформаційно-комунікаційної діяльності. [6]

Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації (ОПП) – це система освітніх компонентів, що визначає вимоги до рівня освіти педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівних кадрів освіти, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік та логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для успішного виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання у формі набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань. Розроблення ОПП відбувається з урахуванням здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей замовників освітніх послуг. Ґрунтується на виборі видів, форм, темпу, методів і засобів навчання впродовж усього андрагогічного циклу.

Освітньо-професійна програма має бути розроблена з урахуванням основних системоутворювальних принципів побудови відкритої освіти, зокрема моніторингу якості, що забезпечує можливість перманентного вимірювання й оцінювання професійного розвитку, професійної акмединаміки на всіх етапах міжкурсового періоду.

Зміст освітньо-професійної програми підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів післядипломної педагогічної освіти (ППО) орієнтований на реалізацію принципів і моделей відкритої освіти, інтегруючи основні методологічні підходи до освіти дорослих, зокрема діяльнісно-творчий, що спрямовує самостійне творче моделювання навчального процесу на основі цілепокладання, проектування, організації, контролю й рефлексійного аналізу на всіх етапах міжкурсового періоду, передбачає формування творчого потенціалу, інноваційної творчої позиції, внутрішньої пізнавальної мотивації фахівця, його самореалізацію в практичній діяльності. Дані принципи і моделі перекликаються

з діяльнісним підходом ОПП для науково-педагогічних працівників університетів, академій, інститутів [1].

Список використаних джерел

1. Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» у системі підвищення кваліфікації: збірник освітньо-професійних програм: у 2-х ч. Ч. 1 / наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, Я.Л. Швень. Київ: Агроосвіта, 2019. 252 с.
2. Вітенко І.С. Основи психології. Основи педагогіки: Навчально-методичний посібник. І.С. Вітенко, А.С. Борисик, Т.І. Вітенко . Чернівці : Книги XXI, 2006. 200 с.
3. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч.посіб. Київ : Академвидав, 2010. 200 с.
4. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Вайновська М. К. Майстерність організації особистісно орієнтованих технологій у виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя : 2010. Вип. 6. С. 84-93.
6. Сидоренко В.В. Розвиток педагогічного акмепрофесіогенезу в умовах формальної і неформальної післядипломної освіти / Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 177-257.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

НАДТОЧІЙ О.В.,

*старша лаборантка кафедри ПП та М Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України*

З метою забезпечення потреб соціуму, які постійно змінюються та розвиваються сучасна педагогіка знаходиться на етапі розширення свого теоретичного фундаменту. Але розширення теорії неможливе без глибокого аналізу історії становлення освіти.

Кожна сфера життєдіяльності людини, а власне й кожна епоха вимагала свого ключового специфічного інструментарію, своїх особливих механізмів та форм діяльності людини, котрі найбільшою мірою притаманні даній сфері (епосі) та найкраще відповідали головним функціям і завданням суспільного розвитку конкретному історичному, технологічному етапі тощо. Відтак завжди зміна епохи (від полювання до землеробства, від землеробства до промисловості тощо) несе за собою значні зміни щодо ключових механізмів та інструментів життєдіяльності [1].

Відомо, що головною притаманністю на всіх етапах розвитку для цивілізованого суспільства завжди була писемність і завжди буде освіта. Де обов'язковою складовою є надбання минулих поколінь – «традиційного навчання» та спрямування до нових вершин та удосконалення – «інноваційного навчання».

Завдання осучаснення освітньої галузі вимагає кардинального перегляду усталених підходів до організації національних систем освіти, традиційно побудованих за тріадою «дошкільне виховання» – «базова середня освіта» –

«професійно-технічна» – «вища освіта» та головним чином спрямовано на надання певної сукупності знань, необхідної до переходу до наступної стадії життя. Адже сьогодні вже недостатньо одноразово отримати певні знання, яких має вистачити «на все життя». На часі зміна самої парадигми освіти, в якій головною прерогативою стає всебічна інформатизації систем та закладів освіти, тотальна комп'ютеризація освітнього процесу та її об'єднання з національною і всесвітньою мережею інтернет [4].

Відомо, що світ та людство постійно рухається, змінюється та розвивається. Ми вчимося та розвивається протягом усього життя, але одними з найефективніший періодів розвитку людини є саме на роки здобуття професійно-технічної та вищої освіти.

Відомо, що професійно-технічна і неповна вища освіта певний період часу була позбавлена належної уваги та осучаснення. Безпосередні інноваційні процеси перетворення, в даних напрямках освіти, відбулися завдяки стрімкому розвитку сільського господарства, економіки, осучасненню різних галузей науки та техніки.

Варто зазначити, що історичне започаткування професійно-технічної освіти і неповної вищої освіти, та безпосередні традиційні основи які ми маємо в даний час в організаційній системі підготовки спеціалістів, було закладено ще в часи Київської Русі. А безпосередньо при Софії Київській була заснована школа переписувачів та перекладачів. Закладені основи продовжили розвиватися та удосконалюватися на подальших етапах цивілізаційного розвитку і їх актуальність зберігаються донині.

Також, для характеристики трансформації професійно-технічної освіти та неповної вищої освіти варто зазначити вислів президента Національної академії педагогічних наук України В.Г. Кремень: «Працівники і вихованці системи професійно-технічної освіти України на різних етапах її діяльності разом зі своїм народом торували шлях перемог і поразок, набували знання, досвід і професійну

майстерність. Вони були затребувані, їх інтелект, наполегливість, невтомна праця творили духовні і матеріальні цінності держави. Минуть роки, та житиме те, що створено людиною-творцем, її золотими руками, розумом і серцем» [3].

Незважаючи на чисельні негаразди, катаклізми, суперечності в соціально-економічних процесах професійно-технічна освіта є унікальним явищем в історії нашої держави. Саме завдяки майстрам виробничого навчання та викладачам ми маємо можливість спостерігати за поколіннями підготовки спеціалістів високої кваліфікації, які є рушійною ланкою в розвитку та життєдіяльності суспільства.

Наперекір суперечностям, які постійно виникають неперервний розвиток зберігається і донині. І до прикладу варто віднести ініціативу проведення Всеукраїнської естафети інноваційних проектів у системі професійно-технічної освіти Департаментом професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки України, Відділенням професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Також варто відмітити вагомим є заснування спеціального порталу Міністерства освіти і науки України. Саме там можна ознайомитися з інноваціями у системі професійно-технічної освіти України (<http://www.proftekhosvita.org.ua/>).

Також відомо, що в рамках Українсько-канадського проекту видано каталог інновацій у професійно-технічних навчальних закладах України, в якому здійснено систематизацію за такими розділами:

- ✓ Інформаційні технології навчання.
- ✓ Методична робота.
- ✓ Інноваційні навчальні технології.
- ✓ Виховна робота.
- ✓ Соціальне партнерство.
- ✓ Управління професійно-технічними навчальними закладами [2].

На сучасному етапі розвитку цивілізації та в зв'язку з реаліями сьогодення – коли не всі заклади можуть навчати здобувачів освіти очно, крім традиційної форми

спілкування викладача і здобувача є ефективним і формат інформаційно-цифрових технологій – форуми, чати, відеоконференція тощо. Саме тому до дієвих інструментів спілкування із здобувачами, батьками та колегами між собою стали: Viber, Telegram, Facebook, Instagram.

Також на даний час успішним інструментом спілкування учасників освітнього мережевого середовища є електронна пошта. Вона використовується як для передавання освітньої інформації від викладача до здобувача, так і між здобувачами між собою. Електронна пошта забезпечує передавання повідомлень, як у формі інших формах звуків, відео, програм, графіці, так і в звичайних текстів.

На даний час позитивним в організації освітнього процесу, а саме для актуалізації уваги та сконцентрованості здобувачів освіти на навчальному матеріалі є використання аудіо- та відеоматеріалів, тестів, робочих зошитів, текстових завдань тощо. Де ефективним є облаштування аудиторії пристроями для проведення мультимедійних презентацій, в майстернях та навчальних класах оновлювати матеріально-технічної бази тощо.

Також, для викладачів, актуальною сьогодні є активна праця з електронними освітніми журналами Національні освітні технології, електронний журнал та щоденник ГО «Фонд підтримки інформаційного забезпечення студентів» та ін.

Отже, як висновок слід зазначити, що безпосередньо традиційні та інноваційні в освітньому процесі дозволяють не просто отримувати знання, а творчо та креативно розвиватися здобувачам знань шляхом розвитку в них цілеспрямованості, активної життєвої позиції, впевненості в собі, навичок раціонально використовувати внутрішні ресурси та особистий час.

Отже, молодь – це одна із рушійних ланок нашого суспільства, вона поглинає знання подібно до «губки» в ході конструктивного та креативного освітнього процесу.

А саме реалії сьогодення та інноваційне спрямування штовхають науковців, педагогів і практиків постійно знаходитись в пошуках оновлених аспектів організації освітнього процесу для того, щоб:

- Розвивати кожного здобувача знань як творчу особистість, яка володітиме певними компетентностями в певних галузях;
- Набування комунікативних здібностей в ході групової співпраці;
- Правильно працювати з інформацією та формувати цілісну картину світу;
- Забезпечити високий рівень знань і як наслідок самостійне застосування їх на практиці тощо.

Список використаних джерел:

1. Золотухіна С.Т., Фазан В.В., Макаренко В.В., Традиції та новації у педагогічній діяльності. *Теорія та методика навчання та виховання*. Київ: №50 2021. 68с.
2. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. Київ : НТУ, 2017. 172 с.
3. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 308 с.
4. Бей І.Ю. Формування проектних умінь студентів засобами інноваційного навчання. *East European Science Journal*. № 7 (59), part 2, 2020. С.4-7.

ДЕЯКІ РЕЗУЛЬТАТИ ТРЕНДВОТЧИНГУ РИНКУ ПРАЦІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

НЕЧИПОРЕНКО Ю.Л.,

доцент кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

(м. Біла Церква Київської обл.)

Це світ, у якому все постійно змінюється,
девізом якого є принцип "змінюйся або
помри".

Актуальність: На форми та методи розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти останні кілька років почало все більше впливати розповсюдження і поглиблення індустріальної революції Індустрія 4.0, елементи якої з найбільш економічно розвинутих країн світу просувається по всіх країнах, в тому числі і в Україну. З'явилися перші елементи економіки, які відносять до Індустрії 5.0, вплив яких неможливо залишати поза увагою в організації професійної освіти. До того ж, на жаль, тривалий час погіршується демографічна ситуація в Україні.

Але найбільший вплив на всі сфери життя в Україні справила російська агресія 24.02.2022, геноцид українського народу, масштабний екоцид. У тому числі вони вплинула на економіку країни, стан ринку праці, організацію освітнього процесу у навчальних закладах.

В цій ситуації психолого-педагогічна компетентність педагогічних працівників закладів професійної освіти, науково-педагогічних працівників БІНПО є важливим підґрунтям забезпечення в цих неймовірно складних умовах

забезпечення якості освіти, реалізації Стратегії розвитку БІНПО на 2020-2025 роки - забезпечення якості освітньої діяльності для освіти впродовж життя.

Постановка проблеми і її значимість.

У педагогічній науці психолого-педагогічна компетентність визначається як максимально адекватна, пропорційна сукупність професійних, комунікаційних, особистісних якостей вчителя, викладача, що дозволяє досягати результативності процесу навчання та виховання школярів, студентів, здобувачів освіти.

Підтема НДР кафедри ТНОПтаД – "Сучасні технології навчання в системі кон'юнктурних досліджень ринку праці". Яким чином тематика регіонального науково-практичного семінару "Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану" і підтема НДР кафедри співвідносяться?

Питання психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти тісно співвідносяться з сучасними технологіями дистанційного навчання враховуючи особливості наростаючих змін на ринку праці через поширення революції Індустрія 4.0 на всі сфери діяльності суспільства включно з системою освіти. Психолого-педагогічна компетентність педагогічних працівників закладів професійної освіти має вдосконалюватися з огляду на зміни в структурі економіки, в трендах змін на ринку праці, в системі освіти.

Опис ситуації.

Згідно з підтемою науково-дослідної роботи кафедри ТНОПтаД – "Сучасні технології навчання в системі кон'юнктурних досліджень ринку праці", ведеться дослідження і аналіз тенденцій розвитку сучасних засобів і технології навчання в галузі професійної, професійно-технічної освіти та тредвотчинг - кон'юнктурне дослідження ринку праці в регіонах України та європейського ринку праці.

В ситуацію в економіці і, відповідно, на організацію освіти у світі і в Україні наразі активно втручаються промислові революції Індустрія 4.0, зародкові елементи Індустрії 5.0, стрімко втручається все ширше застосування можливостей штучного інтелекту.

Технологічний ландшафт рухається вперед швидкими темпами. Настільки, що в освіті швидко з'являються нові шляхи та можливості – і це тому, що нові технології розширюють різноманітність засобів та технологій навчання.

Це змінює методи навчання. Це змінює те, про що ми маємо дізнаватися.

Ринок праці в європейських країнах та в Україні змінюється різним чином. Зважаючи на існуючі наразі масштаби переміщення працездатного населення в межах та поза межі держави, чинники, пов'язані з війною та повоєнним відновленням України, маємо вести трендвотчинг ринків праці внутрішнього та європейського.

Мала автоматизація, поширення роботизації, мобільних керованих пристроїв – характерних ознак Індустрії 4.0 – викликає питання, - які професії роботизують першими, а які ринки, навпаки, потребуватимуть людей?

За версією ради економічних консультантів при президенті США, 62% існуючих професій зникнуть вже за 20 років. За прогнозом вчених з Оксфордського університету, Карла Бенедикта Фрея і Майкла А. Осборна, майже половина робочих місць у Сполучених Штатах буде замінена комп'ютерами вже в найближчі 10 років. За звітом дослідників фірми Gartner спрогнозовано, що до 2025 року приблизно третину наявних робочих місць займатимуть роботи або кіберфізичні системи — механізми, що контролюються або відстежуються комп'ютерними алгоритмами і тісно пов'язані з Інтернетом та його користувачами. Прикладами кіберфізичних систем можна вважати розумні енергосистеми, безпілотні автомобільні системи, автоматизовані системи керування, самокеровані дрони.

Втім, втрата роботи — не найголовніший страх людини. Психологічно важче опинитися в стані, коли наявні знання та кваліфікація не можуть знайти реалізації.

Як ми будемо працювати у майбутньому? Дослідження тенденцій показують, що працювати доведеться багато. У найближчі 10 років більшості працівників доведеться працювати більше, і автоматизація від цього не позбавить.

Розуміння того, що вчитися треба все життя, міцно засвоєно. Навчання — нескінченний процес. Навчитися один раз і назавжди на все життя в сучасному суспільстві неможливо. Перенавчання і підвищення кваліфікації вимагатиме витратити додатковий час на засвоєння все нових знань та навичок.

Мала автоматизація, кіберфізичні системи, роботи і далі будуть замінювати людську працю. Але насамперед це стосується фізичної праці та рутинних робіт, які не вимагають значного інтелектуального навантаження. Окрім роботів, які набагато витриваліші за людей, ще одна небезпека для представників певних професій — штучний інтелект. Втім, ці технології повністю контролюються людиною, тож перебільшувати загрози від них не варто.

В яких галузях відбудуватиметься роботизація в першу чергу.

Важка промисловість: роботи сильніші й витриваліші за людей, працюють без відпочинку та забезпечують більшу продуктивність.

Ринок громадського харчування та готельного господарства (Hotel, Restaurant, Caffè - HoReCa): у частині роботи з клієнтами, клінінгу, доставки, закупівлі продуктів харчування.

Роздрібна торгівля: супермаркети без касирів, чат-боти, впровадження системи розпізнавання обличчя та зростання популярності інтернет-магазинів.

У цих сферах буде задіяно менше людей, але, так же, як це відбувалося під час переходу від Індустрії 2.0 до Індустрії 3.0, при цьому цінність окремої людини, фахівця на робочому місці стане більшою.

На ринках праці майбутнього деякі професії залишаться і деякі нові з'являться. Не обов'язково обслуговувати роботів, щоб у майбутньому залишатися затребуваним професіоналом. Варіантів, чим займатися, буде багато.

На ринку психології робота психологів не підлягає автоматизації, а зміни у світі, що збільшують тиск на свідомість людини, роблять її більш актуальною. Прогнозують появу нових професій, пов'язаних з психологією. Це психолог корпоративної етики, кар'єрний психолог, який працюватиме безпосередньо з співробітником всередині компанії і підбиратиме варіанти розвитку всередині компанії. Командний психолог, який сприятиме ефективній роботі команди співробітників для реалізації певних задач. HR-психолог - спеціаліст з Human Resources, але з освітою психолога, який розуміє психотип співробітника і може передбачити його кризові етапи діяльності. Адаптаційний психолог, завдання якого допомогти новому члену колективу освоїтися в компанії.

Дослідники ринку праці вказують на нові професії, професії майбутнього на ринку освітніх технологій EdTech (Education Technology), де поширення дистанційної освіти буде зростати: продюсер онлайн-курсу, методичний директор онлайн-школи, менеджер корпоративного навчання, відео оператор, режисер.

Освіта у всьому світі ідентифікує себе як система "Освіта 2.0". В той час як Індустрія ідентифікує себе як система 3.0, 4.0, 5.0. Освіта призвана постачати в галузі економіки кадри, які мають бути на голову вищі, краще підготовлені, ніж "старі" кадри. Інакше розвиток втрачає сенс. Наразі є розсинхронізація.

Необхідне виведення освіти на новий рівень - 3.0, 4.0, 5.0. Природного інтелекту вже недостатньо для навчання. Штучний інтелект (ШІ) показав, як навчити вчитися – протоколи і алгоритми. Навчання пошарове. Структуроване. З вмінням задавати питання. Спосіб сумісного знаходження відповіді – найкращий спосіб навчатися, а потім застосовувати отриманні знання.

Передбачувані дії, основні результати.

Якою буде освіта майбутнього? 4.0, 5.0. Кожний рівень відрізняється рівнем витрат ручної праці. Менше витрат – вище рівень. Рівень ручної праці в освіті дуже високий. Він малопродуктивний. Є побоювання, що ШІ витіснить вчителів. Так, але є нюанс. Він полягає в тому, що він витіснить непродуктивну ручну працю. А професія викладача, вчителя розподілиться на кілька інших професій. Так, як це відбулося з професіями при переході від Індустрії 2.0 до Індустрії 3.0, 4.0. Необхідно досягти найголовнішого – підвищити продуктивність освіти. По друге, змінити пропорції кількості часу на придбання знань, засвоєння навичок. Зараз новий матеріал викладають в навчальному закладі. Дома засвоєння. Пропонується зміна структури подання матеріалу: подання нового матеріалу має займати у навчальному процесі відсотків 20. Решта – обговорення, дискусії, практика, застосування.

Варіанти подальшого вирішення проблеми.

З появою ChatGPT ситуація в освіті змінюється. ChatGPT3 від OpenAI здав іспит Wharton School of the University of Pennsylvania, бізнес-школу в Університеті штату Пенсильванія. В штаті Нью-Йорк заборонено застосування ChatGPT у навчальному процесі в державних школах. Але заборони проблему не вирішують. Система освіти має відповісти на виклик, як перетворити сервіси штучного інтелекту з деструктивного фактору на творчий, а саме технології навчання з розкриттям творчих можливостей слухача, учня. Звідси пропонується перехід на іншу систему вивчення матеріалу.

Класична система: викладання навчального матеріалу - > самостійна робота з його засвоєння –> практична робота –> контроль знань.

Модель навчання на базі нової парадигми пропонує постановку завдання на онлайн курсі –> пошук інформації для вирішення завдання (на Moodle, EdX, електронних навчальних курсах ЕНК, ресурсах бібліотек, інтернету, ChatGPT) -> планування роботи –> створення продукт –> захист роботи –> експертна оцінка кінцевого продукту.

Поява нових викликів позначається на емоційному і психічному стані людей, тому крім звичайних психологів і психотерапевтів суспільство потребуватиме фахівців із сімейного розвитку, медіаторів соціальних конфліктів, в штаті навчальних закладів можлива поява тренера з майнд-фітнесу, дизайнера емоцій.

Майнд-фітнес ("mind" - розум, "fitness" - тренуватися) - система, яка допомагає розвивати когнітивні (пізнавальні) та інтелектуальні навички особистості з урахуванням її індивідуальних особливостей і потреб професії. Тренер розробляє програми розвитку таких навичок, як пам'ять, увага, швидкість читання чи рахування на основі психотипу людини.

Дизайнер емоцій – майже сьогоденна професія, фахівець, який здатний проаналізувати та змоделювати реакцію людини на основі знань психології, фізіології та соціології. Найголовніше завдання – впливати на нього, скеровувати емоції в потрібне русло, мотивувати позитивним чином.

Психолого-педагогічна компетентність науково-педагогічного колективу БІНПО в умовах, що змінюються, здатна додавати до сукупності професійних, комунікаційних, особистісних якостей нові якості для відповіді на виклики сучасного світу.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ОРЛОВСЬКИЙ М.В.,

*Державний професійно-технічний навчальний заклад
Ордена «Знак Пошани» вище професійне училище №75*

В сучасному освітньому середовищі, де зростає значення оцінки та вимірювання навчальних досягнень, використання тестових технологій стає необхідним для об'єктивної оцінки успішності учнів і студентів. Тести є одним із найпоширеніших інструментів оцінювання, що дозволяють виміряти рівень знань, розуміння та навичок у навчальних предметах. У даному дослідженні розглянуто важливість використання тестових технологій для перевірки навчальних досягнень здобувачів освіти і їх переваги у порівнянні з іншими методами оцінювання.

Завдяки використанню тестових технологій, можна створити навчальне середовище, в якому учні зможуть більш ефективно розвивати свої знання, навички та компетенції. Це сприятиме підготовці здобувачів освіти до подальшої професійної діяльності та їхньому успішному впровадженню у суспільство.

Таким чином, використання тестових технологій є важливим компонентом процесу оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Ці технології допомагають забезпечити об'єктивність оцінки, виміряти знання та навички, забезпечити швидкість та ефективність процесу, забезпечити гнучкість та доступність для учнів, а також стимулювати активну підготовку.

У подальшому дослідженні варто звернутися до вивчення різних типів тестів, їхніх переваг та обмежень, використання інноваційних підходів до тестування, таких як комп'ютерні програми та адаптивні тести. Також слід дослідити вплив тестування на мотивацію та самооцінку здобувачів освіти, аналізувати використання результатів тестування для покращення навчального процесу та індивідуалізації навчання.

Отже, використання тестових технологій для перевірки навчальних досягнень здобувачів освіти є важливим і ефективним підходом. Вони допомагають забезпечити систематичний моніторинг та оцінку навчальних результатів, сприяють об'єктивному оцінюванню, стимулюють навчальну мотивацію та сприяють індивідуалізації навчання. Використання тестових

технологій сприяє досягненню високих результатів у навчанні та покращенню якості освіти.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо розроблення валідних тестів у закладах фахової передвищої освіти / П. Г. Лузан, О.В. Лапа, Т.М. Пащенко, І.А. Мося, Н.М. Ваніна, О.О. Ямковий; за ред. П.Г. Лузана. Київ: ІПО НАПН України, 2022. 173 с .
2. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 456 с.
3. Харагірло В.Є. Інноваційна діяльність педагогів професійно-технічних навчальних закладів : навчально-методичний посібник. Біла-Церква: БІНПО, 2015.
4. Технологія розробки тестів для педагогічних працівників (методичні рекомендації) /Укл. В.Ю. Наумова. Київ: 2006.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ПАХОМОВ І.В.,

старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО

«Університет менеджменту освіти» НАПН України

Проблема психологічного супроводу професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальною. Якість формування професійних компетентностей напряду залежить від їх

психічного стану. В цих умовах великі надії покладаються на психологічну службу закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О), насамперед на практичних психологів.

Тому метою нашого дослідження є аналіз ролі практичного психолога закладу П(ПТ)О у психологічному супроводі професійної підготовки здобувачів П(ПТ)О.

Згідно Положення про психологічну службу у системі освіти України, затвердженого наказом МОН від 22.05.2028 № 509, практичний психолог закладу П(ПТ)О здійснює: психологічне забезпечення освітнього процесу; психологічний супровід психічного, розумового, соціального і фізичного розвитку здобувачів освіти; психологічну діагностику та аналіз динаміки психічного, розумового і соціального розвитку здобувачів освіти; психологічний супровід адаптації до умов освітнього процесу; реалізацію розвивальних, профілактичних, просвітницьких, корекційних програм з урахуванням індивідуальних, гендерних, вікових особливостей здобувачів освіти; консультативну допомогу всім учасникам освітнього процесу з питань навчання, виховання здобувачів освіти, особистісного та професійного розвитку тощо; роботу з постраждалими від насильства дітьми тощо.

Практичний психолог закладу П(ПТ)О бере участь в: освітній діяльності, спрямованій на забезпечення всебічного розвитку здобувачів освіти як особистості та найвищої цінності суспільства, їх талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству; роботі педагогічної ради, психолого-педагогічних консиліумів, семінарів і засідань методичних об'єднань; розробці та впровадженні розвивальних, корекційних програм, посібників, методичних рекомендацій, планів освітньої діяльності з урахуванням індивідуальних,

гендерних, вікових особливостей здобувачів освіти, а також для осіб, які перебувають на індивідуальній та інклюзивній формі навчання.

Практичний психолог закладу П(ПТ)О сприяє: формуванню у здобувачів освіти відповідальної та безпечної поведінки в ситуаціях ризику, навичок здорового способу життя, збереження репродуктивного здоров'я, готовності до самореалізації; профільному та професійному самовизначенню здобувачів освіти, формуванню життєвої компетентності; формуванню соціально-комунікативної компетентності обдарованих дітей; попередженню та профілактиці професійного вигорання педагогічних працівників; формуванню психологічної готовності учасників освітнього процесу до взаємодії в інклюзивному середовищі з дитиною з особливими освітніми потребами; формуванню психологічної культури учасників освітнього процесу; попередженню будь-яких видів і форм насильства та конфліктів серед здобувачів освіти; формуванню небайдужого ставлення здобувачів освіти до постраждалих дітей, усвідомлення необхідності невідкладного інформування педагогів про випадки домашнього насильства і конфліктів серед здобувачів освіти, що стали їм відомі.

Основними завданнями психологічної служби закладів П(ПТ)О є: збереження та зміцнення психічного та соціального здоров'я, сприяння особистісному, інтелектуальному, фізичному і соціальному розвитку здобувачів освіти шляхом доповнення сучасних методів навчання та виховання ефективними психолого-педагогічними технологіями; а також сприяння забезпеченню психологічної безпеки, надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги всім учасникам освітнього процесу.

Основними принципами діяльності психологічної служби закладів П(ПТ)О є: науковість, цілісність і наступність, професійна компетентність та відповідальність; індивідуальний підхід; доступність соціально-педагогічних та психологічних послуг (допомоги); міждисциплінарність, комплексність і

системність у здійсненні професійної діяльності; добровільність; людиноцентризм та партнерство; конфіденційність та дотримання норм професійної етики.

Основними функціями психологічної служби ЗП(ПТ)О є: діагностично-прогностична; організаційно-методична; корекційно-розвиткова; консультативна; просвітницько-профілактична та соціально-захисна. З метою реалізації вищезазначених функцій реалізуються основні напрями діяльності психологічної служби ЗП(ПТ)О: діагностика; профілактика; корекція; консультування та просвіта. Для цього практичному психологу закладу П(ПТ)О надається окреме робоче приміщення (кабінет) для групової та індивідуальної роботи, що забезпечуються необхідними технічними засобами, канцелярським приладдям, навчально-методичними матеріалами тощо.

З метою здійснення ефективного психологічного супроводу здобувачів П(ПТ)О психолог закладу П(ПТ)О зобов'язаний: будувати свою діяльність на основі доброзичливості, довіри, у тісній співпраці з усіма учасниками освітнього процесу; застосовувати у роботі психологічний і соціологічний інструментарій, рекомендований для використання; бути компетентним і постійно збагачувати знання у межах своєї компетенції; надавати психологічну допомогу за запитами учасників освітнього процесу; уникати будь-яких неофіційних взаємин з учасниками освітнього процесу; інформувати учасників освітнього процесу про результати проведених психологічних обстежень, їх значення і можливості подальшого використання (за винятком особистої інформації), про свою діяльність на основі об'єктивних і точних даних таким чином, щоб не зашкодити професії; здійснювати індивідуальну діагностику, корекцію за запитом учасників освітнього процесу, отримавши письмову згоду батьків (законних представників); виконувати функції та надавати оцінювальні судження щодо учасників освітнього процесу, зокрема щодо їх поведінки, особистих рис, відповідності соціальним нормам, з неупередженістю; використовувати науково

обґрунтовані методи і технології професійної діяльності; поважати професійну компетентність своїх колег та представників суміжних професій; популяризувати соціально-психологічні знання; поважати гідність здобувачів освіти; виконувати свої посадові обов'язки в межах своїх повноважень; нести особисту відповідальність за результати і наслідки своєї професійної діяльності; пропагувати здоровий спосіб життя, підвищувати рівень психологічних знань педагогічних працівників і батьків (законних представників); постійно підвищувати свій професійний рівень; знати вимоги державних стандартів щодо забезпечення освітнього процесу, основні напрями і перспективи розвитку освіти, психолого-педагогічної науки.

Для аналізу діяльності та ролі психолога у закладах П(ПТ)О ми провели усне опитування 103 педагогічних працівників закладів П(ПТ)О: майстрів виробничого навчання (53 особи) та викладачів професійно-теоретичної підготовки (50 осіб), які проходили підвищення кваліфікації у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти у 2023 році.

Майже усі опитані (95%, з них: майстри – 50%, викладачі – 45%) вказали на наявність практичного психолога у їх закладі П(ПТ)О, але на взаємодію з ним вказали значно менше респондентів (64%, з них: майстри – 35%, викладачі – 29%). Це викликає занепокоєння, що свідчить або про небажання педагогічних працівників взаємодіяти з психологом, або про небажання самого психолога взаємодіяти з педагогічними працівниками.

Роботу психолога у закладі П(ПТ)О високо оцінили лише третина опитаних (33%, з них: майстри – 18%, викладачі – 15%), посередньо – третина респондентів (34%, з них: майстри – 20%, викладачі – 14%), чверть опитаних (28%, з них: майстри – 16%, викладачі – 12%) – вказали, що не бачать його діяльності. Особливу занепокоєність викликає остання категорія опитаних педагогічних працівників, які вказали на відсутність діяльності психолога, хоча у штаті закладу він є. Це може свідчити про самоусунення психолога від виконання своїх

безпосередніх обов'язків або від його небажання презентувати свою роботу для педагогічних працівників закладу.

Щодо заходів, які проводить психолог у закладі П(ПТ)О, більшість опитаних вказали на проведення психодіагностики (анкетування, тестування) як педагогічних працівників, так і здобувачів освіти (65%, з них: майстри – 35%, викладачі – 30%), дещо менше вказали на консультування (54%, з них: майстри – 30%, викладачі – 24%) та просвітницькі заходи (48%, з них: майстри – 25%, викладачі – 23%), і лише незначна доля респондентів (12%, з них: майстри – 7%, викладачі – 5%) вказали на проведення психологом корекційних заходів. Це може свідчити про акцент психологів закладів П(ПТ)О на психодіагностику, просвіту та консультування, тоді як корекційним заходам приділяється, на наш погляд, недостатньо уваги.

Таким чином, діяльність психологічної служби ЗП(ПТ)О має велике значення для нормалізації психічного стану учасників освітнього процесу: як педагогічних працівників, так і здобувачів П(ПТ)О, тому вимагає докорінного реформування.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

ПУСЬ Л.В.,

викладач професійно-теоретичної підготовки ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства»(Чернігівська область)

За визначенням Нельсона Мандели: «Освіта – це найпотужніша зброя, за допомогою якої можна змінити світ».

На даному етапі розвитку цивілізації цифровізація — одна з визначальних тенденцій розвитку людства, яка формує більш інноваційне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до освіти, підвищує її якість, розширює спосіб співпраці людей. Сьогодні цифрові технології впроваджуються як невід’ємна частина освітнього процесу, а їх повсюдне впровадження проглядається в усіх сферах життя.

«Цифровізація сприяє спрощенню освітнього процесу, роблячи його більш гнучким, пристосованим до реалій сучасного дня, що забезпечує формування конкурентоспроможних професіоналів» [3, с. 188].

Більшої уваги до проблеми цифровізації освіти почали приділяти у період пандемії спричиненої поширенням коронавірусної інфекції та воєнною агресією росії проти України.

Немає сумніву в тому, що світ цифрових технологій, в який ми входимо, — це не тільки новий логічний етап розвитку технологічної сфери людства, а й усієї соціально-політичної реальності.

Інформаційно-комунікаційні технології є інструментом розвитку інтелектуальних здібностей, формування цифрової грамотності, потенціалу і готовності учнів до розв’язання на творчій основі комунікативних і комунікаційних завдань, які постають перед ними сьогодні та очікують у майбутньому в професійній діяльності.

Застосування комп’ютерних технологій підвищує активність учнів, веде до перебудови навчального процесу в бік самостійних форм навчання. Без перевантажень можна інтенсифікувати процес навчання в умовах профільного навчання завдяки раціональному використанню комп’ютерних технологій. Використання сучасних технічних засобів для розв’язання фахових завдань на базі отриманої комп’ютерної підготовки є запорукою конкурентно-спроможності майбутнього фахівця. Головним для майбутнього фахівця в сучасному інформаційному середовищі є подальше використання комп’ютерних технологій

як методів та інструментів майбутньої педагогічної діяльності для розв'язання задач предметної галузі.

Перспективним напрямком у підготовці конкурентоспроможних фахівців можна вважати використання веб-технологій, що забезпечує реалізацію інформаційної взаємодії учасників освітнього процесу у різних режимах роботи Інтернет. При цьому реалізується можливість використання інноваційного інформаційного середовища при навчанні професії: пошук баз даних, обробка та розповсюдження науково-методичної інформації, створення електронних бібліотек, навчально-методичних презентацій та віртуальних виставок, проведення веб-семінарів і конференцій, організація онлайн навчання тощо.

Сьогодні універсальними комбінованими засобами навчання професії є персональні комп'ютери, планшети, смартфони, інші цифрові гаджети, роль яких у навчанні визначається багатьма напрямками, основними з яких є інформація. Саме за допомогою сучасних цифрових гаджетів ми маємо сьогодні ефективні технології отримання, обробки, збереження, систематизації та передачі інформації. У процесі навчання в учнів формуються та розвиваються інтелектуальні уміння і навички взаємодії із комп'ютерною технікою та цифровими технологіями, це привчає їх до використання принципово нових засобів праці, підвищує мотивацію навчання.

Комп'ютерні та інформаційно-цифрові технології дають змогу педагогам одночасно поєднувати текст, аудіо- та відеоінформацію, анімацію, графіку і допомагають вирішити багато проблем у навчанні шляхом [3] :

- ефективної організації колективної та групової роботи учнів, можливості реалізації диференціації та індивідуалізації навчання;
- проектування та планування навчально-виробничого процесу;
- підвищення наочності навчання, можливості оперативного пошуку, використання та збереження інформації;

- реалізації інноваційних освітніх технологій (проектних, ігрових, моделювання професійної діяльності, проблемно-розвиваючих та інших) у навчанні професії;
- контролю та самоконтролю навчальних досягнень учнів у процесі навчання.

Організація освітнього процесу у закладах професійної освіти із використання інформаційно-цифрових технологій може бути здійснена за всіма формами організації діяльності здобувачів освіти: інтегрованою, диференційованою, індивідуальною.

Сервіси, на яких педагогічні працівники створюють навчальні середовища, онлайн дидактичні матеріали і є хмарними технологіями. Вони в своєму середовищі зберігають навчальний контент, створений педагогами.

Наведемо декілька прикладів найпоширеніших хмарних технологій, які використовуються в закладі професійної освіти.

Інтерактивний плакат – це електронний освітній засіб нового типу, який забезпечує високий рівень залучення інформаційних каналів сприйняття наочності освітнього процесу. У цифрових освітніх ресурсах цього типу інформація представляється не відразу, вона розвертається залежно від дій користувача, який управляє нею відповідними кнопками, адже, інтерактивний плакат містить блоки з різноформатною інформацією. Плакати формують уміння самостійно працювати з джерелами інформації, дають змогу здобувачу освіти бачити результат та оцінку своєї праці, можливість знайти правильну відповідь, поглибити знання. Використання інтерактивних плакатів в освітньому процесі реалізовує технологію інтерактивного навчання. Наприклад, з певних причин пропустивши навчальне заняття, здобувач освіти, працюючи із інтерактивним плакатом, може з легкістю опрацювати пропущену тему заняття.

Он-лайн сервіс – LearningApps.org. Вправи-завдання, які можна створити використовувати для узагальнення та систематизації або контролю знань здобувачів освіти.

Мультимедійні вправи є теж продуктом хмарних технологій, які уже досить активно використовуються в освітньому процесі професійної освіти України. Використовуючи будь-яку комп'ютерну техніку або мобільний пристрій, в ігровій або в ігрово-змагальній формі, вирішуючи навчально-проблемне завдання, здобувачі освіти закріплюють вивчений матеріал, здійснюють самоконтроль засвоєного матеріалу.

Мережевий соціальний ресурс, призначений для організації спільної роботи зі створення й редагування зображень і документів, спілкування в реальному часі – це інтерактивна дошка. Веб-сервіс Padlet це зручний, легкий у роботі сервіс для зберігання, організації та спільної роботи з різним контентом (документи, матеріали).

Google Клас – це безкоштовний сервіс для освітніх закладів. Google.

Classroom – це інструмент, що зв'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, допомагає створювати і впорядковувати завдання, виставляти оцінки, коментувати і організовувати ефективне спілкування із здобувачами освіти в режимі реального часу або в режимі дистанційного навчання. Завдяки платформі Classroom можна організувати проектну роботу, перевернуте навчання, дистанційне навчання.

Цифрових інструментів сьогодні є багато. Кожен педагог вибирає для себе певний набір інструментів і застосунків та за їх допомогою успішно організовує навчання.

Застосування ІКТ на уроках дає можливість викладачу - скоротити час на вивчення матеріалу, зацікавити молодь, перевірити знання в інтерактивному режимі, що підвищує ефективність навчання, допомагає реалізувати весь потенціал особистості.

Рівень навченості та зацікавленості значно підвищується в тих групах де на уроках використовувалися сучасні технології. Змінюється ставлення до комп'ютера: молодь починає сприймати його як інструмент для роботи у будь-якій галузі людської діяльності, а не лише як цікаву іграшку.

Завдяки ретельно організованому цифровому середовищу освіта стає більш доступною і комфортною, що вкрай важливо за умов мінімальних затрат

– часових, фінансових, людських ресурсів. А для сучасних здобувачів освіти – це ще й звична площина, в якій є всі умови розвитку, своєрідний стимул для реалізації індивідуальності кожної людини та комфортного упровадження інновацій.

Цифрові технології відрізняються дидактичним потенціалом, що забезпечує свободу пошуку інформації, її персоналізацію (орієнтацію на потреби здобувачів освіти – різний рівень складності, темп, подача матеріалу), інтерактивність, мультимедійність, субкультурність. Такі інновації створюють ситуацію комфорту.

У наш час глобальної інформатизації суспільства, жорсткої конкуренції і швидких змін найбільш розвинуті й успішні країни спрямовують свою державну політику у напрямі модернізації освітньої діяльності, а саме на підготовку нової генерації фахівців, спроможних конкурувати на сучасному ринку праці, здатних діяти в нестандартних ситуаціях й адаптуватися в умовах сьогодення. У цьому контексті перед нашою державою теж постає проблема відшукання ефективних шляхів й інноваційних підходів, які сприятимуть якісній підготовці майбутніх спеціалістів з різних галузей. Одним із можливих способів вирішення цього завдання є цифровізація освітнього процесу, що у цілому забезпечує розвиток будь-яких сфер людської діяльності та сприяє соціально-економічному зростанню держави та розвитку добробуту суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті : Монографія. за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р.С. Видавництво «СПОЛОМ». 2012. 507 с.
2. Масліч С.В. Особливості організації освітнього процесу в умовах змішаного навчання. Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29 жовтня 2020 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В.О. Радкевич. Київ : ППТО НАПН України, 2020. С. 189-192.
3. Вакалюк Т. А. Види та призначення електронних засобів навчання. *Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції*. Черкаси: 2014.С.110-112.

ПРАКТИЧНІ І ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

РЕШЕТЮК М.С.

*Державний професійно-технічний навчальний заклад
Ордена «Знак Пошани» вище професійне училище №75*

Даний матеріал присвячений вивченню ролі практичних і лабораторних занять у системі професійної підготовки кваліфікованих робітників. Робота розглядає важливість практичних занять для формування практичних навичок та здібностей, необхідних для ефективної професійної діяльності у галузі сільського

господарства. Також досліджується використання віртуальних лабораторій та онлайн симуляторів, як засобів для проведення лабораторних робіт у сільськогосподарській освіті.

Сучасні вимоги до фахівців у галузі сільськогосподарського виробництва ставлять перед системою професійної підготовки завдання забезпечити здобувачів освіти не лише теоретичними знаннями, але й практичними навичками та досвідом роботи з сучасними технологіями та обладнанням. Практичні і лабораторні заняття в цьому контексті стають невід'ємною складовою навчання, що сприяють формуванню компетентностей у здобувачів освіти.

Проведений аналіз опрацьованої літератури та аналіз особистого досвіду викладання та проведення лабораторних робіт дозволив встановити, що практичні і лабораторні заняття є ефективним засобом залучення студентів до навчання, роблять процес засвоєння матеріалу більш цікавим та зрозумілим. Використання віртуальних лабораторій та онлайн симуляторів дозволяє здобувачам освіти ознайомитись з сучасними технологіями та обладнанням, розвивати творчі навички та забезпечує доступність практичних занять навіть у дистанційному навчанні.

Власний досвід підтверджує, що застосування ланкового методу організації груп під час проведення лабораторних робіт сприяє активній участі студентів, розподілу відповідальності між учасниками групи та формуванню лідерських навичок. Жеребкування під час захисту лабораторних робіт стимулює студентів до більш активної підготовки.

Отримані результати свідчать про важливість практичних і лабораторних занять у системі професійної підготовки кваліфікованих робітників. Використання віртуальних лабораторій та онлайн симуляторів дозволяє розширити можливості проведення лабораторних робіт та забезпечити доступність навчання. Застосування ланкового методу організації груп та

жеребкування під час захисту лабораторних робіт сприяє активній участі здобувачів освіти та розвитку їх лідерських навичок.

Список використаних джерел:

1. Зайченко І.В. Теорія і методика професійного навчання : навч. посібник. – 2-е вид., доповн. і переробл. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 580 с.
2. Зайченко І.В. Теслюк В.М. Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 484 с.
3. Малихін О.В., Павленко І.Г., Лаврентьєва О.О., Матукова Г.І., Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник 2020. 262 с.
4. Огієнко О.І., Чугай О. Ю. Професійна підготовка фахівців у галузі освіти дорослих. Видавництво: Монографія. 2017. 224 с.

СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ЗМІСТОВНОГО МОДУЛЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ У ВЗАЄМОДІЇ ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

САМОЙЛЕНКО О.М.,

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри технологій навчання,

охорони праці та дизайну

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти,

(м. Біла Церква, Україна)

Сучасні технології змінюють підхід до освіти, розширюють можливості навчання та сприяють покращенню якості освітнього процесу. Одним із найбільш

перспективних напрямків є створення електронних навчально-методичних комплексів (НМК) у співпраці зі штучним інтелектом (ШІ). Ця інноваційна практика сприяє потужності комп'ютерних технологій та інтелектуальних систем з професійними знаннями та досвідом викладачів, що сприяє підвищенню ефективності та результативності навчання. Розвиток електронних НМК з ШІ. Створення електронного навчально-методичного комплексу змістовного модуля з охорони праці у співпраці зі штучним інтелектом відкриває нові можливості для освіти. ШІ може виконати ряд завдань, які полегшують процес навчання та забезпечують більш ефективне засвоєння матеріалу. Ось кілька прикладів:

1. Адаптація навчання: ШІ може аналізувати зміни та потреби кожного студента і відповідно адаптувати навчальний матеріал. Він може пропонувати додаткові завдання для поглибленого вивчення або надавати пояснення для тих аспектів, які потребують додаткової уваги.

2. Інтерактивне навчання: ШІ може створювати інтерактивні завдання та симуляції, які допомагають студентам активно залучатися до процесу навчання. Це можна включати відеоуроки, віртуальні лабораторії або ігрові елементи, що зроблять навчання цікавим та захоплюючим.

3. Оцінювання та зворотній зв'язок: ШІ може автоматично оцінювати завдання та тести, надавати детальний зворотний зв'язок та рекомендації для подальшого навчання. Це дозволяє слухачам отримати інформацію про свої успіхи та виявити слабкі місця для подальшого вдосконалення.

4. Персоналізоване навчання: ШІ може створювати індивідуальні навчальні програми для кожного слухача, враховуючи його потреби та темпи навчання. Це дозволяє кожному слухачу просуватися у власному темпі та засвоювати матеріал більш ефективно.

Переваги створення електронного НМК з ШІ. Створення електронного навчально-методичного комплексу змістовного модуля у взаємодії зі штучним інтелектом має багато переваг:

1. Підвищена доступність: Електронні НМК з ШІ можуть бути доступні в будь-який час та з будь-якого місця за допомогою комп'ютера, комп'ютера або мобільного пристрою.

2. Персоналізоване навчання: ШІ може створити індивідуальні навчальні програми для кожного студента, враховуючи його потреби та темпи навчання. Це дозволяє кожному слухачу просуватися у власному темпі та засвоювати матеріал більш ефективно. Відеоуроки, завдання, тести, практичні вправи, відеолекції та інші матеріали, які сприяють засвоєнню знань з даного змісту.

В навчальному комплексі використовують такі способи навчання, як індивідуальне завдання, управлінський реєстратор. Cengage Learning надає додатковий зміст для самостійного вивчення, який може допомогти слухачам краще засвоїти зміст, зокрема відеолекції та електронний підручник. Система дозволяє викладачеві легко роздрукувати додаткові матеріали для самостійного навчання, включаючи відео, електронну книгу та інші навчальні матеріали.

Електронний навчально методичний комплекс є надійним цифровим середовищем для розвитку слухачів. Він створює умови для участі у проведенні мережевих заходів, як електронного навчального ресурсу (e-learning), так і електронних семінарів, завдань, дискусій то що. Саме тому, електронний навчально методичний комплекс може бути корисним доповненням до освітнього процесу слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти України, під час II-етапу очно-дистанційного навчання. Він може містити додаткові матеріали для самостійної роботи слухачів, які можуть допомогти їм краще засвоїти матеріал, зокрема, відеолекції, електронні підручники, завдання для самоперевірки знань, тести та інші інтерактивні матеріали [1].

Електронний НМК може бути доступним для слухачів через спеціальну платформу ПРОФОСВІТА <https://profosvita.org/>, що дозволяє проводити навчання онлайн. Така платформа може мати різні функції, наприклад, можливість відстеження прогресу

слухача, взаємодія з викладачем чи іншими слухачами, можливість виконання завдань та тестів тощо.

Приклад створення електронного навчально методичного комплексу ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ на платформі Moodle БІНПО <https://profosvita.org/course/view.php?id=750> (див.Рис. 1).

The screenshot shows a Moodle course page with the following content:

- Course Title:** ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ
- Course Description:** Шановні колеги, сьогодні ми знаємо, що важливо мати про те, як інноваційні технології можуть допомогти зменшити ризики нещасних випадків на робочому місці. Сучасні технології можуть допомогти підвищити безпеку на робочому місці за рахунок зменшення часу, який працівники працюють у небезпечних умовах. Ось деякі приклади:
  - Дистанційний моніторинг:** встановлення датчиків та камер навколо робочого місця дозволяє збирати дані про небезпечні умови, що дозволяє зменшити ризик нещасних випадків. Інженери та оператори можуть бути повідомлені про небезпечні умови та своєчасно прийняти заходи для їх запобігання.
  - Використання дронів:** дрони можуть бути використані для огляду важкодоступних або небезпечних місць, де робота людини може бути небезпечною. Наприклад, дрони можуть бути використані для огляду будівельних майданчиків або нафтових платформ.
  - Використання віртуальної реальності:** віртуальна реальність можна використовувати для моделювання небезпечних ситуацій на робочому місці та для навчання працівників тому, як діяти у разі нещасного випадку. Це безпечно дозволяє працівникам отримувати знання та навички без ризику для свого життя.
  - Використання роботи:** роботи можуть бути використані для виконання роботи, які небезпечні для людей. Наприклад, роботи можуть бути використані для зняття важких навантажень або роботи на великих висотах.
- Course Structure:**
  - Оголошення
  - МОДУЛЬНА ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
  - Структура Модуль 1.3 ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ
  - Друківані та Інтернет джерела
  - Перелік фахових компетенцій здобувача курсу ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ
  - Глосарій Онлайн-ресурси
  - Віківе анкета слухача курсу
  - Вікі Онлайн-ресурси
- Current Module:** Змістовний модуль 3.М.1.3.1 Дистанційний моніторинг:
  - Дистанційний моніторинг: розуміння значення та сутності завдання робочого місця дозволяє зібрати дані про небезпечні умови
- Right Sidebar:**
  - Випадковий запис: SMM (SOCIAL MEDIA MARKETING) - процес залучення трафіку або уваги до бренду або продукту через соціальні платформи. Це комплекс заходів щодо використання соціальних медіа в якості каналу для просування контенту / вирішення інших бізнес-задач. Основний аспект роботи на створенні контенту, який люди будуть поширювати через соціальні мережі самостійно, підвищення популярності бренду. SMM не є відкритою рекламою. Йдеться про неважкову рекламу, пошукову оптимізацію бренду / надання якісного контенту, що привертає аудиторію до вас і вашого продукту. При просуванні важливо формувати довіряючу атмосферу - так люди краще сприймуть опубліковані продукти і послуги, а між бренду підвищаться.
  - Додати новий запис
  - Всі записи
  - Календар: червень 2023

Рис.1 Електронний навчально методичний комплекс «Інноваційні технології як складова зниження ризиків нещасних випадків на робочому місці» на платформі Moodle БІНПО

Забезпечення безпеки на робочому місці є завданням для будь-якого підприємства. Одним із способів зниження ризиків нещасних випадків є використання інноваційних технологій. У цьому контексті платформа Moodle

БІНПО є потужним інструментом, який дозволяє об'єднати інновації та знизити ризики на робочому місці.

Використання платформи Moodle БІНПО. Платформа Moodle БІНПО є інтегрованою системою для навчання та управління безпекою на робочому місці. Вона дає можливість створювати інтерактивні курси та модулі, які спеціально спрямовані на зниження ризиків нещасних випадків та покращення безпеки на робочому місці [2].

На платформі <https://profosvita.org/course/view.php?id=750> створено комплекс інноваційних технологій як складову зниження ризиків нещасних випадків на робочому місці на базі моделювання БІНПО.

Розглянемо приклад такого комплексу:

Електронний навчальний курс "Основи безпеки на робочому місці":

На платформі створено спеціальний курс, який охоплює основні аспекти безпеки на робочому місці. Курс публікує відеоуроки, інтерактивні матеріали та тести, які допомагають отримати теоретичні знання про безпеку на робочому місці. Модулі на курсі побудовані на основі методології БІНПО, враховуючи ключові ризики та небезпеки на конкретному робочому місці.

Віртуальна лабораторія з моделювання БІНПО:

На платформі створено віртуальну лабораторію, де слухачі можуть проводити практичні вправи з моделювання. За допомогою спеціального програмного забезпечення слухачі можуть відтворювати робочі процеси та аналізувати можливості ризиків та небезпеки. Це дозволяє слухачам набути практичних навичок у виявленні проблем та розробці заходів з їх запобігання.

Форум та обговорення:

Платформа має розділ форуму, де слухачі можуть обговорювати питання на робочому місці, ділитися досвідом та задавати питання безпеки. Це стимулює активну комунікацію та співпрацю між учасниками курсу, що призводить до покращення знань і розуміння безпеки на робочому місці.

Оцінка знань та сертифікація:

Після успішного завершення курсу та виконання відповідних завдань слухачі отримують сертифікат про проходження курсу та володіння знаннями про безпеку на робочому місці. Це дозволяє встановити стандарти знань та навичок у галузі безпеки та створити мотивацію для участі в навчанні [3].

Висновок. Впровадження інноваційних технологій на платформі Moodle БІНПО дозволяє підвищити ефективність зниження ризиків нещасних випадків на робочому місці. Використання онлайн-навчання, віртуальних тренажерів, оцінки ризиків та сприяння покращенню безпеки та створення безпечних умов праці для працівників. Платформа Moodle БІНПО є потужним інструментом, який командною організацією досягає високого рівня безпеки на робочому місці. Такий комплекс інноваційних технологій на платформі <https://profosvita.org/course/view.php?id=750> дозволяє ефективно зменшити ризики нещасних випадків на робочому місці шляхом поєднання теоретичного навчання, практичних вправ та активної комунікації між учасниками курсу. Колаборація та обмін знаннями: Платформа Moodle БІНПО дозволяє працівникам спілкуватися, обмінюватися досвідом та співпрацювати над питаннями безпеки. Це стимулює взаємодію та підтримку між колегами, що сприяє покращенню безпеки на робочому місці.

Список використаної літератури:

1. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій: збірник спецкурсів / Сахно О.В., Грядуща В.В., Денисова А.В., Стащенко С.В. Біла Церква: БІНПО, 2021. 164 с.
2. Щодо організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти на період карантину: Лист МОН України від 26.03.2020 №1/9-177. URL : <http://surl.li/inkgz>.

3. Перехід на дистанційне навчання. URL :
<https://www.microsoft.com/uk-ua/education/remote-learning>.

**СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В
ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОГО ОСВІТИ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ**

*СМІЛИК Л.Л.,
викладач ДПТНЗ, «Бориспільський професійний ліцей»*

На сьогоднішній день, коли в нашій країні стоїть гостра проблема відбудови понівеченої рашистами інфраструктури держави, то сучасний ринок праці вимагає, щоб ми, зокрема профтехосвіта, підготовлювали професійно компетентну молодь, вдосконалювали вже набуту професійну діяльність. Саме зараз гостро постає питання у неперервній професійній освіті. Вона повинна підготувати кваліфікованих конкурентоспроможних робітників відповідно до вимог загальнодержавного та регіонального ринків праці. А ці завдання в свою чергу вимагають змін в організації роботи закладів професійно–технічної освіти. Постає питання в створенні інноваційного освітнього середовища, у впровадженні нових педагогічних ідей, технологій.

Сьогодні формування професійної високо освіченої особистості можливе лише в умовах інноваційного освітнього середовища. Потрібно оновлювати зміст та організацію самого освітнього процесу. І саме інноваційний підхід сприяє створенню творчої взаємодії між учасниками процесу професійної підготовки, формуванню у здобувачів освіти готовності до майбутньої професійної діяльності.

Кожен освітній заклад має власний матеріально-технічний потенціал для створення інноваційного освітнього середовища. Основна увага в сучасних умовах приділяється розвитку інформаційного освітнього середовища за допомогою впровадження інформаційних технологій в освіту.

Сучасне життя розвивається швидкими темпами, тому система професійної освіти повинна розвиватися, змінюватися. В Україні формується нова система освіти, яка орієнтована на входження у світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в навчальному процесі. Це зумовлює появу освітніх інновацій, які суттєво можуть змінити освітній процес. Тому викладач уже не може бути єдиним джерелом інформації. Традиційне навчання з його авторитаризмом, орієнтацією на середнього здобувача освіти, перевагою репродуктивної діяльності над пошуковою не відповідає вимогам часу.

Настала необхідність переходу від „ передачі знань “ до „ навчання вчитися”, „навчати жити”. Сучасного здобувача освіти потрібно навчити осмислювати тему, а він вже потім шукатиме сам інформацію, яка допоможе реалізувати проблему. Отже, повернути здобувачам освіти інтерес до вивчення спеціальних предметів, зробити навчання цікавим, посилити бажання учитися спонукає до пошуків. Сприяти вирішенню поставлених перед освітою завдань мають інноваційні технології навчання.

Використання сучасних комп'ютерних технологій незворотно змінює сам освітній процес, його змістовну, організаційну і методичну основи. При використанні навчально – інформаційних середовищ важливим досягненням є

забезпечення індивідуалізації навчання, швидкий пошук навчальної інформації, здійснення динамічного та систематичного контролю за допомогою комп'ютерного тестування, забезпечення великої кількості творчих та інших завдань для самостійної роботи здобувачів освіти.

До основних понять інноваційних технологій відносять:

- нестандартні уроки;
- індивідуальна робота;
- контроль і оцінка навчальних досягнень здобувачів освіти;
- кабінетне, групове і додаткове навчання;
- науковий експеримент при вивченні нового матеріалу;
- застосування досягнень техніки;
- нові підходи до формування навчальних планів.

Велика роль зараз відводиться інформатизації навчального процесу. Сучасні компютерні технології дозволяють викладачам у процесі підготовки до уроку поліпшити процес викладання матеріалу. Цим самим підвищується активність навчальної діяльності здобувачів освіти, ефективність та наочність процесу засвоєння інформації.

Розробка та використання навчальних відеофільмів з окремих тем предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки залишається цікавою, ефективною сторінкою навчання майбутніх кваліфікованих робітників.

Використання навчальних відеофільмів під час проведення уроків теоретичного і виробничого навчання стимулює підтримання у здобувачів освіти високого рівня пізнавального інтересу до предмету, сприяє його ефективному засвоєнню та дає можливість викладачу формувати інтелектуальний і творчий розвиток здобувачів освіти.

Ефективно себе зарекомендували колективні методи взаємо навчання. Методики колективного взаємо навчання дають змогу відпрацьовувати як

теоретичний, так і практичний матеріал. Кожен здобувач освіти на уроці не тільки отримує певні теоретичні знання, а й запам'ятовує їх і передає ці знання своєму товаришеві.

Існує багато різних інноваційних технологій навчання: проектна технологія, рольові та ділові ігри, інтерактивна технологія навчання, проблемне навчання, комп'ютерні технології навчання, інформаційно-розвивальні, проблемно-пошукові, діяльнісні та особистісно-орієнтовані технології навчання.

Отже, створення інноваційного освітнього середовища – шлях до підвищення якості професійної освіти, зацікавленості здобувачів освіти у навчанні. Формується внутрішня мотивація до активного сприйняття, засвоювання та передачі інформації, активізується розумова діяльність.

Майбутнє професійно-технічної освіти за інноваційними технологіями навчання.

Список використаних джерел:

1. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород : Інформаційно – видавничий центр ЗППО, 2007.364 с.
2. Палига О.В., Притула І.А. Інноваційні технології навчання при підготовці кваліфікованих робітників в системі професійно-технічної освіти. URL: <http://surl.li/intbh>.
3. Шапран О.І., Шапран Ю.П. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. URL: <http://surl.li/intcu>.
4. Пятничук Т. Інноваційне освітнє середовище формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. URL: <http://surl.li/intdl>.

ІДЕЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ

СУХОБОК А.Д.,

викладачка спецдисциплін

ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства»

Важливість даної теми при сьогоднішніх обставинах світу, стану природнього навколишнього середовища - є як ніколи важливою. Коли світ стоїть на межі екологічних катастроф, що на пряму залежать із середовищем існування людини та людської цивілізації, людству необхідно об'єднатися в одне єдине ціле, щоб зберегти планету. Зберегти її для себе та майбутніх поколінь нащадків. Досягти цієї цілі можливо тільки разом і тільки об'єднавши зусилля всіх людей. Цієї ж думки було досягнуто в червні 1992 р. у Ріо-де-Жанейро на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (КНСР-92) результатом цієї зустрічі було прийняття Концепції сталого розвитку. У ній взяли участь голови, члени урядів і експерти 179 держав, а також представники багатьох неурядових організацій, наукових і ділових кіл. На конференції в доповіді Міжнародної комісії, яку очолювала прем'єрміністр Норвегії пані Г. Брундтланд, було прийняте визначення сталого розвитку. Разом із усвідомленням суспільством того факту, що формування екологічної культури є однією з основних ланок в процесі подолання суперечностей в системі «суспільство-природа». Стратегія вирішення глобальних екологічних проблем все більше зміщується з технологічної галузі до сфери свідомості, зміни способу мислення, вироблення нових життєвих цінностей, людських якостей, поведінки. Такі зміни у суспільній свідомості передбачають впровадження системи цілеспрямованої екологічної освіти і виховання підростаючого покоління зі свідомою екологічною культурою. У Концепції екологічної освіти України, Національній

доктрині розвитку освіти у XXI столітті формування навичок екологічної поведінки визначено одним із актуальних завдань.

З часу опублікування і схвалення Генеральною Асамблеєю ООН доповіді Комісії Брундтланд у міжнародний обіг увійшло поняття «sustainable development», яке, зазвичай, перекладається українською мовою як стійкий або сталий розвиток і є близьким до поняття «екорозвиток» [3]. Під ним розуміють таку модель соціально-економічного розвитку, за якої досягається задоволення життєвих потреб нинішнього покоління людей без того, щоб майбутні покоління були позбавлені такої можливості через вичерпання природних ресурсів і деградацію навколишнього середовища. Саме це поняття стало основою визначення, що було представлено на конференції в Ріо-де-Жанейро [2].

Згідно Концепції сталого розвитку України їх виникнення пояснюється такими причинами, як: багаторічне панування споживацького ставлення до природи; незнання та руйнування народних традицій раціонального природо-користування; недооцінка екологічних знань у системі освіти; низький рівень впровадження в практику досягнень педагогічної науки; слабе матеріально-технічне і методичне забезпечення освітнього процесу.

Концепція сталого розвитку України підкреслює, що у центрі сталого розвитку перебуває людина, яка має право на здорове і повноцінне життя в гармонії з природою [1].

Для уточнення поняття «культура екологічної поведінки» суттєво з'ясувати сутність понять «культура», «екологічна культура», «культура поведінки». Визначення культури — одне з найбільш дискусійних питань культурології. Терміном «культура» позначається певна сукупність соціально набутих і трансльованих з покоління в покоління значущих символів, ідей, цінностей, звичаїв, вірувань, традицій, норм і правил поведінки, через які люди організовують свою життєдіяльність.

Концепція екологічної освіти України розглядає екологічну культуру, як складову системи національного і громадянського виховання, частину загальної культури, що характеризується глибоким усвідомленням важливості гармонійного взаєморозвитку суспільства і природи. У педагогічних джерелах екологічна культура особистості характеризується: системою цінностей щодо довкілля; відповідальним ставленням до навколишнього середовища; системою умінь і досвідом вирішення екологічних проблем, насамперед, на місцевому і локальному рівнях; практичними діями, поведінкою, спрямованими на збереження довкілля.

У контексті прагнення сучасної України зайняти достойне місце серед розвинутих країн Європи, слухним є визначення змісту освіти П. Підкасистого: зміст освіти має забезпечувати адекватний світовому рівню рівень загальної і професійної культури суспільства, формування в учнів адекватної сучасному рівню знань і рівню освітньої програми картини світу; інтеграцію особистості у національну і світову культуру; формування людини і громадянина, інтегрованого у сучасне суспільство і націленого на вдосконалення цього суспільства; відтворення і розвиток кадрового потенціалу суспільства.

Відповідна вимога зафіксована у Концепції екологічної освіти України у вигляді єдності трьох тенденцій, що передбачають формування: сучасних екологічних уявлень, нового ставлення до природи, нових стратегій та технологій взаємодії з природою.

Екологічна культура (етика) спрямовує природоохоронні дії у двох напрямках: 1) люди діють або уникають дій з почуття вдячності до природи, опікують природу заради неї самої; 2) дії відбувається з морального принципу, без жодних корисливих інтересів людини, або навіть їй на шкоду.

Отже, для досягнення вищого рівня культури поведінки у природному середовищі необхідно, по-перше, переглянути загальноприйняті норми та правила поведінки у природі, оскільки деякі з них є безпечні для природи; по-

друге, відмовитись від стереотипного зневажливого ставлення до окремих об'єктів природи (адже кожна жива істота є самоцінною); по-третє, відроджувати кращі національні традиції взаємодії з природою; по-четверте, формувати внутрішні потяги та особисті переконання щодо збереження природи.

Проаналізувавши заявлені розуміння складного феномену- екологічна культура особистості як передумова формування сталого розвитку країни , я можу визначити , що:

- екологічна культура особистості — відповідне сприйняття навколишньої дійсності та ступінь відповідальності щодо неї;
- екологічна культура виявляється у свідомості, мисленні, поведінці особистості;
- сукупність елементів екологічної культури усіх особистостей (які складають суспільство) як якісно нове формування визначає екологічну культуру суспільства.

Список використаних джерел:

1. Концепція сталого розвитку України: Проект. Київ : 1999.
2. Олеся Матенюк Екологічна культура особистості як передумова формування сталого розвитку країни. URL: <file:///C:/Users/Professional/Downloads/ekologichna-kultura-osobistosti-yak-peredumova-formuvannya-stalogo-rozvitku-krayini.pdf>.
3. Салтовський О. І. Основи соціальної екології: Курс лекцій. Київ : МАУП, 1997. 168 с.
4. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник / За заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. Суми : ВТД «Університетська книга». 2005. 654 с.
5. Формування культури екологічної поведінки учнів основної школи : [методичний посібник] / Н. А. Пустовіт, О. О. Колонькова, О. Л. Пруцакова, Ю. В. Солобай, Г. П. Тарасюк, Є. В. Копилець. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 156 с.

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ ДІАГНОСТУВАННЯ РОЗВИНЕНОСТІ ЗДАТНОСТІ ДО ПСИХІЧНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ФУРС О.Й.,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Для з'ясування розвиненості здатності до психічної саморегуляції здобувачів освіти важливим є визначення і обґрунтування критеріїв, показників та методик її діагностування.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність декількох підходів до трактування поняття «критерій». В енциклопедичному словнику поняття «критерій» тлумачиться як засіб, судження, ознака, на основі якої здійснюється оцінювання, визначення чи класифікація будь-чого; мірило оцінки.

С. Ожегов визначає критерій як мірило оцінки, судження, а показник – як те, за чим можна судити про розвиток і перебіг будь-чого.

Науковці пропонують щонайменше чотири визначення поняття «критерій»:

- а) критерій – це об'єктивний вияв чого-небудь;
- б) критерій – це психологічна настанова дослідника;
- в) критерій – це мірило, тобто правило, яким треба користуватися під час діагностування;
- г) критерій – це рівень вияву певних якостей на основі відповідей на запитання опитувальника, анкети, тесту тощо.

Отже, критерій – це важлива й визначальна ознака певного досліджуваного явища, що дає змогу з'ясувати його різні якісні аспекти, сприяє визначенню його сутності, дає змогу конкретизувати основні прояви та їх порівняно об'єктивно

оцінювати.

Більшість учених дотримується думки про те, що проблема критеріїв, їхні якісні і кількісні характеристики є стрижневими у дослідженні психологічних проблем фахівців. Основними вимогами до критеріїв є:

- об'єктивність, тобто відображення ознак, притаманних предмету, який досліджується, незалежно від свідомості та волі суб'єкта дослідження;
- відображення суттєвих ознак предмета діагностування;
- стійкість і постійність досліджуваних ознак;
- зв'язок із цілями, завданнями, функціями та змістом конкретного психологічного дослідження;
- безпосередній зв'язок між метою і кінцевим результатом досліджуваного явища.

Проаналізувавши наукові дослідження визначено комплекс критеріїв і показників та відібрано методики, які склали основу діагностування розвиненості здатності до психічної саморегуляції здобувачів освіти.

Ціннісно-мотиваційний критерій необхідний для усвідомлення значущості розвиненої здатності до психічної саморегуляції для успішної професійної діяльності; з'ясування професійної спрямованості здобувача освіти, його професійних інтересів, інтересу та свідомого прагнення до набуття знань з основ саморегуляції.

Для визначення професійних інтересів здобувачів, доцільно використовувати Орієнтаційну анкету, призначену для з'ясування окремих аспектів спрямованості особистості фахівця, що впливають на індивідуальну ефективність його професійної діяльності.

Корисною є методика «Карта інтересів», за якою можна досліджувати професійні інтереси здобувачів, що є формою вияву їхніх потреб і важливою складовою мотиваційної сфери майбутньої діяльності. Як зазначає В. Ягупов, своєрідність інтересів полягає в тому, що вони відображають пізнавальне

ставлення до предмета, тоді як потреби відображають тенденцію до їхнього реального задоволення.

Використання «Карти інтересів» дає змогу визначити наскільки інтереси здобувачів є близькими до їхньої майбутньої професійної та фахової діяльності.

Когнітивний критерій дає змогу з'ясувати знання основ саморегуляції психічних процесів і станів у різноманітних ситуаціях професійної діяльності, методів та способів управління власними психічними процесами, станами та поведінкою у процесі виконання професійних завдань в складних умовах діяльності, здатність до практичного мислення, аналізу, синтезу, узагальнення тощо. Для визначення рівнів розвиненості когнітивних якостей у фахівців, доцільно використовувати тест структури інтелекту розроблений Р. Амтхауером, який ґрунтується на концепції, згідно з якою інтелект розглядається як підструктура в цілісній структурі психіки особи, яка проявляється в різних формах діяльності майбутніх фахівців. В інтелекті здобувачів, виявляються певні «центри тяжіння» – мовного інтелекту, лічильно-математичного, просторових уявлень, функцій пам'яті та ін. Тест складається з дев'яти субтестів, кожний з яких спрямований на визначення різних функцій інтелекту.

Емоційно-вольовий критерій дає змогу з'ясувати здатність до самоконтролю дій і поведінки, впевнених і цілеспрямованих дій у небезпечних, емоційно напружених, психологічно складних і відповідальних ситуаціях професійної діяльності, цілеспрямованість, самостійність, самовладання здобувача, його наполегливість і витривалість. Крім того, він характеризує його здатність до вибору засобів і способів досягнення мети, до контролю виконання професійних завдань. Такий показник емоційно-вольового критерію, як цілеспрямованість – це одна з найважливіших психічних якостей здобувача освіти, оскільки вона має суттєвий вплив на його поведінку та, найголовніше, – на професійну діяльність.

Показники емоційно-вольового критерію можна діагностувати опитувальником оцінювання вольового самоконтролю (А. Зверьков і Б. Ейдман).

Результати опитування на його основі дають узагальнену оцінку індивідуального рівня розвиненості вольової саморегуляції здобувача освіти, під яким доцільно тлумачити ступінь його контролю над власною поведінкою у різних ситуаціях, тобто здатність свідомо керувати своїми діями, станами і спонуканнями. Опитувальник орієнтований на з'ясування особливостей усвідомленої саморегуляції здобувачів освіти.

Поведінково-діяльнісний критерій дає змогу з'ясувати уміння регулювати психічні процеси, психічний стан, поведінку в особливих умовах діяльності, під час взаємодії та спілкування в конфліктних ситуаціях тощо.

Цей критерій доцільно діагностувати методикою оцінювання тенденцій поведінки в групі В. Стефансона (Q-сортування), за якою можна визначати основні тенденції поведінки здобувачів освіти: «залежність – незалежність», «товариськість – нетовариськість», «прийняття «боротьби» – уникнення «боротьби».

Комунікативний критерій уможливорює з'ясування рівня набутих умінь саморегуляції у процесі встановлення міжособистісної і особистісно-групової взаємодії у типових ситуаціях ділового спілкування та у нестандартних нетипових професійних комунікативних ситуаціях в критичних умовах діяльності.

Як психологічні показники комунікативного критерію доцільно використовувати комунікативні організаційні схильності (за методикою, що запропонована Б. Федоришиним). Ця методика призначена для оцінювання вміння чітко й швидко встановлювати ділові та товариські контакти з людьми, прагнення до розширення сфери контактів, участі у суспільних та групових заходах, здатності до рефлексії та емпатії, вміння впливати на людей, намагатися проявляти ініціативу.

Рефлексивно-суб'єктивний критерій дає змогу з'ясувати здатність здобувачів до об'єктивного ставлення до себе, самооцінки, саморефлексії, саморегуляції,

самодетермінації тощо. Безсумнівно, завдяки вищезазначеним показникам, здобувач освіти здатний контролювати та упереджувати негативні психічні стани: стримувати емоції, почуття, настрій, афект, стрес, фрустрації, пристрасті.

З метою діагностування психічних проявів у здобувачів, можна використовувати модифікований варіант методики САН (5-факторна модель). За її допомоги оцінюється рівень ситуативної (реактивної) тривожності у здобувачів. Тривожність – це характеристика актуального стану чи стійка особистісна диспозиція (якість), яка характеризує частоту і різноманітність ситуацій переживання стану тривожності у здобувачів.

Усі описані методики діагностування розвиненості компонентів здатності до психічної саморегуляції здобувачів доцільно використовувати в період навчального модулю з теоретичної підготовки, виконання практичних тренінгових вправ, самостійної підготовки тощо.

У такий спосіб визначені критерії і методики діагностування розвиненості психічної саморегуляції у здобувачів є інструментом для з'ясування загального рівня їх здатності до психічної саморегуляції.

СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА БАЗІ ОФІЦІЙНОГО САЙТУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ЦИГАНОК О.О.,

методист, викладач фізики та астрономії

Покровського професійного ліцею

Реалії освітньої діяльності в сучасних умовах диктують українським педагогам необхідність оволодівати цифровими технологіями, на які у попередні роки більшістю спеціалістів зверталось недостатньо уваги. Дистанційна складова

навчання, яка з різних причин стала надзвичайно популярною інновацією української освіти за останні роки, може бути ефективно реалізована лише на базі офіційного сайту ЗП(ПТ)О. Таким чином, одним із напрямків створення інноваційного освітнього середовища є розробка веб-сайту та його адміністрування, наповнення, керування роботою сайту тощо.

До функціонування веб-сайтів закладів освіти висуває вимоги чинне законодавство. Так, компанія-реєстратор веб-сайту не може бути російською. На власному веб-сайті ЗП(ПТ)О має в обов'язковому порядку публікувати інформацію, передбачену ст. 30 ЗУ «Про освіту» [3]. Вимоги до мови, на якій ведеться сайт, висувають ст. 7 ЗУ «Про освіту» [3] та ст. 5 ЗУ «Про повну загальну середню освіту» [1].

Вибір інноваційних форм та методів навчання – зокрема це дистанційна форма – є повноваженнями закладів професійно-технічної освіти згідно ст. 22 ЗУ «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [2]. Розробка та відбір ефективних методів навчання в умовах застосування дистанційної форми освіти передбачено наказом МОН №582 від 12.12.2000 р. «Про удосконалення методичної роботи в системі професійно-технічної освіти» [4] та рекомендаціями МОН «Щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти», «Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації» тощо [5,6].

Дослідник Л.М. Павлова у роботі [7] зауважує, що науково-методична робота у ПТНЗ має сприяти удосконаленню навчально-виробничого, виховного процесу, програмно-методичному оновленню, запровадженню інноваційних форм і методів діяльності, підвищенню майстерності педагогічних працівників; вимагає залучення педагогів-практиків до творчої діяльності; дослідно-експериментальної роботи; формування нових підходів щодо організації науково-методичної роботи. Головним залишається завдання - задовольнити потреби викладачів, майстрів виробничого навчання ПТНЗ в оволодінні

передовими технологіями навчання і виховання. Таким чином, слід зробити висновок, що в поточних умовах часткового переходу до дистанційного навчання та широкого застосування змішаної форми здобування освіти не може обійтися без відповідного зростання цифрової компетентності викладачів та майстрів в/н закладів П(ПТ)О, зокрема також і пов'язаної із методами та прийомами роботи на власному сайті закладу.

Дослідники Макаров В.А., Юденкова О.П. [8] узагальнюють, що інформатизація освіти:

- спонукає удосконалення механізмів управління системою професійної освіти на основі використання автоматизованих банків даних науково-педагогічної інформації, інформаційно-методичних матеріалів, комунікаційних мереж;

- удосконалення методології та стратегії відбору змісту, методів і форм навчання та виховання; створення методичних систем професійного навчання, що орієнтовані на розвиток інтернаціонального потенціалу учня;

- формування вмінь самостійно набувати знання, підбирати, обробляти, передавати, зберігати інформаційні ресурси, демонструвати інформацію [8, с.17].

Автори не обмежують проблематику функціонування веб-сайту закладів П(ПТ)О виключно освітніми питаннями. Так, інформатизація, на їх думку, також повинна торкнутися роботи бібліотеки з переведенням доступу до книг на сайт закладу; інформатизації роботи методичної служби та методичних комісій, поточного документообігу тощо [8, с. 19-22].

Проблемним при створенні офіційного сайту є фінансування діяльності з його створення, оскільки абсолютна більшість хостингерів є приватними компаніями із «хмарною» структурою – вони приймають оплати через веб-мані, гаманці Ківі, інші хмарні фінансові сервіси, і лише як виключення – через звичайні банки. Проблемним є отримання від власника хостингу та від

реєстратора доменного імені рахунку, а наявність податкового кредиту з ПДВ та податкової накладної в компаніях подібного спрямування взагалі є питанням невирішуваним (особистий досвід автора). Лише найбільші хостингери мають такий функціонал, але ціни, передбачені при повному документозабезпеченню фінансової сторони функціонування сайту для бюджетної установи, можуть відрізнитися від середньоринкових на порядок.

Кандидат педагогічних наук Дрозіч Ірина у статті [9] також зазначає, що методична робота – це заснована на досягненнях науки та передового досвіду система діяльності з метою удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників та підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Дослідниця уточнює, що освіта в цілому – це основа шляху розвитку сучасного інформаційного суспільства [9, с. 107-108].

Узагальнюючи проведені дослідження, слід зробити висновок, що діяльність сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти, який не має власного сайту, не можна назвати інноваційною. Хоча чинним законодавством прямо не передбачено обов'язкову наявність у ЗП(ПТ)О веб-сайту, але ряд існуючих законодавчих норм таку наявність передбачає. Організувати ефективно спілкування і зворотний зв'язок із здобувачами освіти, не маючи власного сайту, практично неможливо. Водночас при створенні офіційного сайту є складно вирішувати фінансові проблеми, згадані вище. Також, як правило, створення сайту вимагає спеціальних знань та окремої людини – адміністратора, оплата для якого у штатному розкладі ЗП(ПТ)О найчастіше не передбачена, а тому цей обов'язок покладається на заступників директора або методистів.

Для створення сайту необхідно знати основні принципи його функціонування в мережі Інтернет. Ці принципи, насправді, дуже прості: сайт повинен мати домен та хостинг.

Домен – це початок електронної адреси веб-сайту, який ви створюєте. Як правило, доменні імена є платними і тимчасовими (тобто, за них буде потрібно платити щороку нову суму, від 120 до 2000 грн. за рік користування).

Хостинг – це місце, яке ваш веб-сайт займає на серверах спеціальної компанії-хостингера, яка забезпечує цілодобовий доступ до вашого веб-сайту в мережі Інтернет. Залежно від умов хостингу та заплаченої за послугу хостингу ціни, щомісячно це від 60 грн. до 6000 грн. Але, є можливості в окремих випадках створити доменне ім'я сайту безоплатно і користуватися ним безоплатно на постійній основі. Одна із таких можливостей надається нашими колегами з США за адресою <https://byet.host/free-hosting>. Платформа пропонує безплатне розміщення на хостингу сайтів розміром до 1 Гб та безплатне доменне ім'я. Можливостей, які надаються зазначеним хостингером, цілком достатньо для перших 3-4 років роботи сайту, після чого існує можливість перейти на платний тариф (від 5 \$ на місяць) або перенести сайт до іншого хостингу. Неважно також час від часу робити страхові копії сайту та за помилки адміністрування відновлювати попередній стан з бекапу. Практичну реалізацію запропонованого підходу можна подивитися за адресою <http://fizkar.byethost6.com/> (сайт автора).

Таким чином, з використанням запропонованого ресурсу початок створення інноваційного освітнього середовища - розробка офіційного сайту ЗП(ПТ)О - може бути цілком безплатним для закладу освіти, а набуття знань, умінь та навичок адміністратором – досить безпроблемним та позбавленим ризику втрати накопиченої інформації внаслідок випадкової помилки.

Список використаних джерел:

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/463-20#n984>.

2. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10 лютого 1998 року №103/98-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/103/98-вр#Text>.

3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

4. Про удосконалення методичної роботи в системі професійно-технічної освіти: Наказ МОН від 12.12.2000 р. № 582. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0582290-00#Text>. – Станом на 11.06.2023 р.

5. МОН: Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>.

6. МОН: Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy-na_osvita_razvoroty.pdf.

7. Організація науково-методичної роботи у професійно-технічному навчальному закладі (методичні рекомендації). Упорядник Л.М. Павлова. Київ : ПТіЗО МОН України, 2009. 50 с.

8. Макаров В.А., Юденкова О.П. Організація методичної роботи з педагогічними працівниками у професійно-технічному навчальному закладі. Методичний посібник. Дніпропетровськ : Видавництво ДНЗ «МВПУ». 2011. 60 с.

9. Дрозіч І. Методична робота в закладі професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 17. с. 106-114.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ – ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ЧИЖ О.М.

Майстер виробничого навчання

ВСП «Технічний фаховий коледж ЛНТУ»

Сьогодні здобувачам освіти потрібні не лише знання, але й достатній рівень життєвих компетентностей, уміння жити й працювати в сучасному суспільстві. Для цього необхідно сформувати в здобувача освіти навички інформаційної безпеки, уміння постійно вчитися, самостійно опановувати нові знання, орієнтуватися в сучасних комп'ютерних та мережевих технологіях. Сучасні методи унаочнення матеріалу повинні відповідати таким вимогам: не перевантажувати візуальною та текстовою інформацією, мати інтерактивні елементи, вміщувати великий обсяг матеріалу та зберігати структурованість. Усім цим вимогам відповідає інтерактивний плакат [1].

Інтерактивний плакат - це електронний освітній засіб, який забезпечує високий рівень залучення інформаційних каналів сприйняття візуалізації інформації в освітньому процесі.

Використання інтерактивних плакатів в освітньому процесі надає здобувачам освіти можливість краще сприймати навчальний матеріал, оскільки дає значну візуалізацію, підвищується зацікавленість до теми, бо здобувач освіти бачить незвичайний спосіб подання матеріалу, є можливість його повторити, так як інтерактивний плакат легко вбудовується в сайт або блог і може в будь-який момент повторити цей матеріал. Плакати, окрім того, формують в здобувача

освіти навички самостійної роботи, дають можливість бачити результат та оцінку своєї праці, знайти правильну відповідь, поглибити знання.

У цифрових освітніх ресурсах такого типу матеріал подається не відразу, він "розгортається" залежно від дій користувача, який керує ним за допомогою відповідних кнопок – інтерактивної навігації. Інтерактивна навігація дає можливість відобразити необхідну інформацію: графіку, текст, відео, звук тощо

Для створення інтерактивного плакату існує багато інтернет-сервісів. Цікавими, корисними та доступними є ресурси Thinglink, Padlet, Glogster, які дозволяють викладачу, майстру виробничого навчання створювати презентації в режимі онлайн, інтерактивні картинки та плакати, наповнювати електронні навчальні ресурси різноманітними аудіо-, відео- та графічними матеріалами.

1. Сервіс Glogster - це інструмент для створення інтерактивних плакатів із текстом, відео, гіперпосиланнями та зображеннями. Сервіс можна використовувати для створення інтерактивних біографій, стрічок часу, введення математичних і фізичних формул, результатів експериментів. Для створення інтерактивних плакатів треба розібратися у «словнику» застосунку. Важливим елементом у роботі є глоги. Глоги, glogs (поєднання слів «графічний» + «блог», graphical blogs) – це мультимедійна вебсторінка або мультимедійний постер [1]. Користувач додає текст, зображення, фотографії, аудіо, відео, спецефекти, анімацію та інші елементи в своїх Glogs для створення мультимедійних Інтернет-творінь. Плакати можуть використовуватися спільно з іншими користувачами на сайті, вбудовуватися в зовнішні блоги, роздруковуватися у PDF. Ними можна поділитися у багатьох соціальних мережах, таких як Facebook і Twitter. Glogs також можуть бути експортовані і збережені на комп'ютері. Цей сервіс використовують для створення постеру. Зареєструватися на сервісі можна через акаунт у Facebook, Для створення Glogy слід натиснути на кнопці CREATE NEW

GLOG і обрати один з шаблонів. У результаті буде надано поле для діяльності, на якому можна розміщувати текст, графіку, відео, анімацію, тощо [2].

2. Thinglink - сервіс для створення інтерактивного зображення - плакату, який перетворює звичайні картинки в інтерактивні об'єкти. Інтерактивність зображення досягається за рахунок додавання в нього міток з текстовими підказками, посиланнями на відео, музику або зображення. Створені інтерактивні плакати містять весь необхідний навчальний матеріал на одному екрані. Весь матеріал можна додати на слайд заздалегідь, відкрити його для демонстрування під час заняття, а також дати на нього посилання всім, хто залучений до процесу навчання за даною темою. Увійти на ресурс можна за допомогою Google-акаунта, мереж Facebook або Twitter та зареєструватися через електронну адресу, особливості виконання реєстрації наведені в [3].

3. Padlet - мережевий сервіс для створення електронної дошки, який дає можливість працювати дистанційно як із здобувачам освіти, так і з колегами, упроваджувати елементи дистанційного навчання. Формами роботи можуть бути групові та індивідуальні заняття на уроках і в позаурочний час. Використання Padlet зробить освітній процес інтерактивним, а виконання домашнього завдання цікавим. Крім того, здобувачі освіти, в разі потреби, завжди зможуть звернутися до знайденого матеріалу, переглянути інформацію, підготовлену викладачем, майстром виробничого навчання [4].

Існують й інші подібні сервіси, але більшість з них є англomовними, і тому викладачу, майстру виробничого навчання необхідно не лише мати певні навички роботи з інформаційними ресурсами, а й знати іноземну мову. Хоча варто відмітити, що у багатьох сервісах команди можна визначити інтуїтивно.

Використання на уроках спецпредметів та уроках виробничого навчання Thinglink, Padlet, Glogster шляхом пошуку та додавання здобувачам освіти

інформації (фотооформлення, коментар), створення проєктів, розробка і виконання веб-квестів, технічних флешмобів, розповідних буктрейлерів, обговорення питань сприяють формуванню предметних компетенції. При цьому мета уроку формулюється через діяльність здобувачів освіти.

Отже, візуалізація – один із важливих засобів мотивації до навчання, який дасть можливість змінити підходи до викладання спецпредметів за допомогою впровадження елементів новітніх технологій. Інтерактивні плакати є якісною допомогою як викладачеві в процесі проведення заняття, так і здобувачу освіти у процесі самонавчання, виступаючи засобом реалізації прикладних методик, що несе з собою не лише нові способи подання освітньої інформації, але й дозволяє перейти до ефективніших способів навчальної діяльності, використовувати творчі форми її організації.

Список використаних джерел

1. Інтерактивність – тренд сучасності. URL: <https://naurok.com.ua/post/servisi-dlya-stvorenniya-interaktivnih-plakativ-naochnist-novogo-pokolinnya> (дата звернення: 02.05.2023).
2. Сервіс для створення постерів Glogster. URL: <http://pctiketrin.blogspot.com/2012/10/glogster.html> (дата звернення: 10.05.2023).
3. ThingLink. URL: <https://naurok.com.ua/post/yak-pochati-koristuvatis-thinglink-instrukciya-do-servisu-zi-stvorenniya-interaktivnih-navchalnih-materialiv> (дата звернення: 04.05.2023).
4. Padlet. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-onlayn-doshka-padlet-efektivniy-merezheviy-servis-dlya-stvorenniya-elektronnih-stin-272213.html> (дата звернення: 04.05.2023).

ТРЕНІНГ З НАЦІОНАЛЬНО – ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК СКЛADOVA ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

ШЕВЧЕНКО Б.Г.,

*методист навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти в Одеській області*

На сьогоднішній день проблема війни дуже важко впливає на оточуючих нас людей: це і педагогічні працівники, і діти, і батьки, і всі люди нашої країни.

Основною задачею психологів і соціальних працівників є психологічна підтримка.

Психологічна підтримка - це насамперед підтримка у єднанні, підтримка у поясненні і роз'ясненні як себе поводити, як зберегти себе, зберегти своє життя, допомогти ближньому, надати першу медичну невідкладну допомогу, але психологічна підтримка - це ще й та підтримка, яка є нашою основою державності, є нашою народознавчою, історичною основою життя. Отже, можна сказати, що одним із засобів підтримання єдності нашої країни серед педагогічних працівників, серед учнів закладів, просто серед дорослих і малих дієвим є такий вид роботи, як тренінг.

Тренінг із національно-патріотичного виховання, наприклад, який називається «Україна починається з мене». Якщо говорити про такий тренінг, то його метою є формувати національно-патріотичну самосвідомість учнів, активну громадську позицію, громадянське самовизначення та суспільну активність, прагнення до самореалізації в Україні ; ознайомити учнів із видатними постатями громадсько-політичного, військового, культурно-мистецького середовища, які зробили вагомий внесок у розвиток українського державотворення та популяризацію національної ідеї; розвивати прагнення бути свідомими

громадянами, патріотами своєї держави; виховувати національну гідність, любов та повагу до історії Батьківщини та рідного краю, свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, бажання своєю працею розбудувати державу, пишатися своєю Батьківщиною.

Такий тренінг складається мінімум з трьох частин. У вступній частині ми маємо аргументувати актуальність теми, яку ми хочемо розкрити під час тренінгу, маємо обов'язково вказати мету нашого заходу. Обов'язковим у вступній частині є **«Вітання»**, під час виконання першої вправи ми маємо сказати, яких результатів ми очікуємо, наприклад, вітатися в українській мові можна за допомогою сорока фраз (вони будуть представлені у презентації). Далі обов'язково у вступній частині буде вправа **«Правила»**. Мета цієї вправи - прийняти правила для продуктивної роботи, що забезпечує сприятливу атмосферу для навчання у тренінговій групі.

Учасникам тренінгу пропонується назвати правила, які, на їхню думку, потрібні для ефективної роботи під час тренінгу. Кожне правило обговорюється – що воно означає, для чого потрібно. Тільки після того, як уся група прийме правило, його записують, наприклад:

- Дотримуватися регламенту.
- Слухати і чути (один говорить – усі слухають).
- Бути доброзичливими.
- Бути активними.
- Пам'ятати, що поганих ідей не існує.
- Міркувати творчо.
- Ризикувати.
- Не критикувати: кожен має право на власну думку.
- Дотримуватися принципу конфіденційності. В основній частині нашого тренінгу будуть присутні такі вправи як «Патріотичне кредо».

Вправа «Патріотичне кредо» Мета: ознайомити учнів з історичними подіями та відомими постатями, які зробили вагомий внесок у розвиток української

історії, культури та суспільно-політичної думки; розвивати патріотичні почуття на прикладі життя і діяльності відомих українців (земляків); формувати вміння визначати власні ціннісні орієнтири та обґрунтовувати їх співставлення з існуючими у суспільстві.

Вправа “Відомі постаті, пов’язані з українським державотворенням”.

Що ви знаєте про видатні постаті (державні діячі, митці, науковці, дисиденти та інші), які зробили вагомий внесок в історію України й закарбувалися у пам’яті всіх поколінь українців?

(Богдан Хмельницький. Іван Мазепа, Пилип Орлик , Шевченко Тарас Григорович, Франко Іван Якович, Андрій Шептицький, Грушевський Михайло Сергійович, Леся Українка, Винниченко Володимир Кирилович, Довженко Олександр Петрович, Григоренко Петро Григорович, Сухомлинський Василь Олександрович , Гончар Олесь Терентійович, Лук’яненко Левко Григорович, Горська Алла Олександрівна, Чорновіл В’ячеслав Максимович, Стус Василь Семенович).

Наступною є вправа: Асоціативний ряд до терміну “Патріот-це людина, яка...”. Завдання полягає в тому, щоб навпроти кожної літери записати ті слова, які асоціюються у вас із поняттям “патріот”. П – пожертвує своїм життям; ...А – активна; ... Т – турботлива; ... Р – роботяща; ... І – ініціативна; ... О – обізнана; ... Г – толерантна; ...

Продовжує тренінг вправа ***“Знайомтесь, моя рідна країна! Запрошую подорожувати!”***.

Завдання: запропонуйте/розробіть екскурсійний маршрут/екскурсію, що знайомить з традиціями вашого міста; визначте перелік місць та екскурсійних маршрутів, які Ви порекомендували б відвідати у вашому місті.

(як приклад : (Перегляд презентації “7 чудес України”) <https://naurok.com.ua/prezentaciya-sim-chudes-ukra-ni-319886.html>).

Як підсумок роботи пропоную використати вправу «Сенкан».

Рефлексія. **Вправа “Сенкан”** Мета: розвивати вміння узагальнювати і синтезувати складну інформацію, формулювати ідею; активізувати і розвивати мисленнєву діяльність, образне мислення; удосконалювати вміння виражати власне ставлення до патріотизму. Завданням вправи є скласти сенкан патріотичної тематики.

Структура сенкану.

Класичний сенкан має чітку структуру:

Перший рядок — одне слово: тема, назва, предмет, іменник.

Другий — два слова: ознаки, прикметники чи причастя, що описують тему.

Третій — три слова, що вказують на дію: дієслова, рідше дієприслівники, які належать до іменника сенкану.

Четвертий — це речення з чотирьох слів: може бути також цитатою або крилатою фразою. Пропозиція висловлює тему цього «вірша».

П'ятий — один іменник, синонім до першого рядка, який узагальнює сказане чи вказує на асоціацію. Приклади сенкана:

Патріот

Сміливий, справжній

Оберігає, захищає, любить

Сповна відданий своїй Батьківщині

Громадянин

Завершенням тренінгу є підведення підсумків :

Складання “зіркового” рейтингу: три зірочки — якщо це було цікаво і важливо для учасників, дві — якщо це було просто корисно, одна — якщо це було просто цікаво, жодної — якщо заняття було не суттєвим.

Тренінг можна використовувати для будь-якої вікової категорії людей, людей різних професій.

РОЛЬ КОМПЛЕКСНОГО МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

ШЕВЧУК С.С.,

*старша викладачка Білоцерківського інституту неперервної професійної
освіти ДЗВО «УМО» НАПНУ*

В умовах модернізації професійної освіти України професійний розвиток педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти становить складний багаторівневий процес, що включає становлення кваліфікованого спеціаліста, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного досвіду, формування і вдосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності. Інноваційною технологією для неперервного професійного розвитку всіх учасників освітнього процесу в сучасних закладах професійної освіти є технологія науково-методичного супроводу.

Проблемам науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах післядипломної педагогічної освіти присвячені праці науковців В.Сидоренко, О.Савченко, І.Ніколаєску, О.Часнікової та інші [3], які інтерпретують *педагогічну технологію науково-методичного супроводу як педагогічну систему*, що гарантує досягнення певної мети через чітко визначену послідовність дій, змісту, методів, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат, забезпечує максимальну активність слухачів в освітньому процесі, відповідає інтересам і запитам на знання.

Під *науково-методичним супроводом* слід розуміти *педагогічну технологію, яка полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія*

рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, відбувається неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями [1].

Розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу має ґрунтуватися на *засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувального характеру науково-методичного обслуговування, неперервності, менеджменту й маркетингу.* За врахування зазначених принципів процес професійного розвитку фахівців стає взаємодією рівноправних партнерів, творчою лабораторією спільних пошуків і впровадження освітніх інновацій в систему професійно-педагогічної діяльності.

Серед *функцій науково-методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих фахівців* слід визначити такі: *навчальну, консультативну, адаптаційну, коригувальну, рефлексійну, експертну (оцінюючу)* тощо.

Комплексне методичне забезпечення (КМЗ) як варіант реалізації науково-методичного супроводу освітнього процесу у закладах професійної освіти - це *розробка і створення оптимальної системи навчально-методичної документації та засобів навчання, необхідних для повної і якісної професійної підготовки відповідно до вимог Державного стандарту ПТО у межах робочої навчальної програми курсу [3].*

Основна функція комплексного методичного забезпечення – керування процесом засвоєння учнями (студентами, слухачами) змісту професійної освіти. Поряд з основною виділяють *додаткові дидактичні функції*, що доповнюють основну, зокрема: інформаційну, системоутворюючу, функцію закріплення й самоконтролю, самоосвітню, інтерактивну, координаційну, розвивально-виховну, оцінювальну. Оцінювальна функція, у свою чергу, передбачає: розкриття у текстах комплексного методичного забезпечення цінності того, що

вивчається; розробку контрольних (перевірочних) завдань та критерії їх оцінювання.

Комплексний підхід до методичного забезпечення процесу професійної підготовки вимагає, щоб всі його структурні складові в комплексі забезпечували освітню діяльність майстра педагога і навчальну пізнавальну діяльність учнів на всіх етапах навчально-виховного процесу: проектування, планування й організація навчання і виховання; формування, закріплення, удосконалення і систематизації певного рівня навчальних досягнень здобувачів професійної освіти та їх контролю і оцінювання; позааудиторна навчальна діяльність учнів (студентів, слухачів).

З метою підвищення ефективності навчально-виробничому процесі проектується система комплексного методичного забезпечення навчальних предметів (професій) шляхом розробки його переліку, який називають **паспортом КМЗ**, який має наступну **структуру**:

1. **Законодавчо-правова і нормативна документація** (Закон «Про освіту», Закон «Про професійно-технічну освіту», Державний стандарт ПТО, Положення «Про організацію навчально-виробничого процесу у ПТНЗ», «Національна Рамка кваліфікацій» та інші).
2. **Навчально-методична документація**: робочі навчальні плани і програми, поурочно-тематичні плани, перелік навчально-виробничих робіт і вправ, плани аудиторних занять, завдання діагностичного контролю, матеріали для проведення моніторингових досліджень якості професійної підготовки та інші.
3. **Паспорт** навчального кабінету, лабораторії, майстерні (план-схема нормативного розташування робочих місць учнів, педагога та матеріально-технічного оснащення, інструкції з охорони праці, електро- і пожежобезпеки, санітарно-гігієнічні норми).

4. *Дидактичне забезпечення для учнів (студентів, слухачів):* навчальна та довідкова інформація (друкований та електронний варіанти), навчально-технічна документація на роботи і вироби, роздатковий матеріал, технічні засоби навчання, завдання для самостійної роботи учнів, тести контролю, макети, моделі, муляжі тощо.
5. *Матеріально-технічне забезпечення:* обладнання та пристосування, інструменти, матеріали (сировина) для відповідної навчального предмету чи професії (спеціальності).
6. *Документація позааудиторної діяльності педагога:* графіки консультацій; матеріали роботи предметних гуртків; матеріали проведення конкурсів, олімпіад, предметних тижнів, професійних свят; творчі роботи учнів (студентів, слухачів) тощо.
7. *Науково-методичне забезпечення для педагога:* авторські методичні розробки, тематичні папки дидактичних матеріалів, матеріали самоосвіти, матеріали перспективного педагогічного досвіду тощо.

Отже, **паспорт КМЗ** у сучасному закладі професійної освіти – це документ, в якому зафіксована нормативно – правова і законодавча документація, документи планування процесів професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки, оптимальний набір дидактичних і матеріально-технічних засобів навчання, необхідних для повного та якісного викладання і вивчення всіх вузлових питань тем робочих програм, методичні матеріали для підвищення рівня професійної компетентності педагога.

Можливості паспорту КМЗ:

- проектувати і планувати освітній процес у закладах професійної освіти;
- визначати номенклатуру, стислу характеристику, оптимальну кількість та якість основних дидактичних засобів, необхідних для їх ефективного застосування в процесі професійної підготовки;

- проводити моніторинг забезпеченості освітнього процесу та його відповідності запитам стейкхолдерів;
- організувати системну методичну діяльність педагогів із розробки та удосконалення сучасного науково-методичного супроводу професійної підготовки здобувачів освіти як у професійних навчальних закладах, так і в умовах сучасного підприємства.

Основу комплексного методичного забезпечення сучасних закладів професійної освіти складають засоби навчання. Під *засобами навчання* розуміється сукупність предметів (об'єктів) матеріально-технічного оснащення навчального закладу, матеріально-технічного та дидактичного забезпечення навчальних дисциплін (професій), призначених для передачі та засвоєння навчальної інформації, формування практичних умінь і навичок, ефективного керування педагогом навчально-виробничою діяльністю здобувачів освіти.

Засоби навчання в широкому розумінні – це весь комплекс матеріальних засобів педагогічної праці, що сприяє оснащенню освітнього процесу з метою його вдосконалення, підвищення ефективності й якості підготовки здобувачів освіти. Їх наявність та якість є важливим чинником створення оптимальних умов для здійснення освітнього процесу у навчальному закладі.

Засоби навчання у вузькому розумінні включають знаряддя педагогічної діяльності або так зване «навчальне знаряддя», що придатне для використання під час проведення всіх форм аудиторних і позааудиторних занять і виконує специфічні дидактичні функції, зокрема забезпечує цілеспрямовану взаємодію тих, хто навчається, й тих, хто навчає [2].

Вибір елементів комплексу залежить, перш за все, від змісту навчального матеріалу, мети і завдань занять, навчальних можливостей учнів, можливості та необхідності їх використання на уроці. Правильний вибір комплексу засобів навчання означає раціональне співвідношення образної та абстрактної наочності

між собою та навчальною інформацією, урахування організаційних форм і методів, які застосовуються на уроці, та етапів навчання.

Отже, технологію науково-методичного супроводу і, зокрема, методіку створення комплексного методичного супроводу професійної підготовки у сучасних закладах професійної (професійно-технічної) освіти слід обґрунтовувати як найбільш дієву для неперервного професійного розвитку кваліфікованих фахівців, що дозволяє створити мережевий диференційований освітній простір з ознаками векторності, цілісності, інтерактивності, інноваційності й адресної спрямованості освітніх послуг, в якому збільшуються можливості включення до процесу професійного розвитку здобувачів освіти з максимальною самореалізацією і саморозвитком, підвищується прояв цілеспрямованої творчої активності та професійної ініціативи.

Науково-методичний супровід закладу професійної (професійно-технічної) освіти має потужний потенціал для формування компетентності здобувачів освіти, оскільки надає необмежені можливості пошуку необхідної навчальної інформації для виконання самостійної роботи, підготовки до семінарів, доповідей, написання рефератів, дипломних робіт і творчих проєктів, отже, формує вміння працювати, аналізувати та оцінювати інформацію.

Саме через зміни у діяльності педагога з орієнтацією на освітню інноватику та його готовність до реалізації особистого творчого потенціалу можна домогтися якісних змін в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, наблизити результати їх діяльності до стандартів європейського освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Кондратова Г.Л. Науково-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва у післядипломній освіті. - ISSN

- 1992-5786: Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах 2019. № 63, Т. 2. С. 93-97.
2. Сидоренко В.В. Науково-методичний супровід професіогенезу педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти. *Агроосвіта*. Київ : 2017. С. 4-40.
  3. Шевчук С.С. Модель комплексного методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих робітників. Імідж сучасного педагога, електрон. наук. фах. журнал. № 4(199), 2021. С. 41–46.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В КРОПИВНИЦЬКОМУ ВПУ

*ШИПУЛІНА А.В.,
соціальний педагог,
Кропивницьке вище професійне училище*

Сьогодні надто актуальною виступає проблема соціально-педагогічного та психологічного супроводу здобувачів професійної освіти з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічний супровід ґрунтується на дотриманні інтересів здобувачів освіти, недопущенні дискримінації та порушень їх прав. Соціально-психологічна служба та педагогічні працівники при цьому активно співпрацюють також з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Вивчаються соціальні умови розвитку учня з особливими освітніми потребами, виявляються соціальні проблеми. Соціально-психологічною службою Кропивницького вищого професійного училища контролюється соціалізація учнів з особливими освітніми потребами, адаптація їх в новому

колективі. Такі учні залучаються до участі в гуртках, секціях з урахуванням їх можливостей.

Психолого-педагогічний супровід здійснюється за такими етапами:

1. Психодіагностичний етап.
2. Оформлення документації.
3. Розробка та затвердження індивідуальних програм навчання і розвитку учнів з рекомендаціями для педагогічних працівників і батьків.
4. Розвиваюча робота.
5. Індивідуальний супровід учня.
6. Робота з учнівським колективом.
7. Індивідуальна робота з педагогічними працівниками та батьками.
8. Створення власної навчально-методичної та інформаційної бази.
9. Моніторинг результативності освітнього процесу.
10. Виявлення та прогнозування можливих проблем.
11. Розробка шляхів корекції можливих негативних наслідків.

В Кропивницькому ВПУ розроблено рекомендації педагогічним працівникам щодо особливостей організації освітнього процесу для учнів з вадами слуху:

- Розмістити робоче місце учня на першій парті так, щоб учень постійно бачив обличчя викладача для використання неушкоджених аналізаторів.
- Врахувати відстань, на якій мовлення сприймається найбільш оптимально.
- Не ходити по аудиторії під час викладення нової теми або під час пояснення.
- Не говорити одночасно більше ніж одна людина.
- Говорити чітко, повільно та зрозуміло.
- Слідкувати за учнем, щоб він не перевтомлювався.
- Знизити вимоги до письмових робіт учня.

- Надавати більше часу для виконання завдання.
- Адаптувати вправи відповідним чином, розробіть завдання у вигляді тестів тощо.
- Говорити з учнем на нижчих тонах, переконуватися, що учень добре чує звуки т, к, с, п, є, ф, ш.
- Не говорити голосно, оскільки звук викликає больові відчуття у учнів з вадами слуху.
- Створити такі умови, щоб заохотити учня до спілкування з одногрупниками.
- Розвивати віру та впевненість у собі.
- Спростувати власне мовлення під час пояснення матеріалу, оскільки учні з вадами слуху не розуміють значення деяких слів.
- Учні з вадами слуху можуть неправильно оформити свій вислів, тому слід терпляче та спокійно виправити неточності і попросити повторити правильний варіант.

Також розроблено рекомендації для роботи з учнями з церебральним паралічем (ДЦП):

- Забезпечити безперешкодний шлях учня до робочого місця.
- Забезпечити допомогу учневі (потримати двері доки заїде візок, під час подолання сходів чи порогів тощо).
- Навчитися використовувати допоміжні технології.
- Слідкувати за учнем, щоб він не перевтомлювався.
- Говорити з учнем на нижчих тонах, переконуватися, що учень добре чує звуки т, к, с, п, є, ф, ш.
- Знизити вимоги до письмових робіт учня.
- Визначити спеціальні пристосування, які йому зручніше використовувати, комп'ютер чи інші технічні засоби.

- Стежити, щоб необхідні матеріали, навчальне приладдя, були у межах досяжності учня.
- Не обтяжувати учня надмірним піклуванням. Допомогати, коли напевно знаєте, що він не може щось подолати, або коли він звернеться по допомогу.
- Надавати більше часу для виконання завдання.
- Адаптувати вправи відповідним чином, розробіть завдання у вигляді тестів тощо.

Суб'єкти процесу навчання та виховання діють разом, паралельно та спільно, є партнерами, тому на тренінгах, бесідах, диспутах переважає діалогічний стиль спілкування, відбувається взаємодія між учасниками, заснована на принципах інтерактивного навчання, ініціатива підтримується, власний досвід максимально залучається у процес спілкування. Наші учні, що мають особливі освітні потреби, навчаються у колективах з позитивним мікрокліматом, створено умови для реалізації їх внутрішнього потенціалу, що можлива завдяки усвідомленню та оцінці їх реальних досягнень.

КОНТЕКСТНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА ОВОЛОДІННЯ ПРОФЕСІЙНИМИ КОМПЕТЕНТНОСТЯМИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ЮДЕНКОВА О.П.,

*кандидат педагогічних наук, учений секретар Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»*

НАПН України (м. Біла Церква, Київської обл.)

Вирішення питання добору методів, технологій, форм і засобів навчання засновано на широко розповсюдженому на теперішній час підході розв'язування

професійно спрямованих завдань (Р. Гуревич, І. Зязюн, Н. Ничкало, І. Підласий та інші), проте у педагогіці воно залишається дискусійним. Реалізація задач державних освітніх стандартів з конкретних професій щодо формування результатів навчання здобувачів освіти (ключових та професійних компетентностей) ЗП (ПТ)О обумовлює наявність умов формування і розвитку компетентностей у ході освітнього процесу.

Наразі, особливої актуальності набуває контекстне навчання, бо воно орієнтоване на моделювання особистості майбутнього фахівця. Тобто, створюються належні передумови для перетворення навчальної діяльності у професійну. Для оптимального рівня активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти ЗП(ПТ)О необхідно перейти до системної організації навчально-виробничого процесу (професійно-практичної підготовки), основаної на принципах проблемності, динамічності, створення умов для творчості; підтримки та стимулювання пізнавальної діяльності суб'єктів навчання, педагогіки співробітництва, особливо це важливо в кризовий період.

Т. Герлянд пропонує розглядати термін «контекст» як відображення впливу умов майбутньої професійної діяльності фахівця на сенс його навчальної діяльності, її процес і результат. У цьому зв'язку основним елементом змісту освіти виступає проблемна ситуація, вирішення якої вимагає від учасників навчального процесу залучення знань з різних галузей, тим самим створюючи можливість для інтеграції дисциплін навчального плану [3].

Контекстне навчання слід відносити до активно використовуваних педагогічних технологій, його головне завдання полягає в оптимізації викладання і навчання з опорою не тільки на процеси сприйняття або пам'яті тих, хто навчається, а передусім на творче або креативне, продуктивне їх мислення, поведінку, спілкування. Ось чому в контекстному підході особливу роль відіграють активні методи та форми навчання або, навіть, цілісні технології, що забезпечують інтенсивний розвиток особистості майбутнього фахівця.

До основних принципів контекстного навчання можемо віднести: принцип педагогічного забезпечення особистісного включення здобувача освіти в навчально-виробничу діяльність; принцип послідовного моделювання у навчальній діяльності учнів цілісного змісту, форм і умов професійної діяльності спеціалістів; принцип проблемності змісту навчання та процесу його розгортання в освітньому процесі; принцип адекватності форм організації навчальної діяльності учнів цілям і змісту освіти; принцип провідної ролі спільної діяльності, міжособистісної взаємодії та діалогічного спілкування суб'єктів освітнього процесу (майстра виробничого навчання і учнів ЗП(ПТ)О, учнів між собою); принцип педагогічно обґрунтованого поєднання нових і традиційних педагогічних технологій; принцип єдності навчання і виховання особистості професіонала.

Базовими формами контекстного навчання є навчальна діяльність академічного типу (лекція вдвох, лекція візуалізація, лекція запланованими помилками, лекція прес-конференція, проблемна лекція, семінар); квазіпрофесійна діяльність (ділова гра, яка дозволяє упорядкувати знання, вміння, навички, отримані на всіх попередніх етапах навчання і скласти їх в цілісну динамічну систему); навчально-професійна діяльність (науково-дослідна робота, виробнича практика, дипломний проект). Як перехідні від однієї базової форми до іншої є: лабораторно-практичні заняття, імітаційне моделювання, розгляд конкретних ситуацій, рольові ігри, спецкурси, спецсемінари, курсові роботи. Отже, в ЗП(ПТ)О для реалізації означеної технології має бути налагоджена тісна взаємодія між викладачами дисциплін професійно-теоретичної підготовки, майстрами виробничого навчання та роботодавцями.

Контекстне навчання допомагає подолати суперечність між індивідуальним характером навчальної роботи здобувача освіти, його розвитком і колективним характером професійної діяльності, яка передбачає взаємодію і спілкування, особистий внесок кожного досягнення колективних та суспільних цілей; між

виконавською позицією учня в навчанні (виконує те, чого вимагає майстер виробничого навчання чи викладач) та ініціативною позицією майбутнього фахівця (у предметному та моральному відношенні) у трудовій діяльності. За таких умов формуються ціннісні якості особистості. Зміст контекстного навчання виступає не тільки як предметний аспект професійної діяльності, який задається за допомогою системи навчальних завдань, моделей, ситуацій, але і її соціокультурний аспект, відтворюваний різними формами спільної діяльності та спілкування. Здобувач освіти засвоює предметний зміст навчання (знання, уміння, навички, досвід професійної діяльності) і, займаючи певну позицію у системі взаємодії учасників освітнього процесу, слідує прийнятним нормам моральних стосунків і дій у тій мірі, в якій він тут активний і виховується як особистість.

Вступаючи у взаємини, здобувачі освіти ЗП(ПТ)О обмінюються інформацією, оцінками, думками, почуттями і водночас не підозрюють того, що створюються умови для взаєморозуміння, узгодженості поведінки, вчинків і відповідно формуються цінності та домінуюча мотивація до майбутньої професійної діяльності. Знаючи зміст і форми відтворення інформації, неважко вибрати і відповідні форми навчання, за допомогою яких учні долучаються до спільної діяльності із майстром виробничого навчання на рівні активності, сприйняття, пам'яті, мислення або соціальної активності. Для різного змісту необхідна різна «потужність» форми або методу навчання. У зв'язку з цим «активні методи навчання» досить умовні, оскільки за умови їхнього правильного вибору вони спонукають до такого рівня активності, який є достатнім для засвоєння нового змісту.

У формах діяльності здобувачів освіти ЗП(ПТ)О, що постійно змінюються, у контекстному навчанні постійно мають відтворюватися зміст майбутньої професійної діяльності, в результаті цього буде розвиватися особистість, формуються професійні та ключові компетентності. Важливо і те, що організація

діяльності на уроках виробничого навчання у своїй логічній послідовності проходить три фази: навчальна діяльність, квазіпрофесійна діяльність і навчально-професійна діяльність. Кожна фаза має свої особливості. Під час уроків професійно-теоретичної підготовки: на проблемних лекціях, семінарах-диспутах також має плануватися контекст майбутньої професійної діяльності. Здобувачі освіти повинні мати можливість висловлювати власні думки, займати певні моральні позиції й відстоювати їх. Суть квазіпрофесійної діяльності полягає у відтворенні в аудиторних умовах (навчальних майстернях) мовою відповідних дисциплін професійно-теоретичної підготовки чи то уроків виробничого навчання, умов і динаміки виробництва, відносин і дій людей, зайнятих у ньому. Найбільш яскрава форма квазіпрофесійної діяльності – ділова, сюжетно-рольова гра та інші форми ігрової діяльності. Тут вдало моделюється предметний і соціальний зміст майбутньої праці, задається її контекст. У процесі ігрової діяльності за умов педагогічно доцільної її організації створюється певна система відносин. Вона сприяє формуванню моральних якостей учнів: повага гідності іншого, визнання за ним права на власну думку й волевиявлення, допомогу й турботу. У системі практичної роботи здобувачів освіти, на виробничій практиці і під час дипломного проектування мають реалізовуватися форми навчально-професійної діяльності, у якій контекст змісту навчання має зливатися із самою професійною діяльністю. У процесі праці на виробництві здобувачі освіти ЗП(ПТ)О мають залишатися у ролі тих, кого навчають і водночас реально створювати матеріальні цінності, дізнаються про нове, використовувати отримані знання. З переходом від однієї базової форми організації діяльності до іншої здобувачі освіти отримують більш розвинуту практику знань щодо використання інноваційних виробничих технологій у професійній діяльності; у них формуються сучасні навички, компетентності.

У контекстному навчанні перехід від навчальної діяльності до професійної забезпечується поступовою трансформацією мотивів із навчальних у професійні.

Науковці виділяють кілька положень, що безпосередньо причетні до проблеми формування пізнавальних мотивів і мотивів досягнення особистості [1]. По-перше, здобувач освіти в умовах контекстного навчання (контекст життя й діяльності, контекст підприємницької діяльності) наповнює навчально-пізнавальну діяльність особистісним смислом, визначає міру активності, міру приєднання до діяльності, здійснює подвійний перехід: від інформації до думки, а від думки до дії. Перехід від інформації (наприклад, на лекціях, семінарських заняттях, в період практики в умовах реалізації міжпредметних зв'язків, принципу концентризму контекст діяльності збагачується) та її застосування опосередковується думкою, що і робить цю інформацію осмисленим знанням. По-друге, кожне нове поняття чи положення, яке вводить викладач чи то майстер виробничого навчання перебудовує досвід здобувача освіти таким чином, що проглядається система його зв'язків із людьми з майбутнього колективу. По-третє, позиція «у відповідь» здобувача освіти ініціативна в тому випадку, якщо він приймає рішення, здійснює моральний вибір у вірогідних умовах професійної діяльності. Контекстне навчання дає можливість створити систему проблемних ситуацій і дозволяє тим самим забезпечити об'єктивні передумови формування теоретичного, практичного та професійного мислення.

Отже, реалізація контекстного підходу у навчально-виробничому процесі ЗП(ПТ)О забезпечує професійну спрямованість функціонування всієї педагогічної системи, що гарантуватиме досягнення високого рівня активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, формуватиме мотивацію до майбутньої професійної діяльності, а відповідно буде здійснюватися формування професійних і ключових компетентностей.

Список використаних джерел

1. Взаємодія навчального закладу та ринку праці в дзеркалі професійних трансформацій : зб. матеріалів Другої міжрегіон. наук.-практ. учнів. конф. ПТНЗ

полігр. профілю, (20 трав. 2010 р.). Дніпропетровськ : Друк. ДНЗ «МВПУПТ», 2010. 126 с.

2. Взаємодія ринку праці та професійно-технічної освіти. Механізми створення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій : зб. матеріалів, підготовл. у рамках реалізації укр.-нім. проекту «Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні» / Блой В., Берізко М.М., Вайс Ю., Гельвіг В., Десятов Т.М. та ін. Київ : 2006. 276 с.

3. Герлянд Т.М. Технологія контекстного навчання у професійному розвитку особистості майбутнього фахівця. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/9352/1/%D>. (дата звернення: 19.04.2023).

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ЗМІШАНИХ ГРУПАХ ЗАКЛАДІВ П(ПТ)О (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

*ЮРКО М.І.,
методист , професійно-технічне училище №6 м. Дніпро*

Отримання дітьми з обмеженими можливостями професійної освіти є однією з основних і невід’ємних умов їх успішної соціалізації, забезпечення повноцінної участі в житті суспільства, ефективної самореалізації в різних видах професійної і соціальної діяльності. Тому виникає необхідність створення особливого навчального середовища, що являє собою єдність усіх учасників навчального процесу. Таку можливість дає організація психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу і розвитку дитини, метою якого є створення «у межах об’єктивно даного дитині середовища умов для максимального в даній ситуації особистісного розвитку і навчання» [1]. Слід пам’ятати, що психолого-педагогічного супроводу потребують не тільки здобувачі освіти з особливими потребами,

які «включаються» у загальноосвітнє середовище, а й усі учасники інклюзивного освітнього процесу. Саме такий підхід до проблеми інклюзивного навчання в ПТУ-6 м.Дніпра є, з огляду на практичний досвід з 1998 року, найоптимальнішим, оскільки спрямовує увагу фахівців на попередження конфліктних взаємин у системах «дитина – навчальний заклад», «дитина – вчитель», «дитина – однолітки», «дитина – її самооцінка» тощо.

Роботу у цьому напрямку потрібно починати з вивчення нормативно-правової бази. Це дасть можливість викладачам грамотно і згідно з діючим законодавством :

- укладати угоди про спільну працю з питань соціальної профорієнтаційної роботи серед вихованців спеціальних навчальних закладів;
- укладати угоди про спільну роботу з дітьми та особами, що мають обмежені можливості;
- укладати угоди з роботодавцями;
- проводити консультації з правових питань для здобувачів освіти та їх батьків;
- знати свої права та обов'язки.

Необхідна співпраця та обмін інформацією із спеціалізованими навчальними закладами та навчальними центрами. Спеціалізовані навчальні заклади надають інформацію про індивідуальні особливості психіки дитини, а саме:

- загальні психофізичні особливості, що властиві дітям з даними вадами;
- індивідуальні особливості пізнавальних процесів (пам'ять, логічне та абстрактне мислення, зв'язне мовлення, увага та ін.);
- темп діяльності;

- динаміку втомлюваності;
- особливості емоційної сфери.

В подальшому складаються плани навчально-виховної роботи на основі отриманої інформації та з урахуванням гендерних відмінностей, а саме у хлопців домінує якісний підхід до вивчення навчального матеріалу, вміння узагальнювати на раціональній основі, схильність до дискусій та діалогів. У дівчат переважає кількісний підхід до вивчення навчального матеріалу, схильність до алгоритму, виконання дій по шаблону, пристрась до монологу і розповідей.

Всі ці психологічні особливості дітей враховуються при організації викладання спецдисциплін у змішаних групах, яке має свої методичні та організаційні особливості, а саме:

- формуються підгрупи по 5-6 осіб, де 1-2 учні мають вади;
- наявність технічних засобів, що найбільш повно і зрозуміло донесуть інформацію (комп'ютерний сурдоперекладач, мультимедійна система, тощо);
- візуалізована подача навчального матеріалу (таблиці, графіки, малюнки, блок-схеми, діаграми);
- викладати матеріал потрібно стисло, але так щоб здобувачі освіти з середнім рівнем знань могли його засвоїти, а з достатнім та високим були здатні проявляти самостійність;
- різнорівневість завдань за складністю;
- періодичне повторення раніше вивчених простих прийомів та використання їх для вирішення більш об'ємних завдань;
- самостійна робота по закріпленню вивченого матеріалу;
- при складанні розкладу враховувати швидку втомлюваність здобувачів освіти з обмеженими можливостями;
- використовувати стимулюючі методики.

Оскільки здобувачі освіти з вадами слуху, легкою розумовою відсталістю, як правило, мають знижений загальнокультурний рівень, низьку пізнавальну активність, комплекс невпевненості, прагнення до усамітнення, тому це вимагає спеціальних форм поєднання наочного і словесного навчання. Особливо це важливо при вивченні спецдисциплін і на уроках виробничого навчання. Актуальною проблемою стає вивчення технічної мови, креслярської символіки, адже вони з великим трудом розуміють абстрактні терміни. Основною причиною, що ускладнює здобувачам освіти з вадами слуху, легкою розумовою відсталістю освоєння креслярської, технічної документації є відсутність розроблених спеціальних методів навчання цієї категорії дітей. Тому на перших етапах технологічний процес доцільніше представляти у вигляді послідовно з'єднаних фотографій (малюнків).

При інклюзивному навчанні не доцільно використовувати пояснення матеріалу у формі лекцій, подавати матеріал у великому об'ємі в один прийом, стандартизувати навчання, проявляти надмірну вимогливість та суворість.

У процесі оволодіння професійними навичками за будівельними спеціальностями, з точки зору вимог до психіки здобувача освіти, можна виділити наступні етапи:

1. Освоєння креслень, вибір заготовки (приміщенням для ремонту), обмір об'єкту, вибір інструменту. Тут основне навантаження іде на увагу, пам'ять, просторові уявлення, творчу уяву, розуміння технічних пристроїв.
2. Підготовчі операції - очищення, ґрунтування. Тут основне навантаження і увага іде на найбільш просту моторику (установка заготовки, утримання щітки, валика, тримача електродів та іншого робочого інструменту).
3. Етап безпосереднього виконання роботи за технічними завданнями, кресленнями. Тут необхідне вміння орієнтуватися в ситуації, оперативне мислення, поєднання розумових операцій і складних сенсомоторних дій, доведення їх до автоматизму.

Сформовані таким чином навички дають можливість успішно оволодіти новими, більш узагальненими знаннями, навичками, вміннями.

Успішне професійно-технічне навчання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами не можливе без створення комфортного та безпечного середовища. Це досягається залученням їх до всіх видів діяльності (навчальної та позакласної). При цьому у здобувачів освіти треба сформувати толерантне ставлення до однолітків як до рівних і водночас, як до людей, котрим іноді потрібна допомога й підтримка [2, с.70].

На даний момент інклюзивна освіта в системі ЗП(ПТ)О має такі недоліки:

- відсутність розроблених індивідуальних навчальних планів з спецдисциплін, дидактичних, методичних матеріалів;
- недостатнє забезпечення ЗП(ПТ)О засобами ІКТ;
- відсутність у більшій частини здобувачів освіти індивідуальних інформаційно-комунікативних засобів спілкування і навчання;
- недостатній рівень знань з психології, специфічних форм і методів навчання здобувачів освіти, що мають особливі потреби, у педпрацівників;
- катастрофічно не вистачає кваліфікованих психологів, тьюторів, сурдоперекладачів.

Але всі ці проблеми можна вирішити. Інклюзивна освіта дає можливість людям з особливими потребами вести самостійне життя, самореалізуватися через професію. Так Антон Азаров (мав вади слуху) закінчив ПТУ-6 м.Дніпра у 1999 році за фахом «Слюсар з ремонту автомобілів». На даний момент пройшов повну соціальну адаптацію, створив власну сім'ю, став власником СТО «Dinamis Mobilis» у м.Дніпрі, самостійно спілкується з клієнтами, партнерами, працівниками фірми. Здобувачі освіти групи №6 за фахом «Муляр» Кошкін Дмитро і Найдьонов Олексій, що мають вади слуху, брали участь у зйомці репортажу про їх досягнення місцевим 27 каналом. Наині працюють за фахом у компанії «UDK GAZBETON». На X міжнародній

виставці «Інноватика в сучасній освіті» робота «Інклюзивна освіта . Пошуки та знахідки», представлена ПТУ-6, була нагороджена срібною медаллю .

Список використаних джерел

1. Організація роботи психологічної служби загальноосвітній навчальних закладів. URL: <http://surl.li/inwiy>.
2. Сергєєва Л.М., Софій Н.З. Якісна професійно-технічна освіта – соціально вразливій молоді: Навчально-методичний посібник / За ред. Л. М. Сергєєвої. Київ : Арт Економі. 2012. 168 с.

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

**«Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих
робітників в умовах воєнного стану»**

Матеріали
регіонального науково-практичного семінару
(15 червня 2023 р.)

Упорядкування

Володимир Сергійович Кулішов

Ірина Володимирівна Кучерак

Юлія Сергіївна Герасименко